

adoption & samfund

Adoptionens sprog

Børnehjemsbarn i Danmark

Empatisk forældreskab

TEMA: Åbenhed i adoptioner

At bygge bro

JENS DAMKJÆR,
FORMAND

Adoption må kun bevilges, når den efter foretægen undersøgelse kan antages at være bedst for den, som ønskes adopteret. Sådan er ordlyden i Bekendtgørelsen om adoption § 2. Formålet med adoption er at sikre et barn, hvis biologiske forældre ikke kan varetage forældreopgaven, en tryk opvækst som afsæt for et godt voksenliv. Og hvordan gør vi så lige det? Jeg tror, at mange adoptivforældre, fagprofessionelle og beslutningstagere ud over mig selv, jævnligt stiller sig dette spørgsmål.

I denne udgave af magasinet Adoption & Samfund kan du læse en anmeldelse af bogen 'At bygge bro'. Bogen er en dansk oversættelse af en tidligere engelsk udgave og har i teori og praksis fokus på, hvordan voksne bedst hjælper et barn i overgangen mellem to hjem.

»... vigtigheden af plads til forskellighed.«

»At bygge bro« kunne også være en bredere overskrift for hele adoptionsområdet med sine mange dilemmaer og for, hvordan vi kan træde ind i dilemmaerne og skabe mening og sammenhæng. Det er derfor også en glæde at kunne læse, at Ankestyrelsens børnegrupper både på Sjælland og i Jylland er blevet en succes, ligesom det er en glæde, at der nu endeligt også kommer et tilbud til voksne adopterede.

I det hele taget hører jeg oftere og oftere fra adoptivforældre, at de har stor glæde af det stats-

finansierede PAS-tilbud, og at PAS-konsulenterne i højere og højere grad også kommer med ud i daginstitutioner og skoler. Det har været et mangeårigt fokusområde for A&S, at fagprofessionelle som lærere, pædagoger, socialrådgivere og psykologer skulle have adgang til adoptionsfaglig rådgivning.

På det internationale niveau giver dansk lovgivning nu nogle transnationalt adopterede mulighed for at få dobbelt statsborgerskab – alt afhængigt af, hvilket oprindelsesland der er tale om. Det er for en del adopterede væsentligt at kunne bygge bro mellem deres oprindelsesland og Danmark som en vigtig brik i at skabe sig en hel identitetsfortælling, og her kan et dobbelt statsborgerskab potentielt være en vigtig brik.

En amerikansk undersøgelse peger på, at åbne adoptioner kan være en positiv ramme for adopterede, adoptivfamilie og biologiske familie – eller førstefamilie, som er det begreb, der anvendes. Og at åbne adoptioner på denne måde kan understøtte adopterede i at bygge bro og helhed i deres liv. Et interview i magasinet peger dog også på, at ikke alle adopterede ønsker åbenhed, og understreger dermed vigtigheden af plads til forskellighed.

Det har en betydning for børn at føle sig trygt tilknyttet. Derfor er det vigtigt at hjælpe dem med at få bygget nogle gode broer i deres liv. Nu viser det sig, at dette også gælder, når vi er voksne. Statsforvaltningen melder om, at flere voksne end tidligere søger om at blive adopteret.

Jeg håber, at du som læser vil finde meget god inspiration til brobygning på adoptionsområdet i magasinet Adoption & Samfunds artikler og anmeldelser. Dette gælder, hvad enten du selv er adopteret, fagligt arbejder med adoptionsområdet, er adoptant eller på anden måde har tilknytning til adoption.

Alle ønskes et godt forår, en god sommer – og rigtig god læselyst. ■

Kort nyt og anmeldelser	4
Nyt fra adoptionsverdenen og omtale af nye bøger.	
 OMTALE: Når jeg engang kommer hjem	10
Joan Rang Christensen har skrevet et radiodrama i fem afsnit, hvor hun indkredser mange aspekter af adoptionens væsen.	
ARTIKEL: Dannelses historie	12
Adoption, dødsfald og umenneskelige myndigheder gav Dann skader, som han bakser med som voksen.	
INTERVIEW: Børnehjemsbarn i Danmark	18
Erik Valeur har skrevet en roman og medvirket i tv-programmer, der tager udgangspunkt i hans to første leveår, som han tilbragte på et børnehjem i Skodsborg.	
 TEMA: Åbenhed i adoptioner	22
Magasinet Adoption & Samfund har indsamlet erfaringer med åbenhed i adoptioner. Læs beretninger fra adopterede, adoptivforældre og fra danske myndigheder.	
DIGT: Don't worry	41
Isabella Brandt har skrevet et digt til sin etiopiske mor.	
ARTIKEL: Adoption i Frankrig	42
Franske adoptioner minder meget om danske, men der er få, væsentlige forskelle.	
 ARTIKEL: Adoptionens sprog	44
Hvad siger vi, når vi taler om adoption, og hvilke værdier ligger der i de ord, vi vælger? En adopteret og en adoptivmor fortæller om de ord, de foretrækker.	
OMTALE: En stemme – styrke og adoptionserfaringer	49
Debat	50
Dorit Saietz retter kritik mod A&S. Nina Gath advarer mod sygeliggørelse.	
 ARTIKEL: Empatisk forældreskab	55
Empati kan hjælpe forældre med at skabe tryghed for deres børn.	
Arrangementer, lokalforeninger og landegrupper	60
Kolofon og hovedbestyrelse	66

Forsidefotoet er taget i Sydafrika. Det er det land, som Karen, hendes mand og deres adopterede søn Samuel rejser til, fordi de vil give Samuel et sted, hvor der er nogen, han kan spejle sig i. Billedet er taget i den lille landsby Welverdiend i Mpumalanga-provinsen i det nordlige Sydafrika. Fotografen faldt for deres ansigter og farverne i deres tøj, og mor og barn sagde ja til at blive fotograferet. Læs side 25.
Foto: Stefan Nielsen

Hittebørnsmuseum

The Foundling Museum i London fortæller historien bag The Foundling Hospital, Storbritanniens første velgørende institution for børn, og landets første offentlige kunstmuseum.

The Foundling Hospital blev etableret i 1739 af filantropen Thomas Coram med det formål at tage vare på udsatte spædbørn og hittebørn. Stedet hedder et »hospital«, men ordet skal forstås som et sted, der gav husly til udsatte babyer.

FOTO: PR-FOTO

To af Corams venner var kunstneren William Hogarth and komponisten Georg Friedrich Händel, og lige fra starten har kunst og filantropi gået hånd i hånd på stedet.

I årene 1741-1956 husede The Foundling Hospital 25.000 børn, og i dag er The Foundling Museum både et historisk museum og et kunstmuseum. For børnefamilier er det et oplagt sted at besøge, hvis man er i London. De skiftende udstillinger skildrer forskellige måder, forholdet mellem børn og voksne kan udspille sig og kan være et afsæt for en samtale om at vokse op i en familie, som man ikke deler DNA med. Et eksempel er en udstilling om Peter Pans 'Lost Boys' eller en udstilling om forældreløse børn i fiktionens verden.

The Foundling Hospital fortsætter sit arbejde for udsatte børn med velgørhedsorganisationen Coram.

AB

Landsmøde 2015

Adoption & Samfunds årsmøde blev afholdt i weekenden den 14. og 15. november i Vejle. Fokus var på åbne adoptioner.

Forfatteren Almaz Mengesha fortalte om at komme til Danmark som stor pige med en klar erindring om sine tidlige år i Etiopien og om at rejse tilbage for at møde sin etiopiske mor. Særligt fremhævede hun den mentale forskel på hendes etiopiske mor og hendes danske mor. Hun omtalte begge med stor kærlighed og respekt, men oplevede sin danske mor som »blød« og sin etiopiske mor som en sej kæmper, som overlevede forhold, en dansker hurtigt ville bukke under for. Psykologen Wondim Belachem Bezie fra Etiopien holdt et oplæg om åbne adoptioner set fra et etiopisk perspektiv.

Adoptivmoderen Dorthe K. Olsen fortalte om, hvordan hun og hendes mand valgte at gøre deres datters adoption åben: Datteren var fem, da de adopterede hende, og de følte ikke, de kunne være bekendt at afskære datteren fra det land og den familie, som hun huskede så tydeligt.

Producer Shital Andersen fortalte om den indsigt i åbne adoptioner, hun har fået fra sit arbejde med at producere tre film om åbenhed i adoption for Ankestyrelsen. Shital Andersen har talt med forskellige familier med meget forskellige grader af åbenhed og videregav sine erfaringer nøgternt og uden at antyde, at det ene forslag var bedre end det andet. En af de tre medvirkende i Shitals film, den dansk adopterede Anne Eske Jensen på 22, fortalte om at have livslang årlig kontakt til sin førstemor, og om, hvordan det gav hende en tryghed at vide, hvor moderen var.

Frivilligkoordinator ved Kræftens Bekæmpelse Iben Tranholm holdt et oplæg om at fastholde, tiltrække og motivere frivillige. Foreninger, der gerne vil tilbyde medlemmer forskellige aktiviteter, er afhængige af de frivilliges engagement og afhængige af, at det er de rigtige mennesker, der har de rigtige roller i foreningsarbejdet. På plussiden fremhævedes de stærke bånd og tætte forhold, de frivillige får til hinanden gennem foreningsarbejdet. Og endelig fremhævedes det, i hvor høj grad foreningens frivillige får en oplevelse af, at de er med til at gøre en forskel for en vigtig sag.

AB

Hjælp til voksne adopterede

Fra 1. januar 2016 kan voksne adopterede over 18 år modtage rådgivning fra en af Ankestyrelsens PAS-konsulenter, idet Ankestyrelsen har fået bevilget satspuljemidler til et toårigt forsøgsprojekt. Se mere på Ankestyrelsens hjemmeside, AST.dk.

AB

Flere voksenadoptioner

Statsforvaltningen oplever i disse år en stigning i voksenadoptioner, og mere end tusind blev adopteret af en pap- eller stedforælder sidste år. Statsforvaltningens kontorchef på adoptionsområdet Søren Kastoft tror, at stigningen hænger sammen med stigningen i antallet af skilsmisser.

»Det skyldes formentlig de familiemønstre og familiesammensætninger, vi har i dag, hvor mor og far får nye partnere. Det gør jo en gang i mellem, at man rent følelsesmæssigt bliver tættere knyttet til en anden end sin biologiske forælder,« forklarer han til DR.

Et andet aspekt er, at den adopterede bliver juridisk side-stillede med biologiske børn.

AB

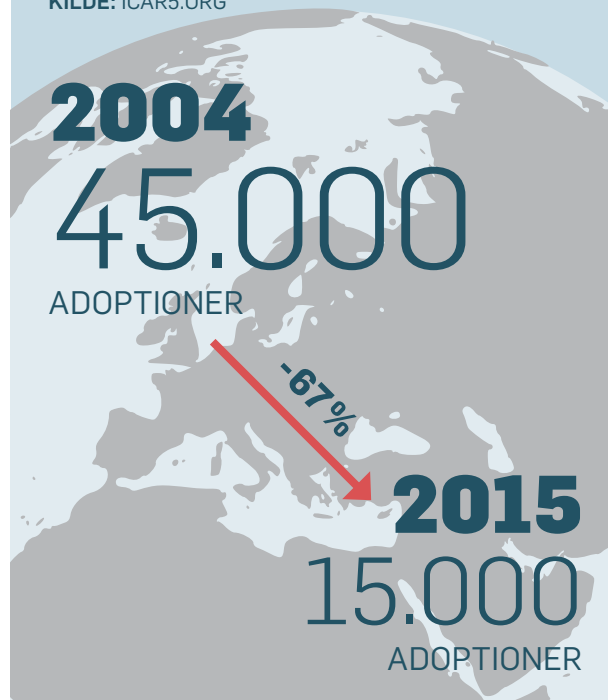
KILDE: DR

Færre adoptioner

I et globalt perspektiv toppede transnational adoption i 2004, hvor 45.000 børn fik en familie, ifølge data indsamlet fra 24 lande. I 2005 begyndte tallet at falde, og i 2014 var der 16.000 transnationale adoptioner på verdensplan. Det er et fald på 64 % på 11 år, og tallet for 2015 forventes at være 15.000.

AB

KILDE: ICAR5.ORG

Åbenhed giver ro og tryghed

Amerikansk forskning i åbne adoptioner viser, at åbne adoptioner gavner alle tre parter i adoptionstrekanten, dvs. adoptanter, førstefamilie og den adopterede. Forskerne har kigget på data fra 100 adoptionsorganisationer om deres praksis mht. åbenhed.

For de adopterede giver en åben adoption en større klarhed om adoption i deres adoptivfamilier, en stærkere identitetsdannelse, bedre forståelse af egen baggrund og sympati for førstefamilien. Åbne adoptioner påvirkede ikke børnenes selv-værd, hverken positivt eller negativt. Men som teenagere var børn i åbne adoptioner generelt mere tilfredse med deres liv og udviste mindre udadreagerende adfærd end børn i lukkede adoptioner, og de teenagere, som var i helt lukkede adoptioner, var de mest utilfredse. Ingen af de adspurgte teenagere i åbne adoptioner udtrykte vrede eller had over for deres første-

familier, og ingen af de adopterede teenagere havde valgt at forlade deres adoptivfamilie for at bo hos deres førstefamilier.

Ikke overraskende melder forskerne, at førstemødrene oplever mere sindsro, mindre bekymring og mindre sorg, hvis adoptionen er åben.

For adoptivforældrene betyder en åben adoption en større grad af tilfredshed med selve adoptionsprocessen, mindre angst og større empati med førsteforældrene. Der er også bedre kommunikation med og et bedre forhold til det adopterede barn.

AB

KILDE: OPENNESS IN ADOPTION, FROM SECRECY AND STIGMA TO KNOWLEDGE AND CONNECTIONS, DEBORAH H. SIEGEL, PHD, OG SUSAN LIVINGSTONE SMITH, LCSW

Skizofreni hos transnationalt adopterede

Forskere i Europa og Israel har konstateret, at der er en højere forekomst af skizofreni og andre psykotiske lidelser hos immigranter, især hos synlige minoriteter. Men grunden til, at det er sådan, er endnu ikke fastslået. Traditionelt har man kædet denne højere forekomst af skizofreni sammen med immigranternes sociale og økonomisk udsatte situation. Derfor ville forskere undersøge, om de bedre socialøkonomiske forhold, som adopterede statistisk set lever under, mindsker den høje risiko for skizofreni, som andre tilflyttere fra ikke-vestlige lande er udsat for.

Svaret er nej: Ved at sammenligne migranter med adopterede har forskere opdaget, at risikoen for at udvikle skizofreni var forhøjet både for immigranter og adopterede fra ikke-vestlige lande, og faktisk har adopterede en større risiko for at udvikle skizofreni. Undersøgelsen er foretaget i Sverige, hvor børneimmigration siden 1970'erne har været præget af flygtningebørn og transnationalt adopterede. Begge grupper kan forventes at have oplevet modgang i deres fødeland, og begge grupper er synlige minoriteter i forhold til den etniske befolkning i Sverige. Men der er store forskelle på, hvilke levevilkår børnene får i Sverige, da adopterede statistisk set vokser op hos ressourcestærke forældre, hvor

flygtningebørns forældre har større sociale og økonomiske udfordringer.

Statistikken for indlæggelse pga. skizofreni var henholdsvis 3,2 % og 2,6 % for adopterede og flygtninge fra Østafrika og henholdsvis 1,5 % og 1,1 % for adopterede og flygtninge fra Sydamerika. Til sammenligning oplever kun 0,5 % af etniske svenskere født og vokset op i Sverige indlæggelse pga. skizofreni eller andre psykotiske lidelser.

I undersøgelsen studerede forskerne en gruppe flygtninge og transnationalt adopterede mellem 16 og 40 født i Østafrika og Sydamerika og sammenlignede dem med 1,2 mio. etniske svenskere i samme aldersgruppe. Forskerne konkluderer, at faktorer, som hænger sammen med det at være født et andet sted, spiller en større rolle i udviklingen af skizofreni og andre psykotiske lidelser end socialøkonomisk modgang i det nye hjemland.

Læs hele undersøgelsen på bjpo.rcpsych.org.

AB

KILDE: BJPSYCH OPEN / ROYAL COLLEGE OF PSYCHIATRISTS, STORBRITANNIEN

Populære børnegrupper for adopterede

Det er noget særligt at være sammen med nogen, som er i samme situation, som man selv er. Derfor søsatte Ankestyrelsen i 2015 et helt nyt tilbud til adopterede børn: Samtalegrupper, hvor børn og unge mødes med det fælles udgangspunkt, at de alle er adopterede. Grupperne guides af to adoptionskonsulenter, og de første erfaringer er meget positive.

Deltagerne er inddelt efter alder, og der er et fast program med snak, opgaver, hygge og lege. Hver gang er der et adoptionsspecifikt tema, som knytter sig til at være adopteret. Temaet kan fx være »Min livshistorie«, »Tanker og følelser om at være adopteret«, »Om at høre til« og »At leve med sin særlige historie«.

I grupperne får de adopterede børn og unge mulighed for at lære sig selv og deres særlige udfordringer at kende. Sammen med jævnaldrende kan deltagerne finde strategier til at møde deres udfordringer og acceptere deres særegenhed, når de deler nogle af de ofte diffuse følelser og tanker, som mange børn ellers holder for sig selv – måske hele livet. Pludselig forstår børnene måske noget af det, der tidligere har været frustrerende eller har skabt en følelse af at være

anderledes, forkert eller ikke at høre til. Først og fremmest føler deltagerne sig ikke så alene eller anderledes, når de i gruppen hører, at andre har det på samme måde.

De børn, der har deltaget, har været glade for muligheden for at tale om deres livsvilkår med andre. En pige på 13, som har deltaget i grupperne, udtalte:

»Det er dejligt at komme ud med alle de følelser, man går rundt med. I børnegruppen kan man sige alt ... Man glæder sig til hver gang, man skal derhen, og jeg ville ønske, at det varede længere.«

Ankestyrelsens børnegrupper henvender sig til børn og unge i skolealderen og inddeles efter alder. Gruppeforløbet består af otte gange af to timers varighed. Grupperne oprettes afhængigt af det antal ansøgninger. Ankestyrelsen har modtaget på de forskellige alderstrin og inden for et geografisk område. Ankestyrelsen starter flere børnegrupper i 2016 både på Sjælland og i Jylland. Find grupperne på Ankestyrelsens hjemmeside på ast.dk.

AB

KILDE: ANKESTYRELSEN

Stop for adoptioner fra Etiopien

Borgere i Danmark vil ikke længere kunne adoptere børn fra Etiopien, har Social- og Indenrigsministeriet meddelt i begyndelsen af marts. Det sker efter indstilling fra Ankestyrelsen, som er den myndighed, der fører tilsyn med adoptioner i Danmark. Ankestyrelsen var på rejse i Etiopien i februar og fandt ikke forholdene vedrørende adoption betryggende nok til at kunne fortsætte samarbejdet. Der har i flere år været et skærpet tilsyn med adoption fra Etiopien, da man fra de

danske myndigheders side ikke var sikker på, at adoptionerne skete med barnets tarv for øje.

For de adoptanter, der har fået stillet et etiopisk barn i forslag, vil adoptionen fortsætte. DIA oplyser, at der foreløbig er et beredskab og mulighed for individuelle samtaler for de mennesker, der er på venteliste, og man prøver at sikre, at alle får mulighed for at skifte venteliste. I skrivende stund er der sager med børn i proces i afgiverlandene (børn, hvis sager er sendt til Danmark, men som ikke er blevet matchet med en familie), og hvilke sager, der kan fortsætte, ved man endnu ikke. Der optages ikke nye adoptanter på ventelisten.

AB

Dobbelt statsborgerskab

Siden 1. september 2015 har det været muligt at få dansk statsborgerskab uden at være tvunget til at opgive statsborgerskabet fra sit hjemland. Tidligere har adopterede måttet opgive det statsborgerskab, de er født med. Men da statsborgerskab opleves som en del af ens identitet, kan det være smerteligt for nogle at afskære sig fra deres fødeland, og i dag kan man blive dansker uden at opgive sit statsborgerskab.

For adopterede, som allerede har måttet opgive statsborgerskabet i deres fødeland, betyder lovændringen, at de nu kan søge om statsborgerskab i deres fødeland. Det vil dog afhænge af lovgivningen i det land, hvor vedkommende ønsker at erhverve statsborgerskab, om vedkommende kan opnå statsborgerskab, og om dobbelt statsborgerskab accepteres, eller om der eventuelt stilles krav om løsning fra dansk statsborgerskab. Fx tillader Indien ikke dobbelt statsborgerskab. Vedkommende skal i den anledning ikke foretage sig noget i forhold til de danske myndigheder.

Men et dobbelt statsborgerskab kan rumme problemer. En dobbelt statsborger er jo undergivet to forskellige landes lovgivninger. Det kan være besværligt, hvis flere lande kræver, at vedkommende skal aftjene værnepligt. Skal den pågældende så gøre militærtjeneste i flere lande? Eller kan man vælge mellem landene?

De europæiske lande har indgået en aftale, som betyder, at værnepligt kun skal aftjenes i det land, man har fast bopæl i.

Mht. dobbelt statsborgerskab i andre lande, så handler det om de enkelte lande og de aftaler, disse har lavet med Danmark om aftjening af værnepligten. Nogle lande siger, at hvis man aftjener værnepligt i Danmark, så skal man ikke

også aftjene værnepligt i det pågældende land. Derimod siger andre lande, at det ikke har nogen betydning, om en dobbelt statsborger har aftjent værnepligt.

For de lande, der ikke har nogen aftale med Danmark om, hvor dobbelte statsborgere skal aftjene værnepligt, skal man kontakte det pågældende lands ambassade. Den enkelte skal afklare sin egen situation.

Der findes en ladeliste over, hvilke lande Danmark har aftaler om værnepligt med. Udenrigsministeriet vedligeholder ladelisten, og det er derfor Udenrigsministeriet, man skal kontakte for at spørge, om det kan have konsekvenser for mænd i den værnepligtige alder i det pågældende land at rejse dertil. I værste fald kan et lands politi standse en dobbelt statsborger ved grænsen og forlange, at vedkommende bliver i landet, indtil værnepligten er aftjent.

Samme uklarhed er der også vedrørende spørgsmålet om diplomatisk beskyttelse, og hvordan det afgøres, hvilket land, der skal yde beskyttelse. Det er også Udenrigsministeriet, der ved, hvilken hjælp danske repræsentationer i udlandet kan og vil yde mennesker med dobbelt statsborgerskab.

Hvis man som udenlandsk statsborger søger om dansk statsborgerskab, er man ikke forpligtet til at underrette de danske myndigheder, hvis man ikke ønsker at afgive sit oprindelige statsborgerskab. Det vil sige, at adoptivforældre ikke behøver underrette nogen, hvis de ønsker, at deres adopterede barn skal beholde det oprindelige statsborgerskab.

Har man først fået dansk statsborgerskab, kan det ikke fratages, medmindre man har afgivet urigtige oplysninger under erhvervelsen – hvilket næppe er relevant for adopterede – og dobbelte statsborgere kan frakendes deres danske statsborgerskab, hvis de dømmes for terrorisme.

AB

KILDER: MINISTERIET FOR INTEGRATION M.M., UDENRIGSMINISTERIET OG FORSVARSMINISTERIET

Udfordret kærlighed

Britiske Sally Donovan og hendes mand Rob adopterer to søskende på et og fire år i en national adoption. Især den fireårige dreng er blevet udsat for svigt og misbrug og har store vanskeligheder med at stole på sine nye forældre. Men parret kæmper for at hjælpe deres søn med at overvinde sine problemer, og efter en del blindgyder, nederlag og dårlige råd lykkes det at få den hjælp, der gør en forskel.

Sally Donovan har skrevet en bog om hele forløbet – lige fra fertilitetsbehandling over de første kram til

sønnens første sejre, som han først oplever som 11-årig. Hendes beskrivelser af magtesløshed over for drengens raseriudbrud, den dårlige samvittighed over at overse søsteren, mens drengen kræver hele hendes opmærksomhed, og den altoverskyggende træthed, der overvælder hende og manden, vil vække genkendelse hos mange forældre. Men især hendes beskrivelse af ensomheden, når mødre til tilsyneladende problemfrie børn forbigår hende og hendes dreng i skolegården, er rø-

rende og triste og en oplevelse, mange forældre til børn med udfordringer vil kunne identificere sig med. Alt i alt er det en læseværdig bog for adoptivforældre, som føler, at de står alene med udfordringerne. Mange af parrets erfaringer er inspirerende, og bogens overordnede budskab er optimistisk.

AB

No Matter What af Sally Donovan, Jessica Kingsley Publishers, 352 sider. Købes via Amazon, £ 9,99.

Læs mere om Sally Donovans erfaringer i interviewet på side 58.

Den uønskede lillebror

Katten er adopteret, og katten skal have en lillebror, som den slet ikke ønsker sig. Hvorfor skal der overhovedet være en baby i familien, når nu mor og far har katten? Svenske Stine Wirsén har lavet en lille serie billedbøger med den samlede overskrift »Hvem?« Den adopterede kat i bogen 'Hvis Baby?' er det eneste dyr i serien, som faktisk er et genkendeligt dyr – alle de andre dyr er spøjse blandinger, som ligner et kryds mellem en hund og en muldvarp. I Sverige regnes seriens

bøger til de 2- til 4-årige for nyklassikere, og der er også noget enkelt og umiddelbart charmerende over den ligefremme måde at fortælle om familielivet. Bogen om den adopterede kat er et fint udgangspunkt for hyggelæsning og en snak om alt det, der kan ske i en familie.

AB

Hvis Baby? af Stine Wirsén, 28 sider, Forlaget Vilde Dyr, 129 kr.

Let de barske overgange

Det er hårdt for et barn, der bliver vristet ud af sine vante omgivelser og placeret hos en ny familie. Den barske overgang vil bogen 'At bygge bro' forsøge at lette. Bogen henvender sig til både forældre og professionelle og indeholder både teorier og konkrete råd til, hvordan voksne kan hjælpe et barn gennem overgangen. Bogen fokuserer på transnational adoption og bygger på viden og erfaringer fra samarbejdet med etiopiske professionelle inden for børnehjems- og adoptionsområdet.

Den engelske udgave af bogen blev positivt anmeldt af Tina Krogh i Adoption & Samfunds juni 2015-udgave,

og nu foreligger den på dansk. Blandt andet skrev Tina Krogh: »Hvis alle involverede i adoption agerede efter anvisningerne i denne bog, ville overdragelsen af adoptivbørn blive langt mindre traumatisk, og man må håbe, at bogen bliver vidt udbredt ...«

AB

At bygge bro af Ida Paaschburg Gravesen og Polina Chebotareva, oversat af Dorte Herholdt Silver, udgivet af 121ethiopia, 156 sider, 180 kr. + plus 40 kr. i forsendelse. Købes ved henvendelse til: info@121ethiopia.org.

Hjælp til tilknytning

Et medlem af Adoption & Samfund, Palle Vestberg, cand.psych., adoptivfar og frivillig rådgiver, skrev til redaktionen og anbefalede en lidt ældre bog, han var stødt på, nemlig 'Styrk dit barns tilknytning' af Kim Golding. Palle Vestberg skrev blandt andet:

»... teksten (er) så konkret vejledende, at den måske kunne være til støtte for omsorgsfulde forældre, som kommer i den situation at skulle håndtere ekstreme reaktioner fra børn, de har fået ansvar for.«

På grund af denne anbefaling bliver bogen her anmeldt af en adoptivmor, Marie Louise Sauerberg, der har nærlæst den og skrevet sin vurdering:

Kim S. Golding er en af de store kvinder på den engelske adoptionshimmel. Hun er klinisk psykolog, med base i i Worcestershire, hvorfra hun har arbejdet med pleje- og adoptivbørn i årtier. Det er efterhånden nogle år siden, at hendes bog fra 2006, 'Nurturing Attachments', er blevet udgivet på dansk under den præcise titel 'Styrk Barnets Tilknytning – rødder og vinger til Adoptiv- og plejebørn'. Men det gør ikke bogen mindre vedrørende i dag.

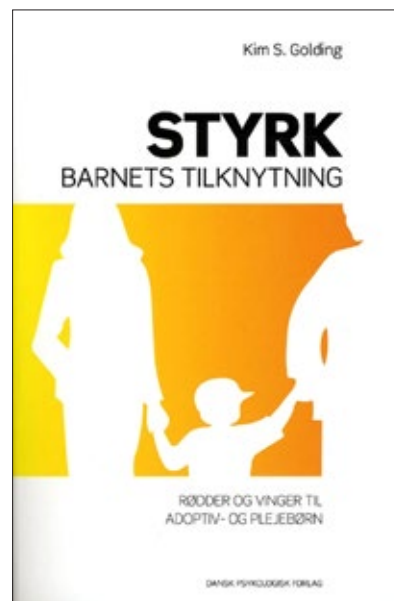
Golding lægger ud med en solid indføring i tilknytningsteori. Der bliver trukket klare linjer fra John Bowlby over Mary Ainsworth og Mary Main til Golding selv. Det skinner også igennem, at hun er elev af amerikaneren Dan Hughes. Således er et par kapitler overgivet til Hughes' tanker om forældreskab med »PACE« (Playful, Accepting, Curious and Empathetic), et godt akronym på engelsk, som desværre ikke fungerer på dansk. Bogen trækker også på nyere hjerneforskning, som tyder på, at hjernen er et langt mere plastisk organ end hidtil antaget.

Sideløbende med teorikapitlerne følger vi igennem hele bogen fire fiktive børn, Katrine, Selma, Marcus og

Lucas, som på forskellig sørgelig vis ender med at blive adopteret. Golding har trukket på sin enorme erfaring for at kreere de fire børn, der hver især har udviklet usikre eller sågar desorganiserede tilknytningsmønstre, som de og deres familier lider under. Men der er håb for dem alle og deres familier. Golding giver os forståelsesrammer for deres forskelligartede og ofte fastlåste adfærdsmønstre og ideer til, hvordan man ville kunne hjælpe dem til at danne nye, stærkere rødder og hjælpe dem til at folde deres vinger ud i deres nye hjem. For lykkeligvis er det muligt at danne nye og forstærke eksisterende tilknytningsbånd. På denne måde peger bogen og dens foreslåede metoder fremad mod lysere tider.

Sproget i bogen er, også i Andreas Bonnevies oversættelse, enkelt og lettilgængeligt, og Golding formår tilsyneladende at omsætte tung teori til ligefrem og positiv praksis: bogen er fuld af gode, enkle tips til, hvad man kan gøre i stedet for at gribe til strenge eller traditionelle opdragelsesmetoder, der langt hen ad vejen ikke fungerer på børn med tilknytningsvanskeligheder. Golding arbejder blandt andet med forskellen på skyld (»jeg har gjort noget forkert, men jeg er værd at elske«) og skam (»jeg er forkert og ikke værd at elske«) og giver konkrete eksempler på, hvordan man kan forsøge at undgå at trigge skammen, der ofte ligger tæt på overfladen hos pleje- og adoptivbørn.

Som i de fleste bøger af denne art er der mange gentagelser, men nogle ting er værd at få gentaget, som for eksempel at det ikke er muligt at være en sensitiv og forstående forældre, der kan reagere afstemt med barnets behov, hele tiden, hver eneste dag. Det er ganske simpelt umuligt. Overmenneskeligt, mener Golding. Bare man er det nok, dvs. meget af tiden, skal det nok gå. Pyha da. For uden denne tilføjelse

er barren for nogle adoptivforældre sat ualmindeligt højt. Pleje- og adoptivforældre skal være mere selvregulerende og indsigtsfulde end andre slags forældre for at kunne rumme deres nogle gange kringledede børn. Store dele af bogen opfordrer derfor forældrene til at kigge indad, for uden selvindsigt mener Golding ikke, man kommer langt som forælder til et barn med udviklings-traume. Som forældre skal man tage sig selv og sine behov alvorligt, for man kan ikke give, hvad man ikke har mere at give af. Selvsorg, ikke mindst af den fysiske art, gør os ganske enkelt bedre som forældre. Den er jeg fuldstændig med på. Jeg er altid frisk på mere tid i badekarret og flere massager, tak.

Bogen henvender sig til såvel adoptiv- og plejeforældre som professionelle og studerende, der arbejder med pleje- eller adoptivbørn, men familie og andre pårørende vil også kunne få megen glæde af bogen, for meget af denne teori handler mere generelt om traumer og om at have ondt i livet. Jeg kan anbefale 'Styrk Barnets Tilknytning'. Et varmt og trygt knus af håb i bogform. En dejlig grundbog udi hverdagstilknytning.

AF MARIE LOUISE SAUERBERG

Styrk barnets tilknytning – rødder og vinger til adoptiv- og plejebørn af Kim S. Golding, Dansk Psykologisk Forlag 2010, 199 kr.

▲ Grafik til podcasten
»Når jeg engang
kommer hjem«.

»Når jeg engang kommer hjem«

Joan Rang Christensen har skrevet et radiodrama i fem dele, som endevender alle tænkelige aspekter af transnational adoption. Resultatet er dokudramaet »Når jeg engang kommer hjem«, som afspejler mange af nuancerne i adoptionsdebatten og er udsendt som podcast på DR.

AF ANNA BRIDGWATER

Når man lytter til radiodramaet 'Når jeg engang kommer hjem', lyder det som et journalistisk radioprogram, hvor en journalist, Irma, dykker ned i emnet »transnational adoption i Danmark«. Men det er ikke et faktaprogram; det er et stykke drama med dokumentarens form. Vi følger Irma på en dannelsesrejse, hvor hun møder mange af velfærdssamfundets fasttømrede overbevisninger om andre mennesker og om adoption. Irma er skeptisk over for en psykolog, der fortæller hende, at mange transnationalt adopterede bliver udsat for racisme, for racisme er vel noget, der foregår i USA, ikke i Danmark? Hun lytter uden at dømme til en adoptivmor, som taler om »varmblodede koreanere«, og til en kinesisk kvinde, som blev

tvunget til at bortadoptere sit andet barn. Irma rejser til Etiopien for at tale med en børnehøster og opsøger en præst, der taler om en humanitær indsats – hele vejen igennem væbnet med journalistens nysgerrige spørgsmål.

Irma opdager, at adoption ikke kun handler om familier, men også om ideologi, penge og sorg, og hun erfarer, hvor stor en forskel, der er på adoptivforældrenes og de adopteredes oplevelser af adoption. Ud over Irma er den gennemgående figur i dramaet den unge adopterede kvinde Lee, som fungerer som Irmas nøgle til nogle af adoptionens mange aspekter og dilemmaer. Irma, der troede, at en adoption var en afsluttet handling, hører, hvordan de adopterede netop er adopterede hele livet, og at det for mange er en kilde til evig rødshed og sorg, mens det for andre er et livsvilkår uden bivirkninger.

»Når jeg engang kommer hjem« er instrueret af Samanou Acheche Sahlström, som senest har instrueret den omtalte og roste spillefilm »I dine hænder«.

Der er fem afsnit, som ligger tilgængelige som podcast fem måneder fra første udsendelsesdag den 14. marts, dvs. indtil medio august.

Find dem på:

www.dr.dk/Radio/DRpodcast/radiodrama

Interview med Joan Rang Christensen

Radiodramaet er skrevet som en dokumentar, og der er personer og organisationer, som minder meget om virkelighedens aktører. Hvorfor?

Det er en fiktionsserie, men ligesom i meget andet fiktion er det inspireret af virkeligheden. Der er elementer, vi vil kunne kende fra den virkelige verden. Selve setup'et er meget i tråd med de måder, vi har talt om adoption i Danmark. Der var mange emner inden for adoption, som jeg havde lyst til at fortælle om, og derfor valgte jeg at lave det på den måde, hvor man følger en journalists undersøgelse af feltet, for der var mulighed for at komme mere rundt i forhold til, hvis det var en enkelt familie, jeg fulgte.

Hvilken erkendelse gør journalisten Irma?

Jeg synes egentlig, at det er svært at svare på. Hendes personlige rejse skulle ikke fylde så meget. Det sker i små bidder, at hun får erkendelser. Hun researcher i mange år, og dramaet er en præsentation af det, hun har fundet frem til. Hun har fået flere nuancer med og har stillet spørgsmål, som hun ikke vidste på forhånd var relevante. Hun møder alle med journalistens undersøgende spørgsmål. Hun er en kritisk journalist i klassisk forstand, når hun snakker med aktører, men når hun snakker med mennesker, der leverer personlige historier, lytter hun til mennesket.

Peger titlen »Når jeg engang kommer hjem« på, at den ene af hovedpersonerne, den adopterede Lee, aldrig kan finde hjem? At »hjem« er en utopi?

Titlen refererer mest direkte til Lees fortælling og til historien om Thomas, som er det første interview (han forlader Danmark og vender tilbage til sit fødeland, Sydkorea, red.). Jeg har bestræbt mig på at få så mange stemmer med som muligt.

For nogle adopterede er det en utopi at komme hjem og at føle sig hjemme i sit liv og geografi, og for andre er det ikke.

Ifølge pressemeddelelsen er dramaet et adoptionskritisk debatindlæg. Hvad tænker du om det?

Jeg synes, det er åbent, om det er adoptionskritisk. Men vi har haft flere års debatter på mange planer, og på en eller anden måde har jeg forsøgt at lave en status på, hvad det er, vi har hørt, hvad de forskellige mennesker har at sige, og hvordan har jeg tolket det. Der er kommet problematiske ting frem i lyset i nyere tid, og så siger nogle, at det er adoptionskritisk, selvom det egentlig bare er oplysninger og ikke er kritik som udgangspunkt. Det er desuden en fællesnævner, at når man bryder ud af en lukket fiktionsramme og forholder sig til sin samtid i en fiktion, så bliver det opfattet som kritisk af nogle, mens andre vil opfatte det som sandheden. For nogle vil det fx opfattes som kritik, at jeg taler om økonomi i forbindelse med adoptioner.

Hvordan kan vi få en god dialog om adoption?

Jeg tror selv, at der er mange vinkler, oplevelser og erfaringer. Jeg agiterer for, at vi får plads til de forskellige nuancer og fortællinger. Mit håb er, at serien kan gøre os klogere på, hvad adoption betyder, så vi måske kan være med til at stille nogle andre spørgsmål om adoption. Indtil nu er opvæksten blevet anset som det centrale, og adoption er blevet opfattet som en vellykket fortælling, men vi kan se nu, at der er mange flere nuancer. Men nogle mennesker vil kunne bruge min serie til noget, og andre vil ikke kunne bruge den til noget som helst. ■

Joan Rang Christensen

Joan Rang Christensen er født i 1976 i Sydkorea. Hun er forfatter og dramatiker og har blandt andet skrevet teaterstykkerne »Hånden i Hjertet« (2008) om adoption, »Den Hvide Mand« (2011) om racisme samt musikdramaet »The Falling Man« fra 2015.

Danns historie

Da srilankanske Danns adoptivfar døde, startede et bureaukratisk mareridt, som har sat dybe ar i hans sind. Nu fortæller han sin historie i håb om, at det kan forhindre lignende sager.

AF ANNA BRIDGWATER

På et falmet farvefoto ligger en lille, spinkel nyfødt med et stort, sort hår, som danner en stærk kontrast til det hvide lagen. Billedet forestiller drengen Gihan Mahesh, som blev født den 1. november 1980 i Sri Lanka.

Forældrene var indiske teplukkere, som var i Sri Lanka for at arbejde. Moderen var 21, og forældrene havde to børn i forvejen. Da de fik mulighed for at rejse tilbage til Indien for at arbejde, fik de kun visum til fire. Men nu var de fem.

Seks dage gammel afleverede moderen drengen på børnehjemmet Welcome House i Colombo. I løbet af sine seks dages levetid havde han tabt sig, og han var meget lille.

Februar 1981: Tre måneder gammel blev drengen adopteret til Danmark og blev til Daniel

Mathisen. Han var et undervægtigt, svagt barn med lungebetændelse og fnat. Han sov dårligt, klynkede og gylpede al sin mad op. Men hans nye forældre elskede ham, og Daniel blev en del af en familie på fire med mor, far og en adopteret storesøster på tre år.

Det var en klassisk kernefamilie, han kom til: Moderen var hjemmegående, når hun ikke hjalp til i sin mands vinforretning, og de boede hyggeligt og landligt i Them uden for Silkeborg.

Men kun tre måneder efter, at Daniel var kommet til Danmark, skete katastrofen: Hans adoptivfar døde pludseligt, mens han lavede havearbejde.

Sammenbrud

Hanne og Peter Snejbjerg trådte til og hjalp enken. De kendte hende, fordi hun og den afdøde mand

*I dag arbejder Dann
med musik, men er
stadig mærket af
sine oplevelser
i sine første leveår.*

havde adopteret deres første barn i Sri Lanka på samme tid, som Hanne og Peter adopterede deres søn Rass, og de mødte hinanden på rejsen. Hanne og Peter Snejbjerg forsøgte at hjælpe enken og passede Daniel og hans storesøster, mens deres far blev begravet. Parret lagde hurtigt mærke til, at enken virkede meget eksalteret og havde brug for støtte.

»Hun var blevet manisk. Hun ville finde en ny mand, og hun spurgte, om Peter ikke kunne gifte sig med hende, så vi begge to kunne være hans koner,« fortæller Hanne.

I pinsen 1981 ringede telefonen en aften hjemme hos Hanne og Peter Snejbjerg. Det var enken. Hun spurgte Hanne, om hun kunne stole på hende, og Hanne svarede ja. Ude af stand til at se en vej ud af sin situation efterlod enken næste dag de to små børn på genboens gårdsplads og kørte sin vej. Kvinden, der boede på gården, kontaktede Hanne Snejbjerg.

»Der var ikke nogen myndigheder, der trådte til for at hjælpe i første omgang.«

»Så kontakter vi med det samme Anni Brix og siger »hvad gør vi her?«

Anni Brix er et af de mennesker, der trådte til, da Danns adoptivfar døde. Dengang var hun socialrådgiver i Silkeborg og veninde med Danns mor. Hun husker tydeligt hændelserne det forår i 1981.

»Det står for mig som noget forfærdeligt.«

Anni Brix understreger, at hun handlede som veninde, ikke socialrådgiver, da hun kontaktede en læge, der indlagde enken på psykiatrisk afdeling. Hanne Snejbjerg hentede de to børn og tog dem med hjem. De lavede den aftale, at Anni Brix sørgede for enken, Hanne og Peter Snejbjerg passede på børnene, og genboen så efter huset.

»Der var ikke nogen offentlige myndigheder, der trådte til for at hjælpe til i første omgang,« siger Anni Brix.

Det virkede naturligt for Hanne og Peter Snejbjerg, at Daniel og hans søster kom i pleje hos dem i Silkeborg, mens moderen var indlagt på psykiatrisk hospital. Hanne og Peter Snejbjerg fik midlertidig plejetilladelse, og enken var indlagt i tre måneder. Hun var meget syg, husker Anni Brix, og både hun og Hanne og Peter Snejbjerg besøgte hende jævnligt med børnene. Enken var glad for at se storesøsteren, men afviste fuldstændig Daniel. I dag siger Anni Brix:

»Hun og Daniel havde slet ikke fået etableret et forhold til hinanden.«

Formelt havde enken og Daniel heller ikke et forhold til hinanden. Anni Brix husker, at Aarhus Amt var oplyst om, at Daniels far døde, inden drengen blev adopteret.

»Amtet var ude at besøge familien efter dødsfaldet, men inden moderen blev syg, mens jeg boede derude.«

Problemer

Enken havde været helt afhængig af sin mand og havde ingen uddannelse. Økonomien i ægtefællens vinforretning var dårlig, og hun kunne ikke forsørge sig selv og to små børn. Da hun blev udskrevet, måtte hun leve af bistandshjælp.

»Hun fandt en ny kæreste på psykiatrisk afdeling, som flyttede ind i hendes hus, men hun ville ikke have børnene hjem, da de var i vejen,« fortæller Anni Brix.

Hele den sommer boede Daniel og hans søster hjemme hos Hanne og Peter Snejbjerg sammen med deres søn Rass. Men da familien Snejbjerg havde en midlertidig plejetilladelse, kunne børnene »hjemtages« af moderen med kort varsel.

Daniels storesøster flyttede hjem til enken og hendes nye kæreste, men enken frasagde sig forældremyndigheden over Daniel, som hun ikke følte sig knyttet til og ikke havde overskud til. Hun syntes, at Snebjergs skulle adoptere Daniel..

Snebjergs ville også gerne være Daniels forældre, for de elskede ham, og han var totalt afhængig af dem, som Hanne Snejbjerg skrev i en rapport til kommunen. Hun fortalte, hvordan Daniel havde det på det tidspunkt: Han spiste med glubende appetit og elskede kropskontakt. Men han hostede, pludrede ikke og havde store problemer med huden, og det var tydeligt, at han ikke havde det godt.

Daniel blev indlagt på Marselisborg Hospital, blandt andet til udredning for mistanke om døvhed. I dag siger Hanne Snejbjerg om den mistanke:

»Han lukkede af og reagerede ikke på klokker og sådan noget. Men vi troede ikke på, at han var døv, for det havde vi set, han ikke var.«

Første gang var indlæggelsen kort, og Hanne og Peter Snejbjerg besøgte Daniel hver dag. Den 19. september 1981, fire måneder efter dødsfaldet, skrev Hanne og Peter Snejbjerg til Aarhus Amts familieafdeling og gjorde opmærksom på, at de ønskede at adoptere Dann, som Daniel nu blev kaldt. Det var ikke en officiel ansøgning, for Dann var ikke frigivet til adoption, men de udtrykte ønske om, at de gerne ville tilbyde Dann en familie, hvis hans første adoptivmor opgav at få ham hjem. Men sagen gik skævt lige fra starten. Anni Brix siger:

»Der var mange, der sov i timen. Jeg var rystet over, at når en mand dør, så stod adoptionsmyndighederne der ikke med det samme for at finde ud af, hvad man skulle stille op. For adoptionen var slet ikke gået igennem.«

Afslag

Dann flyttede hjem til Snejbjergs igen, men Hanne og Peter Snejbjerg fik at vide, at de ikke ville blive godkendt til at adoptere Dann, forklarer Hanne.

I en af sine mange samtaler med Them kommune, hvor Dannels første familie boede, fik hun en forklaring på problemerne: Them kommune fik at vide af Aarhus Amt, som var adoptionsmyndigheden, at sagen ikke drejede sig om barnets tarv, men om jura, og at de juridiske hensyn vejede tungere end barnets tarv. Derfor ville man fra amtets side slet ikke gå i gang med at godkende Hanne og Peter til adoption, fordi de ikke havde søgt om godkendelse, inden de fik Dann i pleje. Så de skulle ikke bruge en godkendelse nu, hvor Dann ikke skulle have lov til at blive i landet.

»Det var amtets jurist, som bremsede os. Vi fik at vide, at Dann var fra Sri Lanka, og at han ikke havde fået dansk statsborgerskab endnu. Myndighederne troede, han var statsborger i Sri Lanka, og tænkte, at han skulle sendes retur, fordi han ikke havde statsborgerskab her. Men Sri Lanka ville ikke have ham tilbage,« fortæller Hanne Snejbjerg:

Næste træk fra amtets side var at sidestille Dann med et forældreløst dansk barn:

»Myndighederne sagde så, at Dann skulle behandles som et dansk barn, som skulle adopteres af danske forældre. På det tidspunkt var der cirka 50 danske adoptioner om året, og forældrene ventede i måske 12 år på at adoptere,« siger Hanne Snejbjerg. Derfor fik hun og Peter ikke lov til at have Dann i pleje med henblik på adoption:

»Amtet sagde, at vi ikke kunne springe adoptionskøen over. Dann var igen indlagt på Marselisborg Hospital til udredning, og amtet ville sørge for, at han ville blive udskrevet til et observationshjem i Aarhus.«

Den spæde Dann i Sri Lanka.

Børnehjem

Dann var indlagt i seks uger. På det tidspunkt var han et år gammel, havde boet fire forskellige steder, og det sted, han havde boet længst tid, var hos familien Snejbjerg. Alligevel besluttede amtet, at Dann skulle udskrives til observationshjem, ikke til familien.

»Vi vidste, at Dann var ved at blive taget fra os. Vi mødte en reservelæge, som sagde at det var helt vanvittigt. Han vidste, at Dann ikke ville kunne tages fra os, så længe han var på sygehuset, men på et tidspunkt var han nødt til at udskrive Dann. Det var ikke godt for Dann at være der, for det var ikke et børnehospital, sagde lægen, og det kunne vi også se.«

Dann blev udskrevet til observationshjemmet Højvang, og Hanne Snejbjerg husker, at han blev kørt væk i en taxa sammen med en pædagog.

»Vi fik ikke lov til at besøge ham, vi havde lov til at ringe en gang om ugen,« fortæller Hanne. Hun har ikke noget at udsætte på børnehjemmets personale, som hun mener gjorde deres bedste. Men da hun og Peter efter nogen tid igen fik lov til at besøge Dann, blev de chokerede:

»Dann var som de børn, man ser i udsendelser fra rumænske børnehjem. Han havde det med at

sidde i skrædderstilling eller på alle fire og rokke frem og tilbage, og han slog hovedet ind mod væggen. Han slog også sig selv med knytnæver. Sådant lå han altid, da han var på børnehjemmet. Der havde man indrettet en polstret kasse, som han lå i, så han ikke kunne skade sig selv. Han havde ingen mimik. Det havde vi ikke set før. Og mest havde han lukkede øjne eller kiggede op i himlen. Vi måtte ikke få øjenkontakt med ham eller tage ham op. Det bestemte børnehjemmet, fordi han var blevet flyttet så mange gange. De mente, det ville skade ham, hvis han også skulle knytte sig til os. Langsomt fik vi lov til at sidde ved siden af ham sammen med pædagogerne. Lige så stille begyndte han at kontakte os og række ud efter noget.»

Hjælp fra en politiker

Hanne og Peter Snejbjerg er omhyggelige mennesker, som var meget opsat på at blive forældre til Dann, og de noterede alle detaljer i hans liv: Hvornår han fik tænder, hvad han spiste, hvornår han kunne sidde selv. Det var dem, der opdagede, at

han havde mælkeallergi, og det var dem, der vidste, hvad hans yndlingslegetøj var.

Parret havde ikke tænkt sig at opgive Dann. De søgte om adoption, selvom de havde fået at vide, at de ikke kunne godkendes. Der gik måneder, uden at amtet gik i gang med sagsbehandlingen.

»På et tidspunkt tænkte vi på at gå under jorden med Dann, fordi vi tænkte, vi kunne miste ham. Men vi syntes, vi var nødt til at spille åbent, så vi ikke forbrød os mod loven og fik myndighederne imod os,« fortæller Hanne Snejbjerg.

Der skete først noget, da Snejbjergs kom i kontakt med et socialdemokratisk folketingsmedlem fra Silkeborg, Christian Kelm-Hansen. Kelm-Hansen var kendt som en mand, der kæmpede for verdens mest udsatte borgere. Han var i en lang årrække generalsekretær for Mellemfolkeligt Samvirke, præsident for Dansk Røde Kors og arbejdede med at udforme dansk bistandspolitik. Hanne fortæller:

»Kelm-Hansen var utrolig behjælpelig. Han startede med at lægge pres på Aarhus Amt, som var adoptionsmyndigheden, og der blev lagt pres på deres jurist. Og så sagde han, at hvis der ikke skete noget, ville han tage sagen op i Folketinget.«

Men det behøvede Kelm-Hansen ikke, og i februar 1982 gik adoptionssagen endelig i gang. Hanne og Peter fik aldrig nogen officiel forklaring på, hvorfor amtet ombestemte sig.

»Men lige pludselig fik vi en helt anden behandling,« husker Hanne.

Familie på fire

I maj 1982 skrev jurist Inge Hundewadt til Hanne og Peter Snejbjerg, at Dann »skønnes at kunne omtales for en familie med henblik på en plejebringelse med senere adoption for øje«. Og to dage efter besluttede socialudvalget i Silkeborg Kommune, at Peter og Hanne Snejbjerg skulle godkendes som plejefamilie med henblik på adoption af et udenlandsk barn: Dann.

En uge efter besluttede adoptionssamrådet i Aarhus kommune, at Hanne og Peter kunne godkendes som adoptanter af Dann – dog krævedes der en »længere observationsperiode«, for amtet erkendte, at Dann nu var skadet.

Den 27. juli 1982 kom Dann hjem til familien Snejbjerg endnu mere pludseligt, end han blev taget fra dem. De var på besøg på børnehjemmet og fik at vide, at de kunne tage ham med hjem. Med det samme.

Dann hjemme hos familien Snejbjerg.

Snejbjergfamilien var blevet udvidet, men det hårde arbejde var ikke overstået.

Udfordringer

Både Hanne og Peter tog orlov fra deres arbejde, for det var et fuldtidsjob at skabe trygge rammer for Dann. Han krævede ekstremt meget opmærksomhed. Han kunne stadig finde på at sidde og rokke. Når han skulle sove, måtte en af forældrene lægge sig sammen med ham i et værelse med madrasser på gulv og vægge for at forhindre ham i at gøre skade på sig selv. Indtil han faldt i søvn, slog han sig selv i hovedet, bankede benene hårdt ned i madrassen, dunkede hovedet ind i væggen og lavede stønnelyde. En af forældrene måtte våge over ham hele natten.

Da Dann var tre år gammel, fik familien en adoptionsbevilling. Endelig, da Dann var fire et halvt og Rass syv et halvt år, fungerede familien sammen som familie. De kunne tage i sommerhus, uden at de uvante omgivelser gjorde Dann utryg, og de kunne køre i bil, uden at Dann sad og rokkede på bagsædet. Hanne Snejbjerg kunne falde til ro og glæde sig over, at familien var kommet gennem deres mareridt. I dag siger hun:

»Jeg synes, det har gjort os stærkere. Vi har ikke været i tvivl om, at vi ville gøre det. Vi vidste, at vi havde ressourcerne.«

Mennesket Dann

Billeder fra Dannels barndom viser teltture med broderen, fodbold på græsplænen, skoleudflugter og fødselsdage. Dann er en køn dreng med mørkt hår og et forsigtigt smil, og der er ingen problemer at ane på de gulnede snapshots fra 80'erne.

Dann husker også sin barndom som god. Han havde gode kammerater og var, som drenge er flest. Men alligevel ikke:

»Jeg følte mig ikke god nok, da jeg gik i skole. Jeg kunne finde på at sidde på en bænk og kigge ud i luften, indtil der kom nogen og spurgte, hvordan jeg havde det. Jeg krævede opmærksomhed.«

Det gjorde det ikke bedre, at Dann er meget ordblind:

»Jeg havde et iltet temperament. Og jeg gik enormt meget til specialundervisning. Det forstærkede følelsen af, at jeg var anderledes.«

Efter folkeskolen kom Dann ikke for alvor i gang med en uddannelse:

»Jeg startede på nogle ungdomsuddannelser. Jeg røg meget hash, tog kokain og hærgede mig selv. Men jeg blev efterhånden interesseret i musik, og det blev et frirum. Jeg har spillet meget musik, og i dag arbejder jeg bag scenen ved live-koncerter.«

Den voksne Dann har arbejde, gode venner, klarer sig fint og bor sammen med sin kæreste Annette i København. Men han fortæller, at han stadig er mærket af sine første leveår. Han har mange problemer med tillid og nærhed.

»Når noget går godt, så er jeg sikker på, at det nok skal gå skidt. Jeg er hele tiden på vagt. Jeg har i det hele taget svært ved at tro på andre. Min kæreste er nok den, jeg stoler mest på, men når vi skændes, så tænker jeg, at vi nok er ved at gå fra hinanden. Når Annette er ude, så er jeg sikker på, at hun finder en, der er mere interessant. Jeg er overbevist om, at jeg ikke er god nok til hende.«

»På et tidspunkt tænkte vi på at gå under jorden med Dann, fordi vi tænkte, vi kunne miste ham.«

Dannels kæreste opfordrede ham til at søge hjælp, og ved at snakke med en psykolog har Dann fået indblik i, hvorfor han reagerer, som han gør. Han har simpelthen en fasttømret tro på, at han vil blive svigtet af dem, han holder af.

»Fremtiden ser sådan ud, at jeg kommer til at leve med det mindreværd resten af livet, men min psykolog lærte mig at acceptere, at sådan er det.«

Dann er glad for sit liv, men han vil gerne møde sin første familie en dag:

»Jeg gad godt at tage til Sri Lanka for at finde mine forældre og fortælle dem, at de gjorde det rigtige. Hvis jeg var blevet sammen med dem, havde jeg ikke haft mulighed for at få det liv, jeg har i dag.«

Og så vil Dann gerne fortælle sin historie, så andre ikke bliver udsat for nogle lignende:

»Man kan ikke bare behandle et menneske som en ting, som man gjorde med mig.« ■

Dannels første adoptivmor og storesøster flyttede fra området kort tid efter, at Dann blev adopteret af Hanne og Peter Snejbjerg. Dann har ikke kontakt til dem.

Erik Valeur
hjemme på Fanø.

FOTO: DR

Et fnug i universet

Erik Valeur tilbragte to år på et børnehjem i Skodsborg, inden hans mor fandt ressourcerne til at tage sig af ham. Oplevelserne fra børnehjemmet har han beskrevet både i en roman og i en tv-serie på DR.

AF ANNA BRIDGWATER

Et barn, der ligger i mørke på et børnehjem uden varme og omsorg fra voksne, er alene i verden.

»Så er et barn et fnug i universet, som ingenting aner.«

Sådan beskriver journalist og forfatter Erik Valeur spædbørns oplevelse af en tilværelse som børnehjemsbarn.

En spædstue, hvor væggene er dekoreret med blå elefanter, og hvor en tom seng venter på et barn, der akut har brug for en seng, er udgangspunkt for hans roman 'Det syvende barn.'

»Det er historien om syv børn, der ligger sammen i mørket, og deres videre skæbne,« fortæller han. Bogens spædstue er meget lig den spædstue på børnehjemmet i Skodsborg, hvor Erik Valeur selv tilbragte de to første år af sit liv. Som journalist arbejdede han med emnet adoption og børnehjem i flere år, inden han tog fat på fiktionen:

»Det startede som et journalistisk projekt om børnehjemmet i Skodsborg.«

Erik Valeur ville oprindeligt have fortalt historien om syv virkelige børn, der lå sammen på en spædbarnsstue og senere blev bortadopteret, men det viste sig at være umuligt, fik han at vide, da han henvendte sig til den tidligere forstanderinde.

»Børnene fik nye identiteter, så deres første familier ikke kunne finde dem, og mange af dem voksede op uden selv at vide, at de var adopterede.«

Derfor blev 'Det syvende barn' en fiktiv version af nogle af de skæbner, Erik Valeur levede sammen med i løbet af sine første to leveår, men forfatteren understreger, at der er meget virkelighed i de fortællinger, bogen rummer. Bogen blev en fantastisk succes, vandt priser og er oversat til flere sprog.

»Bogen ramte en folkenerve. Mange mennesker er berørt af adoptionstemaet i Danmark, men temaet rammer bredere.«

Erik Valeur henviser til, at mange af vores mest udbredte og populære fortællinger herhjemme netop handler om børn, der må klare sig uden forældre, enten fordi forældrene er døde, eller fordi børnene bliver skubbet ud af reden:

»Nogle af H.C. Andersens største eventyr handler om bortkastede børn, børn uden forældre eller børn, der bliver lempet ud af reden: 'Tommelise', 'Den lille pige med svovlstikkerne' eller 'Den grimme ælling'. Det er et tema, der betyder noget.«

Efter successen med romanen gik Erik Valeur videre med emnet i tv-programmerne 'Erik og børnene fra spædstuen' på DR. Også programmerne

ramte en nerve, for de blev set og ivrigt debatteret.

Forladthed

En af grundene til temaets popularitet er, at mange mennesker har været i kontakt med børnehjem eller adoption. I 40'erne, 50'erne og 60'erne blev der bortadopteret 2000 børn om året i Danmark. Men Erik Valeur mener, at hans tema er mere universelt end børn, der lever adskilt fra deres forældre:

»Det illustrerer i høj grad, hvordan børn og voksne lever i hver deres verden, hvor børnene ofte føler sig overladt til sig selv. Så der er en genkendelse af det med at føle sig forladt. Det bliver tydeligt, når børnene bliver lempet ud af reden. Så bliver følelsen af forladthed og at være overset meget tydelig. Men børn og voksne lever i hver deres verdener. Tænk på, hvordan følelsen af at være bange for mørket bliver vendt indad. Børn skal fra en meget tidlig alder være meget stærke. Angst bliver kapslet ind. Og børnene vælger deres egen verden, fordi de føler sig forladt, og den følelse af at være forladt kan mange voksne danskere genkende.«

For Erik Valeur blev skellet mellem barndommens verden og de voksnes liv blot endnu hårdere trukket op af tiden på børnehjemmet.

»Der var en kreds af godhjertede voksne, som arbejdede i deres egen verden, og som tog hensyn til voksenovervejelser. Det gjorde sig gældende lige fra fødslen – når den unge mor fødte i skam, så sørgede jordemoderen for, at man lagde en stofble over øjnene, så moderen ikke så barnet, og barnet blev taget væk med det samme. Alt sammen af hensyn til moderen. De tog barnet fra moderen, lagde det i et

mørkt rum og sagde »Et barn skriger i en uge, og så stopper det«.

Erik Valeur understreger, at Skodsborg Spædbørnshjem var et af de bedre af datidens børnehjem. Det var Mødrehjælpens eget børnehjem, og det var en slags flagskib inden for området. Hvert barn fik en barneplejer tilknyttet, og de fysiske rammer var rare. Men stedet var alligevel en institution, skabt og drevet på de voksnes præmisser.

Vrede

Da Erik blev placeret på børnehjemmet, var tanken, at han skulle være der midlertidigt, indtil hans mor besluttede sig for, om han skulle bortadopteret eller vokse op hos hende. Mange af de andre børn var i samme situation, og ligesom Erik måtte de bo i flere år på børnehjemmet, indtil der kom en afklaring.

»Der var en stærk tro på, at det bedste var, at de biologiske forældre fik deres børn hjem,« forklarer Erik Valeur. Men hvis det tog lang tid for mødrene at beslutte sig eller finde ressourcerne, så måtte børnene vente.

IDR's tv-programmer møder seerne to af de andre børn, der boede sammen med Erik Valeur på spædstuen. De hedder Pia og Mikael, og ligesom ham måtte de vente længe, inden de i Eriks og Mikael's tilfælde kom hjem til deres biologiske familier, og i Pias tilfælde blev adopteret.

»Derfor genkender vi alle sammen følelsen af forladthed, fordi voksenverdenen havde overladt os til at ligge

der på stuen på børnehjemmet i al for lang tid. Især Mikael og Pia, som var på hjemmet i tre-fire år, blev ramt af de voksnes nølen og tvivl, fordi deres mødre ikke kunne beslutte sig.«

Følelsen af forladthed har krystalliseret sig i de voksne børnehjemsbørn som vrede, forklarer Erik Valeur:

»Den vrede, det har skabt, kan vi genkende hos hinanden, Pia, Mikael og jeg. Det er en vrede, der er rettet mod hele voksenverdenen. De biologiske forældre, der bortgiver en og er i tvivl. Så er der de voksne, som skulle være kompetente til at tage sig af os, men som kløkkede i det.«

Erik Valeur fortæller, at han kan genkende sin egen vrede hos Mikael og Pia:

»Vreden hænger ikke sammen med børnehjemmet, men med svigtet. På børnehjemmene gav de den bedste behandling i den bedste mening. Det er svært at komme 50 år efter og bebrejde børnehjemmene noget. Men

Mødrehjælpens Spædbørnshjem i Skodsborg

Mødrehjælpens Spædbørnshjem i Skodsborg blev omdøbt til Skodsborg Observations- og Behandlingshjem, da indførslen af den frie abort i 1973 betød, at der fødtes langt færre uønskede børn. Det blev især børn af alkoholikere og narkomaner, der boede på observationshjemmet, og de første aidsramte børn boede der. Stedet blev lukket i 2012.

Jul på Skodsborg Spædbørnshjem. Erik er nr. 1 fra højre, Mikael nr. 3 fra højre og Pia nr. 2 fra venstre.

Erik Valeur og Pia efter mødet med Pias biologiske mor. Begge er rystet over moderens kulde og afvisning.

alligevel bliver vi vrede – de overså børnenes behov.«

Når Erik Valeur siger, at de voksne klokkede i det, så mener han, at de voksne svigtede ham ved at lade ham blive boende i børnehjemmets limbo alt for længe, i stedet for at træffe en afgørelse om hans fremtid.

»Der var et stort adoptionsbevillingsnævn, som hjalp Mødrehjælpen med at gøre deres bedste, men de overså den detalje, at vi voksede op uden ret meget voksenkontakt. Midt i det, at der skulle tages godt af os, overså man de vigtigste detaljer: At vi skulle have været hos en familie.«

Livsvarige ar

Da Erik var barn, havde han en opfattelse af, at hans tid på børnehjem havde været god, fordi det var den fortælling, hans mor videregav:

»Først som 32-årig gik det op for mig, at det ikke var så lykkeligt. Jeg havde gået der i 30 år og troet, at de første to år af mit liv var gode.«

Selv kan han ikke huske noget konkret fra sine to første leveår, men alligevel er han ikke i tvivl om, at oplevelsen har aflejret sig i ham.

»Jeg kan nok ikke huske noget fra min egen tid på børnehjemmet. Men terapeuter siger jo, at erindringerne

bor inde i småbørn. Selvom jeg ikke kan huske noget bevidst, så var jeg der jo. Børn husker ting på deres egen måde.«

Men senere genså Erik Valeur børnehjemmet mange gange, så han ved præcis, hvordan der så ud på stedet:

»Min mor og jeg cyklede derop om sommeren, til advent og jul, så jeg så stedet hvert år. Alle, der havde boet der, havde lov til at gå ind. Også som teenager tog jeg selv derop og kiggede på de nye babyer på spædbarnsstuen.«

Men de første år har sat deres spor på Erik Valeur:

»Jeg kan huske børnehjemmet som en følelse. Man kan mærke det i knoglerne, når et barn har ligget længe uden tæt til kontakt til voksne. En af de ting, der er et fællestræk hos tidligt forladte børn, og dem, der har prøvet at være alene i kortere og længere tid, er en livslang angst for at blive forladt og en livslang angst for, at hvis man rækker hånden frem, så vil der ikke være nogen, der tager imod den. Så tør man ikke nærhed. Man lærer, at der ikke kommer nogen, men man er alene og forladt.«

Erik Valeur mener, at tiden på børnehjemmet har givet ham en livslang angst for at miste dem, han holder af.

»Da jeg var ung, hvis min mor kom for sent hjem, så var jeg sikker på, at der var sket noget med hende. Jeg har også

været bange for at miste mine kærester. Men det træk kan andre voksne også have, så jeg ved ikke, hvad der er hvad.«

Adoption eller ej

I Erik Valeurs øjne er det det limbo, han som lille levede i, som udgjorde svigtet. For han mener ikke, at hverken adoptivfamilier eller biologiske familier er gode eller dårlige i sig selv.

I tv-programmerne møder seerne også Helle, som boede ganske kort tid på børnehjemmet, inden hun blev adopteret. Hun deler slet ikke de tre andres vrede, for hun fik det, de savnede: En kærlig familie.

»Hun mødte senere sin biologiske mor, og hun var glad for det, men hun ville ikke have byttet. Så stærke er de biologiske bånd ikke. Der er noget, der kan anfægte eller svække dem, og det er, hvis man overskrider den tidsramme, der er for babyer at være alene,« fortæller Erik Valeur. I tv-programmerne følger seerne også med, når Pia møder sin biologiske mor for første gang i omkring 50 år. Det møde går ikke godt, og moderen er kold over for sin datter. Det var chokerende at overvære, siger Erik Valeur, som fortæller:

»Jeg kom tilbage til min egen mor, men jeg kunne lige så godt have fået det godt hos en adoptivfamilie, for at

sige det lige ud. Det havde været meget bedre for os tre andre, hvis vi havde fået gode familier – og det er selvfølgelig altid et gamble, for der findes jo dårlige familier – men det havde været bedre, hvis vi var kommet ud og bo hos nogle familier hurtigere.»

Selvom han er mærket af sine første år, mener Erik Valeur, at hans mor handlede efter bedste evne. Efter planen skulle Erik bortadopteres, men moderen kunne ikke få sig selv til det.

»Jeg har aldrig kunnet mærke vreden mod min mor. Hun var totalt ude af skide. Min morfar var ude af sig selv af skam. Min mor var ked af det, alene og deprimeret, og min morfar havde anbragt hende hos nogle tanter, som havde en høj hæk, som man ikke kunne se over. Hun var oppe imod hårde odds. Min mors gerning var netop ikke en ufølsom gerning. Det var ikke en »føds og smid væk tankegang.« Det er umuligt at opfatte det som noget, der har været nemt. Man kan ikke blive vred på en mor uden ressourcer, hvis hun giver barnet til adoption.»

En kombination af skam og manglende ressourcer kan Erik Valeur ikke bebrejde sin mor. Hun var ugift, blev gravid med en gift mand i Norge, og prøvede at begå selvmord i desperation.

Erik Valeurs forfatterskab er solgt til 14 territorier, herunder det verdensdækkende Amazon.

»Skammen var der altid. Selvom min mor var lidt ældre, var hun ramt af den skam. Men også af manglende ressourcer. Jeg mærkede aldrig skammen, fordi min mor flyttede ind i et rækkehus sammen med sine forældre og mig. Der kom ingen mænd på besøg, hun gik på arbejde, og omgivelserne tilgav hende.»

Værre steder

Selvom tiden på Skodsborg Spædbørnshjem ikke var lykkelig, har Erik Valeurs journalistiske arbejde åbnet hans øjne for, at der fandtes meget værre steder at være børnehjemsbarn

dengang. Der var 50-60 børnehjem i Danmark i 50'erne, og på blandt andet Sølyst, som lå i København, gik børnene for lud og koldt vand og kunne ligge alene i dagevis.

»På den tid blev Skodsborg regnet for det mest tjekkede børnehjem. Princippet var, at det skulle føles som et hjem, og vi havde alle sammen primære plejemødre, som skulle tage os op engang imellem.»

Faktisk knyttede Erik Valeur sig til sin plejemor, og de bevarede kontakten:

»Min plejemor hed Gervig, og hun blev gudmor til min datter. Så jeg har nok været heldig.« ■

Erik Valeur genser børnehjemmet i Skodsborg.

Åbenhed i adoptioner

Åbenhed findes i mange former. Magasinet har samlet en række erfaringer og tanker om emnet.

INTERVIEW

Ikke en perfekt løsning, men den bedste løsning

Trine boede sammen med sin biologiske mor, indtil hun blev bortadopteret som treårig. Hun er glad for, at hun voksede op i en familie, hvor man talte helt åbent om adoption, og som hjalp hende med at kontakte sin første familie.

AF ANNA BRIDGWATER

»Jeg har det sådan, at adoption ikke er en god løsning, men nogle gange er det den eneste løsning.«

Trine Gammelgaard er 43 og sygeplejerske i retspsykiatrien. Og så er hun danskadopteret og har altid vidst, at hun havde en biologisk familie, som hun ikke voksede op hos. Hun fortæller, at følelsen af at være adopteret har præget hele hendes liv:

»Jeg er ikke i tvivl om, at jeg har fået en bedre opvækst hos min adoptivfamilie, end jeg ville have fået hos min biologiske familie. Men følelsen af at blive kasseret, da jeg var tre år, har virkelig gjort ondt. Det fylder meget i mit liv, men vi kan ikke lave om på det.«

Ung mor

Trines mor var lige fyldt 16, da Trine blev født. Hun kaldte sin nyfødte datter

for Jeanett og lagde hende til at sove i en undertøjsskuffe. Faderen var helt ude af billedet, og Trine boede hos sin biologiske mor, indtil hun var tre, men det er ikke meget, hun kan huske fra den tid.

»Jeg kan huske, min lyserøde elefant blev smidt i en affaldsskakt. Og jeg kan huske, at jeg blev kørt i børnehaven i en rød taxa, fordi min mormor var taxavognmand, og hun fik en af chaufførerne til at køre mig.«

Men ellers kender Trine kun nogle få detaljer om sin start på livet:

»Min mor blev sendt til et hjem med nonner i Esbjerg, da jeg skulle fødes. Hun var nødt til at låne tøj af en af de andre, for hun havde ikke tøj til mig.«

Trines mor var slet ikke klar til at være mor, for hun var ikke færdig med

at være ung. Blandt andet smadrede hun Trines sparegris og brugte pengene på en bytur.

»Jeg har tænkt på, om de tre år hos min mor var en fordel eller en ulempe. Hun havde slet ikke forberedt sig på, at der kom et barn. Da hun fik veer med mig, stod hun og købte sæbe, for hun var kommet i tanke om, at babyer nok skulle vaskes, og hun fik en barnevogn fra Mødrehjælpen. Min mormor manglede ikke penge, men det kom ikke min mor til gode. Jeg var ren og mæt, men jeg tror ikke, jeg har fået den rigtige form for omsorg. Det lyder sjovt at sige, man sov i en kommodeskuffe, men det siger også noget om, at der ikke var den store omsorg. Og man stjæler da ikke sit barns sparebøsse for at gå i byen! Men det gjorde min mor.«

FOTO: RYAN MCCOURE/CCOOL/UNIVERSAL

Da Trines mor valgte at bortadoptere hende, valgte hun et par, som hun kendte en smule, som forældre.

»Jeg besøgte dem nogle gange inden adoptionen, og da min adoptivmor hentede mig i børnehaven, sagde jeg: »Skal vi ikke sige, at du var min mor, og at jeg hed Trine? Jeg har fornemmet, at min mor ikke kunne passe på mig.«

Åbenhed

Derefter kom Jeanett til at hedde Trine, og hun beskriver sin adoptivmor som »nærmest verdens bedste mor. En klippe.« Der var fuldstændig åbenhed om, at hun var adopteret, og det var op til Trine, om hun ville have kontakt til sin biologiske mor. Det ville hun, da hun var ti.

»Hverken min mor eller jeg kan huske, hvordan det møde kom i stand.

Kun, at det var mit ønske. Min mor støttede mig i det, men hun har siden fortalt mig, at første gang, jeg skulle møde min biologiske mor, var hun bange for at miste mig. Men hun sagde ikke den gang, at hun var bange.«

Trine havde ikke brug for at fravælge sin mor. »Første gang, jeg havde besøgt min biologiske mor alene, var det første, jeg gjorde bagefter, at ringe til min mor. Jeg havde brug for at mærke, at det var der, jeg hørte til.«

Men Trine havde også brug for åbenheden:

»Jeg tror, det var den rigtige måde at gøre det for mig. Det var mig, der måtte vælge. Og det har altid været i orden at snakke om adoption derhjemme. For mig var det godt, at kontakten gik stille og roligt, og at min biologiske mor ikke var med til mine fødselsdage og

den slags. Jeg tror, jeg ville være blevet splittet. Da jeg var 13 år, var min biologiske mor nede og besøge os inden min konfirmation. Hun var også med i kirken og var inviteret til festen, men hun ville ikke møde min familie. Men derefter begyndte vi at skrive sammen. Jeg så min biologiske mor første gang uden min mor, da jeg var 15.«

Kontakt

Fra hun var 15, til hun var 30, havde Trine regelmæssig kontakt til sin biologiske familie.

»Den første dag, jeg så min mor alene, var vi sammen i 12 timer. Jeg kunne ikke huske, hvordan hun så ud bagefter, men jeg kunne huske, at hun lignede mig. Det var enormt vigtigt for mig, at der var nogen, jeg lignede. De var en meget lille familie, en moster,

en mormor, en morbror og en mor. Jeg blev optaget i familien og var med til fødselsdage og den slags ting. Jeg glædede mig til at se dem, men det var hårdt arbejde, fordi der var så mange følelser i klemme. Jeg var træt, når jeg havde været sammen med dem. Min morbror sagde engang, hold kæft, hvor er du køn, jeg er stolt af, at du er i min familie. Det var dejligt.«

Trine var dengang og er stadig glad for, at hun fik kontakt til sin biologiske familie. Men set i bakspejlet kan hun se, at samværet med familien handlede om dem og deres behov, ikke om hende.

»Vi snakkede om ting, der gjorde ondt, og min mor betroede sig til mig. På den måde var hun ikke en mor. Hun forlangte heller aldrig, at jeg kaldte hende mor, og det var godt. Men familien kaldte mig Jeanett, og det var svært. Min mormor ville også omtales som mormor, men det følte jeg ikke, hun havde ret til. For jeg havde allerede verdens bedste bedstemor. Så min biologiske mormor skulle ikke komme og tage den plads.«

Men der er stadig en masse ting, Trine ikke ved om sit eget liv.

»Jeg har fået udfyldt en masse huller i min mors liv, men ikke i forhold til adoptionen. Hvorfor blev jeg født i Esbjerg, når vi boede i Herning? Det var meget hendes oplevelse af tingene, vi talte om. Det eneste, jeg ved, er, at hendes far kom, lige efter jeg var født, og skældte hende ud, fordi hun var blevet mor. Men måske har jeg ikke spurgt hende om de ting, fordi jeg var bange for at gøre hende ondt? Min adoptivmor har altid forsvaret min biologiske mor og har sagt: »Hun var meget ung og fik ikke nok hjælp.« Der var mange år, hvor jeg synes, det var synd for hende, og så kunne det ikke også være synd for mig.«

Allerede som ung kunne Trine godt se, at hendes biologiske familie ikke havde ressourcerne til at tage vare på hende.

»Da jeg var 13-14 år, fantaserede jeg om, hvor rosenrødt det ville være, hvis jeg var vokset op hos min biologiske mor. Men jeg indså ret hurtigt, at sådan var virkeligheden ikke. Da jeg var teenager, følte jeg, at min biologiske familie var

sølle. De havde ikke styr på deres liv. Min mor havde bulimi, og efter jeg var blevet født, tog hun ud at sejle, tjente mange penge og fik et forhold til en mand, der drak hendes penge op. Siden da har hun ikke kunnet finde ud af det. Jeg kunne godt se, at det var godt, jeg ikke voksede op der. De havde det svært nok uden mig. De er ikke ressourcestærke.«

Brudt kontakt

Trine valgte selv at afbryde kontakten til den biologiske familie, da hun var 30. Hendes biologiske mor var ved at tage en uddannelse, og Trine hjalp hende med

»... set i bakspejlet kan hun se, at samværet med familien handlede om dem og deres behov, ikke om hende.«

de svære tekster. Men da Trine selv kort tid efter tog en efteruddannelse, mærkede hun ingen interesse fra sin biologiske familie, og da hun selv ringede for at sige, at hendes eksamen var gået godt, sagde hendes mormor »Nå, vi tænkte også på, om du ikke skulle ringe«. Familien havde ikke selv overvejet at tage kontakt, og Trine følte sig overset og glemt. Hun indså, at hun altid ville være den, der skulle tage initiativet og spørge til sin familie, mens de ingen interesse viste for hendes liv. Hun var træt og ked af det mønster og afbrød kontakten.

I dag er Trine ikke i tvivl om, at hendes livsvilkår har præget hendes liv.

»Min grundlæggende tillid til mennesker er væk. Jeg stiller andre og højere krav til mig selv, end andre gør. Alle situationer, hvor man skal vurderes – køreprøve, eksamen eller jobsamtaler – har jeg meget svært ved. Jeg er bange for, at jeg ikke er god nok. Det kan jeg genkende hos andre adopterede: Angsten for at blive vraget. Jeg tror, det er svigtet fra den biologiske mor, der gør ondt, og jeg tror, det gælder for alle adopterede. Vi er ikke helt sikre på, at vi er gode nok, og den følelse er opstået, fordi man er blevet svigtet.«

Trine vil nødig komme med en anbefaling til, hvordan adoptivfamilier skal

takle spørgsmålet om åbenhed og kontakt til den biologiske familie:

»Muligheden for åbenhed og for at finde ud af, hvor man kommer fra, er vigtig, men det skal være på børnenes præmisser. Man kan ikke give en fællesopskrift. Jeg er glad for, at jeg voksede op i en god familie, men jeg er også glad for at kende min biologiske familie, selvom den svigtede. Det er min identitet. Kontakten giver en følelse af at være et helt menneske. Der er meget store kulturforskelle på de to familier, og jeg var en helt anden sammen med den familie end med min egen familie. Men hvis jeg havde haft kontakt, fra jeg var helt lille, havde jeg været splittet mellem to verdener. Jeg tror, det var vigtigt, at vi havde ro til at være en familie. Hvis man hele tiden snakker om »Du har en mor et andet sted«, så føler man sig ikke som en del af adoptivfamilien. Det har været meget vigtigt for mig at vide, at

mine adoptivforældre er mine forældre. Men jeg føler mig stadig udenfor, når jeg sidder til en konfirmation og kan se, at jeg ikke ligner de andre i min familie. Jeg er den eneste, der tænker på, at jeg er adopteret, men sådan er det.«

Trines bedste råd er, at man skal kommunikere om familieforholdene:

»Jeg tror, man skal snakke om det. Jeg var så stor, da jeg blev adopteret, at jeg vidste nogle ting og selv kunne tage hul på emnet. Min mor har altid været parat til at snakke, når jeg bragte emnet op. Men ellers kan man snakke om udseendet: Du ser sådan ud, fordi du er født der og der. Og så skal man fornemme, hvor meget barnet spørger. Man kan spille bolden op og se, hvordan barnet griber den. Vi kender jo vores børn, vi kan aflæse dem.«

Trines egne børn har styrket hendes overbevisning om, at det er vigtigt at kende sin biologiske baggrund.

»Mine drenge er 20 og 14, og de har altid vidst, at jeg var adopteret. Det er ikke noget, der gør ondt på dem, men det er noget, de er bevidste om, og de har ret til at kende deres genetiske baggrund. Det er et godt argument for, at der skal være en grad af åbenhed. Adoption skal ikke ties væk. Så bliver det bare et stort problem.« ■

To familier, dobbelt så meget kærlighed

Denne beretning er skrevet af danske Karen, som sammen med sin mand adopterede sønnen Samuel fra Sydafrika, da Samuel var 10 måneder gammel. Karen og hendes mand fandt selv deres søns første familie, da Samuel var omkring fire år gammel. Karen og Samuel optræder ikke med deres rigtige navne her, men deres navne er redaktionen bekendt.

To sæt forældre og et barn: Det var den følelse, Karen fik, da hun stod med sin søn Samuel i armene. Sammen med sin mand var hun rejst til Sydafrika for at hente deres 10 måneder gamle dreng. Men det var ikke lykke, hun mærkede, men en oplevelse af, at det var helt forkert at fjerne ham fra sine biologiske forældre. Følelsen forsvandt ikke med tiden, og derfor besluttede hun og hendes mand sig for en åben adoption og tog kontakt til Samuels mor og far i Sydafrika. Her er Karens beretning:

Da vi rejste til Sydafrika for at hente Samuel, fokuserede vi på, at vi skulle blive til en familie. Det er måske også sådan, adoption er tænkt, men det var ikke sådan, vi oplevede det. Fra første sekund, da jeg stod med Samuel i armene, havde jeg en følelse af, at vi ikke bare kunne

tage ham med. Det føltes ikke rigtigt. Vi vidste, at hans forældre havde været nødt til at opgive ham til adoption på grund af fattigdom og hjemløshed. Vi vidste, at vi stod med et barn, som allerede havde et sæt forældre.

Nu kan vi se, at vi var uvidende og uoplyste om, hvad adoption er. Det gik nok først rigtigt op for os, da vi skulle tage vores søn væk fra det børnehjem, som var blevet hans trygge ramme. Vi stod der med et lille menneske, som havde levende forældre, som havde været tvunget til at aflevere Samuel.

Vi var i gang med at skille forældre og barn ad, og vi kunne ikke. Mange andre adoptanter, som vi har talt med, beskriver det øjeblik, hvor de for første gang står med barnet i armene, som det lykkeligste øjeblik i deres liv. Det var det ikke for os. Dagen var fyldt

med så meget smerte og sorg på vores barns og hans forældres vegne, at vi var ødelagte af medfølelse. Følelsen af, at noget ikke var rigtigt, fyldte mere og mere, da vi kom hjem. Når vi så på vores barn, blev følelsen kun forstærket. Vi græd mange tårer og følte, at vi var forkerte. Derfor tog vi selv de første skridt mod at tage kontakt til vores drengs forældre.

Usikre, men overbeviste

Vi var rådvilde og følte, at vi stod i et dilemma: Vi havde selv skrevet under på, at vi gik ind i en anonym adoption, for det er nu engang sådan, man adopterer i Danmark. Samtidig var vi sikre på, at det ville være bedst for vores barn at bevare båndene til førstefamilien. Men vi følte, at adoptionssystemet mødte os med tavshed, når vi forsigtigt forhørte

os om, hvor vi kunne få hjælp eller råd om, hvad vi skulle gøre.

Hvert eneste famlende skridt, vi har taget, har følt som frit fald. Vi anede ikke, om vi ville blive afvist af førstefamilien, eller om vi ville møde en menneskelig tragedie og elendighed. Men vi mødte et forældrepar, som nok er fattige, men som er stærke mennesker med store kvaliteter.

»Det gav ingen mening, at det eneste, vi havde lært, var, hvordan vi skulle arbejde med Samuel, så han kom til at føle sig som dansker og få et godt liv i Danmark.«

Dengang vi fik kontakt til hans første familie, var Samuel for lille til at vælge den familie til. Men vi voksede op overbevist om, at han ønskede det. Alt andet ville være ulogisk. Der var ingen, som spurgte ham, om han ville have os som familie, og med den tanke i baghovedet gav det ingen mening at spørge ham, om han ville have kontakt til sin familie i Sydafrika. For os er det en ubærlig tanke, at adopterede selv skal stå med sådan et valg senere i livet. Det skulle Samuel i hvert fald ikke.

Uforberedte

Nu, hvor vi står med en åben adoption, er vi slet ikke i tvivl om, at det er det mest rigtige for alle parter.

Vi er kede af, at vi ikke blev hjulpet til en åben adoption fra starten, og vi er kede af, at vi ikke har fået hjælp eller støtte fra adoptionsmiljøet og -systemet. Samuel kunne være sparet for meget, og det samme kunne hans biologiske familie.

Det gav ingen mening, at det eneste, vi havde lært, var, hvordan vi skulle arbejde med Samuel, så han kom til at

føle sig som dansker og få et godt liv i Danmark. Vi var blevet forberedt på den sorg, den smerte og de følger, der kunne komme efter bruddet med den biologiske familie. Vi var slet ikke blevet forberedt på en reaktion, der mindede om vores, hverken på de adoptionsforberedende kurser, gennem adoptionsorganisationen eller senere gennem PAS. Ingen havde nævnt, at den biologiske familie bliver en konstant faktor i ens liv som adoptivfamilie.

Da beslutningen om at tage kontakt til familien i Sydafrika først var taget, fik familien deres helt naturlige plads i vores hjerter og vores hverdag. Inden, vi gjorde det, havde vi ikke forudset, at den sydafrikanske familie ville komme til at spille så stor en rolle i vores liv. Men jo mere det gik op for os, hvad adoption gik ud på, des mere syntes vi, at den biologiske familie skulle fylde. Samuel havde jo mistet de allervigtigste mennesker i sit liv: sin nærmeste familie. Og de havde mistet ham.

Robusthed

Vi er ikke bange for Samuels psyke. Jo flere mennesker vi er tilknyttet, des mere robuste bliver vi som mennesker. Jo færre vi er tilknyttet, des større er risikoen for ensomhed og isolation. At styrke Samuel handler om at sikre, at han kan knytte sig til familie, venner, kærester og egne børn en dag.

Det handler ikke om os som adoptivforældre, men om at skabe et robust menneske og give Samuel det bedste udgangspunkt for et godt liv. Det gør vi ved at forsikre ham om, at han har os alle sammen, og at alle elsker ham, respekterer og holder af hinanden, og at han har os som rollemodeller i forhold til at lære om rummelighed og gavmildhed.

Vores overbevisning om, at det var det rigtige at gøre, er kun blevet bekræftet, når vi ser på Samuels ansigt og kan se, at hans smil er blevet bredere og bredere i takt med, at alle brikkerne er faldet på plads. Han har fået styr på hele sin familie, fået billeder og detaljer om sin historie og en forklaring på, hvorfor han ikke kunne blive hos sin mor og far. Det har været en fantastisk oplevelse, og den har kun styrket tilknytningen til os forældre i Danmark.

Det vigtigste er dog, at han er blevet genforenet med sin familie og omvendt.

Inden vi fik kontakt med den biologiske familie, sov Samuel meget dårligt og havde meget svært ved at koncentrere sig. Han var i det hele taget fyldt med uro. I dag er hans mareridt forsvundet, han er mindre vred, og hans koncentration er blevet meget bedre. Han har ikke længere fantasier og spekulationer om baggrunden for sin adoption og om sin biologiske familie. Han ved, at han har sin mors øjne og sin fars hænder, og det giver ro og heling.

Dobbelt kærlighed

Det skaber ikke splittelse hos Samuel at kende begge sine familier, for der er ikke rift om hans kærlighed. Der er ingen, som kræver noget af ham. Det er ubetinget kærlighed fra os alle. Han tager os alle sammen for givet, som han skal, og han får bare dobbelt op med kærlighed.

Vi adoptivforældre må ikke være nærige med vores følelser. Det ville være nærigt, hvis vi holdt Samuel for os selv og afkrævede, at vi var hans eneste familie, når vi ved, at der er to sæt forældre. Desuden ser vi ikke kærlighed som noget, man tager, men som noget, man giver, og som på magisk vis vokser. Jeg tror, at der altid er plads til flere mennesker i livet, og at der altid er plads til mere kærlighed. Et barn kan i min optik ikke få for meget kærlighed og slet ikke fra sine forældre.

Samuels far og jeg tror, at det er adoptionen, som skaber splittelsen hos børn. Vi kan som adoptivforældre desuden skabe splittelse hos vores barn, hvis vi holder ham for os selv og kræver en overdreven loyalitet fra ham og ønsker, at han kun må se os som sine forældre.

Men vi kan ikke glemme, at vores barn har rødder et andet sted. Det er ikke kontakten, der skaber splittelse. Kontakten heler den. Desuden tror jeg, at hemmeligheder om børns historie og biologiske ophav er destruktive, ligesom angst og mistro over for den biologiske familie ville være destruktiv. Det ville være at flygte fra vores ansvar som forældre, hvis vi overlod det til Samuel selv at tage initiativ til kontakt med sin biologiske familie. Det ville være at lade ham i stikken, og det ville være destruktivt.

Ligeværdighed

I dag tager vi kontakt til familien i Sydafrika, når vi har lyst, når vi savner hinanden, eller vi har noget, som vi gerne vil dele – og omvendt. Forholdet er meget ligeværdigt: Det kan være Samuel, os eller hans familie i Sydafrika, der tager kontakt. Samuel ser det som en helt naturlig del af vores hverdag, og det er ikke længere en større begivenhed, når vi er i kontakt.

Penge spiller slet ikke nogen rolle. Hans familie i Sydafrika elsker Samuel ubetinget, og familien evner at vise respekt for hans nye familie og har så mange menneskelige ressourcer, at forskelle på uddannelse og økonomisk ulighed ingen betydning har i vores relation. Men skulle det komme dertil, at Samuels familie kom i nød på en eller anden måde, så ville vi helt sikkert hjælpe dem. De er jo vores søns mor og far, så det ville være naturligt. Det ville kræve, at vi fandt ud af, hvad vi kunne undvære, og så ville det være sådan. Som det ser ud nu, har de ikke bedt om hjælp, så vi har ingen erfaringer med at håndtere den situation, men vi frygter det på ingen måde, og vi kunne også finde på at foreslå det selv, hvis vi så et behov.

Forskellige økonomiske situationer, uddannelsesniveauer og muligheder skaber ikke dilemmaer, som påvirker vores forhold. Det, der er rigtig, rigtig svært, er at udholde verdens uretfærdigheder og se Samuels familie i øjnene velvidende, at de med deres menneskelige ressourcer sagtens kunne være forældre lige så godt, som vi kan. Det er svært at udholde smerten og sorgen, som de må føle, men som de ikke belemrer os med. Men vi forsøger at sætte os ind i smerten og sorgen og skabe nogle ligeværdige rammer med de vilkår, vi har som sammensat familie.

Det handler igen om Samuel og om, at vi voksne, der er i hans liv, må lære at begå os, klare udfordringerne og tale om forventninger og ønsker. Hvis vi kan det, skal det nok gå.

Det afrikanske

Vi vil gøre alt for at rejse så meget til Sydafrika som muligt, og som Samuel måtte ønske. Lige nu dyrker vi ikke det sydafrikanske ret meget herhjemme, men vi taler meget om Sydafrika, om

kultur, værdier og højtider, og så taler vi selvfølgelig om hans familie. I og med vi har så god kontakt til Samuels familie føler vi, at det sydafrikanske kommer ind i vores liv på en naturlig måde.

Vi elsker Sydafrika, det er vores søns fødeland. Det er der, hans familie bor, og det er der, han kan spejle sig i sine landsmænd. Samuel er afrikaner. Det er der ingen tvivl om. Når han bliver spurgt, om han er dansker eller sydafrikaner, siger han klart, at han er sydafrikaner. Det har han altid gjort. »Det kan man jo se, så hvorfor spørger nogen om det?«

Det er ikke vigtigt, om Samuel bliver mest dansker eller mest sydafrikaner. Det vigtigste er, at han bliver et helt

menneske. At han kan danne sunde, stærke relationer til andre mennesker og kommer til at føle sig noget værd som menneske. Vi bekymrer os mere om, hvordan han vil blive påvirket af racisme, eksklusion og det at være anderledes i Danmark. Hvordan kan vi klæde ham fornuftigt på til det? Det optager os langt mere, end hvilken nationalitet han kommer til at føle sig som. Det, at han har en god og åben kontakt til sin biologiske familie, gør, at han kan mærke, at han også hører til et sted, hvor han ikke er anderledes. Det er også en af de overvejelser, vi havde, inden vi tog kontakt. Vi ville give Samuel et sted, hvor der er nogen, han kan spejle sig i og ikke være anderledes. ■

FOTO: PUBLIC DOMAIN

Sydafrikanske kvinder på en landevej. Karen og hendes mand ønsker, at deres søn lærer sit fødeland og sin første familie at kende. Derfor har de etableret kontakt til hans første familie og har besøgt dem i Sydafrika.

INTERVIEW

Forældre til andre menneskers børn

Da Ole og Else Riis adopterede to børn fra Vietnam, var det vigtigt for dem at give børnene kendskab til både kulturen og førstefamilien.

AF ANNA BRIDGWATER

»Vi valgte at adoptere med den holdning, at vi blev forældre til nogle andre menneskers børn. Allerede da børnene var helt små, havde vi medfølelse med den vietnamesiske familie, fordi de ikke fik lov til at opleve børnenes udvikling.«

Sådan lyder det fra Ole Riis. Han og hans kone Else er forældre til Katrine og Daniel, biologiske søskende på 17 og 18 fra Vietnam, som begge blev adopteret som spædbørn med et års mellemrum. Parret har lige fra starten været enige om, at de ønskede så meget åbenhed i adoptionen som muligt. De hverken kunne eller ville se bort fra, at deres børn havde et andet sæt forældre, og det betingede deres valg af, hvilket land de adopterede fra.

»Vi valgte netop at adoptere fra Vietnam, fordi adoption dengang var meget transparent der. De børn, der blev frigivet til adoption i Vietnam, blev frigivet fortrinsvis pga. af fattigdom, og der fulgte som regel en historik med børnene. Det betød, at børnene ville kunne finde tilbage til deres slægt. Vi havde navne og adresser på forældrene fra starten, men vi ville gerne have billeder af familien.«

Parret bad om flere fotos af familien, og dermed var de første skridt til en kontakt taget. Allerede da børnene var små, engagerede Ole Riis sig i Dansk-Vietnamesisk Forening.

»Vi tænkte, at det var kulturelt vigtigt, især for vores søn, at have nogle

voksne asiatiske mænd, som han kunne spejle sig i.«

Engagementet i foreningen førte til, at Ole Riis blev involveret i nogle Danidaprojekter. Ole rejste flere gange i Vietnam og fik personlige kontakter i landet, hvor han var vidne til den store fattigdom, der præger mange egne.

»Fattigdom og uudnyttede ressourcer er det største brud på menneskerettighederne. Du mister de facto dine rettigheder, hvis du lever i fattigdom. Når jeg rejser i Vietnam og ser den fattigdom, der er, så tænker jeg, at vores børn ville være blevet daglejere, hvis de var blevet der. Der var seks andre søskende i familien, hvoraf den ældste har tre års skolegang, de

Ole og Daniel Riis spiser kylling og kyllingebloodpølse hos den første familie.

Ole og Daniel Riis med Daniels første familie uden for familiens hjem.

ungste syv år. Det er spild af ressourcer.«

Initiativet

Ole og Else har stor medfølelse med deres børns første familie:

»Vi tænkte, at vi måtte sørge for, at familien havde penge til de andre børn. Derfor valgte vi at støtte familien økonomisk via en fond. Vi donerede nogle penge og en okse.«

Ole og Else kunne have ventet, til børnene selv tog initiativ til at opsøge deres familie i Vietnam. Men det ville de ikke:

»Forældrene er lidt ældre end os, og hvor længe holder de? Men det har været et langt, sejt træk at få kontakt til den biologiske familie. Vi bad om de første fotos i 1998, og vores første møde med familien var i 2006.«

Det møde skete i forbindelse med, at Ole Riis var i Vietnam med et Danidaprojekt:

»På en af mine rejser til Vietnam i 2006 skulle jeg til Hanoi, og jeg kontaktede DanAdopt. Jeg fik aftalt, at børnenes biologiske mor og en storebror kom til Hoa Binh Social Protection Centre, som børnene er adopteret igennem, og vi spiste frokost sammen.«

Efter den første kontakt var det naturligt, at resten af familien skulle møde familien i Vietnam. »I 2009 var hele familien i Hanoi i omkring tre uger. Vi mødte den biologiske familie på centret. Vi vidste ikke, om børnene var klar til mødet, men vi har ikke råd til at rejse til

Vietnam særlig tit, og vi vidste ikke, hvornår vi ville kunne rejse igen. Det var meget følelsesladet. Børnene holdt sig meget til os. Vi fældede en tåre og snakkede lidt. Forældrene var meget respektfulde over for situationen. De prøvede ikke at indynde sig selv hos børnene.«

Børnenes ønsker

Senere har familiens søn, Daniel, været med Ole Riis alene på rejse i Vietnam, hvor de var af sted i flere uger og mødte børnenes første familie igen.

»Jeg rejste igen til Vietnam med projekterne, og på et tidspunkt, hvor Daniel og jeg var i Vietnam i seks uger, ville jeg ikke møde familien på centret længere; jeg ville møde dem derhjemme. Vi fik lov til at køre ud til deres landsby, men med politieskorte. Vi havde tolk med, og kage og gaver. Vi tilbragte en hel dag sammen med familien. Da blev Daniel ked af det, da vi skulle sige farvel.«

Det var vigtigt for Daniel at møde sin vietnamesiske familie, og han havde selv givet udtryk for ønsket. Derimod virker det ikke, som om det er vigtigt for Katrine. Hun har fået tilbuddet om at tage til Vietnam og møde den biologiske familie igen, men har indtil videre ikke haft lyst. Ole Riis fortæller, at han og Else stadig hjælper børnenes første familie:

»Det er os voksne, der har drevet kontakten til familien i Vietnam. Engang imellem sms'er storebroderen, som i dag er familiens overhoved, til os. Der er en søster, der er på Facebook, og

vi kan kontakte hende der. Vi har fået direkte telefonnumre, og vi har oprettet en konto til internationale pengeoverførsler. Vi overfører nogle penge og hører ellers ikke så meget fra dem. Den vietnamesiske familie har selv italesat nogle behov, og vi har så fortalt dem, hvor meget vi kan støtte dem med. Vi har fx hjulpet en storesøster med en frisøruddannelse og et engelskkursus. Vi havde tillid til, at pengene gik til det, vi aftalte, men det er ikke så afgørende.«

Forhold med respekt

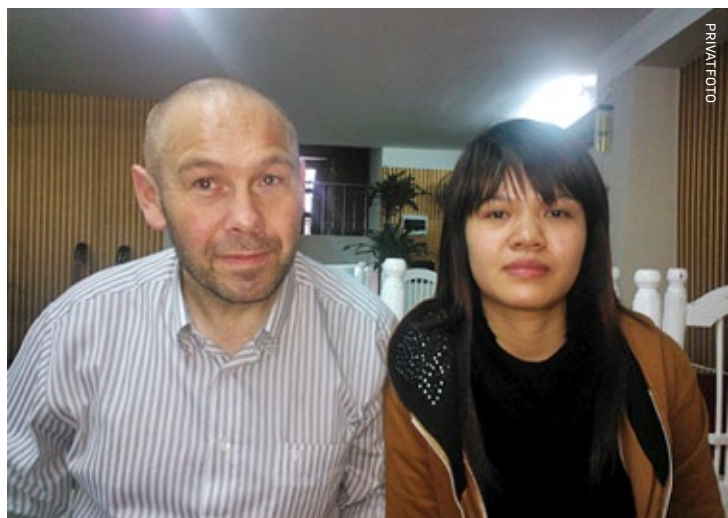
Ole og Else føler sig ingen måde udnyttede, men oplever en gensidig respekt hos den vietnamesiske familie:

»De er taknemmelige, fordi vi tog Daniel og Katrine med tilbage. Familien er anstændige mennesker, og vi har haft en god kommunikation med dem. Men det er meget svært at være den fattige part. Det kan ikke være ligeværdigt.«

Ole og Else Riis mener ikke, at kontakten til familien i Vietnam har fået deres børn til at føle sig splittet. Men de ved, at mange har svært ved at forstå deres handlinger. Else siger: »Når vi har fortalt andre om, at vi har kontakt til familien, spørger de, om vi er bange for, at børnene flytter tilbage til Vietnam. Folk forestiller sig, at vi mister dem.«

Det er der intet, der lige nu tyder på. Som Ole siger:

»Du har alligevel kun børn til låns. Hvis de flytter tilbage, er det fordi, det er det bedste for dem.« ■

Ole Riis og en af børnenes søstre, Ha, i Hanoi. Familien har støttet hende med en uddannelse, da hun var ked af sit arbejde.

Adoptionsceremonien for Daniel.

FOTO: ULRICH SCHWARTZ

INTERVIEW

Ikke altid åbenhed

Ikke alle adopterede ønsker kontakt til deres første familie. Det slår en voksen adopteret fast.

AF ANNA BRIDGWATER

Anne Nim Pedersen blev adopteret fra Sydkorea, da hun var fire måneder gammel. Hun voksede op i Vejle, er i dag 38 år og arbejder som PR-konsulent i TV 2's kommunikationsafdeling. Hun har mødt sin biologiske familie for ti år siden, men havde ingen kontakt til Sydkorea som barn. Når Anne Nim Pedersen i dag taler om åben adoption, så ligger

det hende på sinde at slå følgende fast: »Som adopteret skal man hverken blive splittet, fordi man ikke kan få kontakt, og man skal heller ikke blive splittet, fordi man tvinges til kontakt.«

Så tilføjer hun: »Det er desuden ekstremt vigtigt, at adoptioner foregår under ordentlige forhold for alle parter.«

- ◀ Anne Nim Pedersen på sin arbejdsplads, TV 2. Anne har som voksen besøgt sin første familie i Sydkorea, men hun er glad for, at hun ikke kendte dem, da hun var barn.

Hvad er det første, du tænker på, når du hører ordene »åben adoption«?

Jeg tænker risiko for splittelse, og for hvis skyld skal adoptionerne være åbne? I min optik er der flere ulemper end fordele. Man må tage hensyn til barnet, men er et barn i stand til at beslutte eller mene noget om det? Det tror jeg ikke. Jeg synes, det er en god ide, at grænsen er ved de 18 år som nu. Jeg er ikke begejstret ved tanken om, at jeg skulle være påduttet en kontakt med min biologiske familie gennem min opvækst.

Hvad tænker du på, når du siger splittelse?

Jeg tænker på, at den adopterede – og da især hvis vi taler om et barn – kan komme til at føle sig som et skilsmissebarn, fordi det måske både vil føle et tilhørsforhold og en form for loyalitet over for sin biologiske familie og sin adoptivfamilie.

Kan man sammenligne splittelsen med den splittelse, et skilsmissebarn oplever?

Ja, det vil jeg mene. Man kan i hvert fald drage visse paralleller. Tænk, om man skulle have to familier at forholde sig til. Hvis man ikke selv har lyst til at involvere sig i sit biologiske ophav, så ville det risikere at blive en sur pligt. Jeg oplevede at blive kontaktet af mit biologiske ophav, men det skyldtes udelukkende, at Civilretsdirektoratet ændrede praksis i 2003, så alle henvendelser fra biologiske familier blev sendt ud. Jeg havde ikke haft ønske om det. Derfor havde min henvendelse ligget i en del år. I begyndelsen havde jeg ikke direkte kontakt med min familie i Korea – det hele kørte over adoptionsbureauet. Da jeg som 26-årig endte med at tage til Korea med en veninde i 2004, var jeg ikke drevet af en kæmpe lyst, men mere af angst for at komme for sent, hvis lysten skulle indfinde sig på et senere tidspunkt. Men mine biologiske forældre var dengang over 70 år. Faktisk oplevede jeg det som en »forstyrrelse«, at mit biologiske ophav gerne ville i kontakt, selv om jeg sagtens forstår det fra deres side. Jeg fik også den opfattelse, at nogle af dem gerne ville komme til Danmark. Jeg følte mig en smule presset over det, og min mor – altså hende i Vejle – syntes, det kunne være så spændende. Jeg snakkede med en psykolog, der havde forstand på adoptioner, og hun gjorde det klart, at jeg bare skulle stå fast og sige fra over for et eventuelt besøg fra Korea.

Hvordan skal man i en åben adoption takle den situation, at førstefamilien måske beder om økonomisk støtte?

Det ved jeg ikke, og det kan da også være én af mine bekymringer. Nu har jeg ikke selv adopteret noget barn, men med fare for at lyde firkantet vil jeg sige, at når man adopterer, er det for at blive forældre til et barn, så er det ikke for at skulle hjælpe en hel familie.

I din optik, hvor meget kontakt til eller viden om førstefamilien er optimalt for et adopteret barn?

Jeg bliver en lille smule træt, når jeg hører nogen sige, at det er et grundelement i mennesket at ville finde sit ophav, og at mange adoptivbørn undrer sig over, hvem deres forældre er. Virkeligheden som adopteret er ikke kun som det, man ser i Sporløs. Jeg er 38 år, og det har aldrig været vigtigt for mig. Jeg har aldrig været på identitetsjagt for at finde nogen, som jeg kunne spejle mig i. Jeg er enebarn, så som barn spekulerede jeg på, om jeg havde søskende, men det var ikke noget, som fyldte specielt meget. Helt basalt tænker jeg, at det kunne være fint at vide, hvorfor man er bortadopteret, hvis der er et ønske om det. Den henvendelse, jeg fik fra den biologiske familie i sin tid, fyldte ikke meget mere end tre linjer. Der stod i alt sin enkelthed, at jeg blev bortadopteret på grund af familiens dårlige økonomiske situation, og at familien gerne ville vide, om jeg havde det godt i dag.

Hvad anbefaler du mht. åbne adoptioner?

Man skal klart være varsom med at lave ens regler, for adopterede og deres behov er meget forskellige. Jeg har aldrig følt mig splittet mellem Danmark og Korea, og det samme gælder for andre adopterede, som jeg kender. Men selvfølgelig forekommer det. For mit vedkommende er det sådan, at jeg er født i Korea, men Danmark er mit hjem.

Jeg synes ikke, at man som adopteret skal påtvinges en relation med sit biologiske ophav, hvis man ikke ønsker det. Hvis den adopterede har et behov, kan han/hun selv tage stilling til det som 18-årig. Nu taler jeg i første omgang ud fra min egen situation og det faktum, at jeg kom til Danmark, da jeg var fire måneder. Det er noget helt andet ved adoptioner, hvor der er tale om et større barn. De husker alt. De har et andet sprog og en anden kultur, når de bliver bortadopteret. Det er en helt anden diskussion, men jeg synes virkelig, man skal se på, om et barn kan være for gammelt til at blive adopteret. ■

INTERVIEW

Hele landet er

Albert på 15 og Andrea på 13 er født i Thailand og bor i Frederikssund. Men deres fødeland vil ikke slippe de bortadopterede børn og arrangerer træf, så de adopterede kan gense og opleve landet og kulturen.

AF ANNA BRIDGWATER

»Hele budskabet er, at de ikke må slippe Thailand. Alle de børn, der bortadopteret fra Thailand, er kongens børn, siger man. Håbet er, at de vender tilbage med uddannelser og hjælper deres land.«

Sådan lyder det fra Kristina Thorning Madsen og hendes mand John Jørgensen, som har adopteret Albert og Andrea fra Thailand. Hvert fjerde år inviterer det thailandske socialministerium bortadopteret og deres nye familier til at deltage i en uges »Nativeland Visit«.

Albert og Andreas' familie har været med på Nativeland Visit to gange. I 2011, da familien var med på turen for første gang, deltog 64 familier fra hele verden. Anden gang, i 2015, mødtes 140 familier, og i alt deltog 600 mennesker fra blandt andet Australien, Irland, Norge og Danmark. Arrangementerne har karakter af officielle besøg med velkomstceremoni, besøg fra socialministeren og kon-

gelig audiens. Indbydelsen til at møde prinsessen er guldrandet, og der er strenge krav til påklædningen:

»Børnene kan mærke, at deres besøg er prioriteret, og de kan mærke, at de er meget værdsat i Thailand« siger Kristina.

»Der var en åbningsceremoni med kendte tv-værter, som underholdt, og hvor alle børnene fik bundet et hvidt bånd om håndledet som symbol på deres bånd til Thailand.«

Kultur møde

Sammen bliver adoptivfamilierne ført rundt til templer, på børnehjemsbesøg og til naturskønne områder. På den sidste tur skulle der 37 minibuser til at fragte de mange deltagere til blandt andet en ceremoni, hvor hver familie plantede et træ i Nordthailand. Der var besøg på et elefanthjem, sæbekassebilløb ned ad en bjergvej i Chang Mai og besøg på lokale restauranter, hvor gæsterne skulle sidde på gulvet for at spise. »Børnene skal smage thailandsk mad. Ikke noget med pommes fritter,« fortæller Kristina.

Kristina siger, at hun og manden er sikker på, at det har stor betydning for børnene at møde den kultur, de er født ind i, men de har ikke sat mange ord på:

»Hvis vi spørger vores dreng, så siger han, at det er fedt, at han kommer fra Thailand. Ellers siger han ikke så meget. Men han synes, det var fedt at komme tilbage, hvor han ikke er den laveste mere. Vores datter har haft perioder, hvor Thailand spillede en stor rolle. Så siger hun, hun vil skrive et brev

Norske Albert og danske Andrea spiser fisk på deres anden tilbagerejse til Thailand.

Albert og Andrea med en lille dreng fra Phyathai Babies Home, hvor Albert levede i et år.

åbent

Albert, Andrea og deres far John planter et træ i Nord-thailand.

Andrea på vej til prinsessen i 2011. Hun går ellers aldrig i kjole, da hun er en rigtig fodboldpige.

til sin mor i Thailand, eller at hun tænker på sin mor i Thailand. Så Thailand spiller en rolle for hende, og det er godt, at hun kan sætte billeder på.»

Ikke kun et glansbillede

Albert og Andrea var begge omkring et år, da de kom til Danmark, og de kan intet huske fra deres fødeland. I dag har de ikke kun fået et glansbillede af Thailand at se. Familien har set fattige områder, og de var på besøg på et børnehjem – ikke Alberts, da det var revet ned og genopført et andet sted. Men de så, hvordan 400 børn levede i tremmesenge. Familien kan heller ikke besøge datterens børnehjem, da det ligger i et område i Sydthailand, der er præget af uroligheder.

»Jeg tror, det var rigtig vigtigt for dem at være tilbage. Men de så også en bagside af Thailand, og de fik sat en helt masse ting på plads. De kom tilbage til børnehjemmet og så de børn, der er blevet nødt til at blive boende der. Det satte nogle samtaler i gang om, hvorfor de måtte blive der. Andrea ville have dem med hjem – bare nogle af dem.«

Fra Alberts børnehjem fik familien et album med billeder fra hans første tid og ordene »Welcome Back« på omslaget. Formålet med Nativeland Visit er ikke, at børnene skal finde deres første familier, men den kvinde, Miss Anchalee, som matchede Albert og Andrea med deres danske forældre, deltager også i Nativeland Visit og kan hjælpe, hvis og når børnene ønsker at dykke ned i, hvad der findes af oplysninger om deres baggrund.

Kontakter

For børnene er en vigtig del af turene til Thailand, at de møder andre børn, som er i samme situation, som de selv er:

»Børnene knytter bånd. De får venner blandt de andre adopterede børn, og de kan genkende hinanden fra gang til gang. Det giver nogle helt andre venskaber. Og de kontakter mister de ikke, nu hvor kontakten kan holdes ved lige over de sociale medier,« siger Kristina. Sammen med resten af familien har hun været på besøg hos en norsk familie, som også har en thailandskfødt dreng ved navn Albert, som den danske Albert blev gode venner med på den første tur til Thailand.

»På den anden tur var der to andre danske familier med, blandt andet en familie fra Aalborg med børn på samme alder som vores, som vi har besøgt herhjemme, og det har betydet meget for os.«

Adoptivfamilierne betaler selv for rejser, ophold og mad på deres Nativeland Visits, og Kristinas familie besluttede, at de ville udnytte opholdet i Thailand og opleve så meget af landet som muligt, mens de var der.

»Første gang, vi tog derned, lejede vi en lejlighed og var der i 14 dage inden træffet. Anden gang var vi blandt andet på Ko Chang for at holde ferie sammen med den norske familie, vi havde mødt på den første rejse.«

Kristina slutter: »Det betyder meget, at vi har haft de store oplevelser sammen. Det er nogle store rejser, vi har været på. Vi kan snakke om oplevelserne og sætte ord på, hvordan der er i Thailand.« ■

A woman with dark hair tied in a ponytail, wearing a white sweater, is seen from behind, looking out a large window. The background is a blurred cityscape. The title text is overlaid on the lower half of the image.

Åbenhed er de voksnes ansvar

Åbne adoptioner er stadig relativt sjældne i Danmark, så der er ikke mange psykologfaglige erfaringer inden for området endnu. Men psykolog Anita Berner, der er ansat af Ankestyrelsen som faglig leder af PAS-rådgivningen og de adoptionsforberedende kurser, har fordybet sig i emnet.

AF ANNA BRIDGWATER

Det er en del af Anita Berners ansvar at hjælpe nuværende adoptivforældre og kommende adoptanter i fase to med at blive klædt på til at være kompetente forældre, der er i stand til at hjælpe deres adopterede børn med at håndtere deres livsvilkår. Derfor deltog Anita Berner i januar 2016 i ICAR5 – en international konference om adoptionsforskning.

»Da jeg tog til konferencen, havde jeg en idé om, at åbenhed var vejen frem. Og den idé blev cementeret. Det handlede ikke om, hvorvidt der skal være åbenhed eller ej, men om hvordan åbenhed kan praktiseres.«

Åbenhed skaber identitet

Når Anita Berner udtaler sig om åbne adoptioner, sker det ud fra en psykologisk vinkel, og hun slår fast, at det er vigtigt at tale om både åbenhed og åbne adoptioner:

»Et nøgleord er identitetsdannelse. Hvem er jeg? Det viser sig, at mange adopterede børn har noget med at føle sig anderledes, og når man har den følelse, kan det give noget til identiteten at få åbenhed i forhold til viden og eventuel kontakt med sine første forældre og i øvrigt blive mødt med følelsesmæssig åbenhed af sine næste forældre. Vi ser også, at nogle adopterede børn har nogle problemstillinger med en dobbelt kultur. Alle børnene har mistet et sæt forældre og har oplevet et kulturskift. Og de temaer er centrale. Hvad aflejrer der sig i barnet fra forældrene, fra tabet af forældrene og fra kulturen?«

Anita Berner slår fast, at der ikke kan gives en opskrift på åbenhed i adoption, for adoptivbørns livsvilkår og start på tilværelsen er forskellige, og det skaber forskellige behov og personligheder hos børnene:

»Som psykolog er jeg optaget af, at kroppen har sin egen måde at huske på, også selvom barnet endnu ikke er fyldt et år. Det kalder på sin egen form for åbenhed,« siger Anita Berner og fortsætter:

»Det er en anderledes problemstilling, når børnene er ældre og kommer til her til landet. Alene det faktum, at de kan huske og tale om deres liv, gør, at de har et anderledes behov for at blive mødt med åbenhed.«

At være et åbent menneske

Anita Berner vil gerne åbne for en diskussion om, hvad åbenhed i adoption overhovedet er.

»Åbenhed er mange ting. Åbenhed er ikke kun noget, man kan gøre. Åben er bestemt noget, man kan være. Men hvad er åbenhed så? Det er fx at møde sit barn i barnets følelsesliv og i barnets følelsesmæssige historie og ikke blot i barnet faktuelle historie. For at give en forklaring på, hvad jeg mener, kan man sige, at du kan give dit barn al den viden, du har om det og om alt det, der hændte, og bagefter fortælle samme historie, hvor du i tillæg forestiller dig, hvordan det må have været for barnet, og så også fortælle dit barn den historie. »Du må have været skræmt, forvirret, bange, lukket helt ned, bange i flere dage, skullet vænne dig til nye dufte, nye lyde, nye syn, det må have stresset dig ...« osv. Det er en kunst at have en reel følelsesmæssig kontakt til et barn på denne måde. Men kan du finde ud af at tale åbent med barnet om de ting, så er åbenhed fantastisk. De børn, der ikke møder den åbenhed, er ladt i stikken med deres følelser og tanker.«

Anita Berner understreger, er det er forældrene, ikke barnet, der skal starte dialogen og dermed skabe åbenheden. Netop den pointe blev understreget af en psykolog på konferencen, som slog fast: »Du må ikke vente på, at barnet siger noget!« Med andre ord: Du skal som forælder tage fat på emnet.

Men hvordan bringer forældrene barnets ophav på banen? Anita Berner foreslår, at forældrene kan fortælle en anekdote om andre adopterede børn. Man kan fx starte med: »Jeg har hørt, at mange børn, der er adopterede, tænker på de-

res første mor hver dag! Kender du det? (...) Hvad er det så, at du tænker på?»

Hvis barnet ikke svarer eller ikke går ind i en dialog, skal forælderen ikke tage det som udtryk for, at barnet ikke har brug for at tale om sit ophav, siger Anita Berner:

»Er det udtryk for modstand, eller er det udtryk for, at den voksne ikke kan finde ud af at stille det rigtige spørgsmål? Der er så mange grunde til, at et barn kan sige nej til åbenhed – både åbenhed om sit eget indre følelsesliv og også om muligheden for at få kendskab til eller mødes med den biologiske familie.«

Anita Berner foreslår:

»Hvis et barn ikke vil tale om emnet adoption, skal vi lede efter årsagen til, at barnet siger nej. Man kan forsigtigt forsøge at lukke op for at finde en eller flere grunde. Prøv fx at spørge: »Sig mig, er det fordi, at du er bange for, jeg bliver ked af det ...?« Kig efter det lille nik, der fortæller dig, hvorfor barnet siger nej til samtalen. Samtidig er et nej et nej, og det skal vi respektere – dog uden at opgive at finde grundene.«

Klar til tilbagerejsen?

Det er svært for adoptivforældre at vide, hvornår et barn er parat til at få kontakt til sit fødeland, et tidligere hjem og sine første forældre. Anita Berner siger, at hvis adoptivforældrene og barnet har haft åbenhed om barnets baggrund, så kan viden om tiden i hjemlandet og viden om fødelandets kultur hjælpe barnet:

»Hvis barnet er klar til det, og hvis det er de sidste brikker i identitetspuslespillet, så kan tilbagerejsen være med til identitetsdannelsen. Det er én ting, at adoptanterne har en åbenhed i sig over for det, barnet kommer med. Noget andet er åbenhed i forhold til tilbagerejsen eller kontakt til fødelandet. Det tredje er spørgsmålet, om kontakten skal være til børnehjem, plejeforældre eller førstefamilien? Der er forskel på mødet med kulturen og mødet med den biologiske familie eller plejefamilie. Det er tre forskellige ting, tre forskellige rejser og tre forskellige forberedelser af barnet, der skal til.«

Anita Berner fortæller, at selvom der ikke er mange erfaringer inden for området, så er det psykologfagligt muligt at forudsige nogle af de reaktioner, en tilbagerejse kan vække. Mødet med barnets første hjem kan fx vække minder, der ikke nødvendigvis stammer fra barnets hukommelse, men meget vel kan være genkendelse af dufte, lyde og synsindtryk, som barnet har behov for at være forberedt på for at kunne håndtere oplevelsen. Anita Berner fortæller om et barn, der genså sit børnehjem på en planlagt tilbagerejse og gav sig til at skrive vildt. Forældrene var slet ikke selv for-

beredte på den reaktion, og en psykolog, der tilfældigvis var til stede, måtte træde til og støtte barnet, så barnet kunne forstå sine egne reaktioner.

»Det vil ofte ske, at tilbagerejsen vækker følelser på det sansemæssige plan i mødet med fx børnehjemmet. Hvis forældrene ikke på forhånd har lagt en plan med barnet om, hvordan de vil støtte og beskytte barnet, kan barnet retraumatiseres – i de tilfælde, hvor der oprindeligt har været et traume. Vi kan også tænke os til, at møder med de biologiske forældre kan retraumatisere barnet. Men det kan forebygges, hvis barnet – og forældrene – er følelsesmæssigt forberedt.«

Det kan være svært for adoptivforældrene at vurdere, om barnet har behov for eller lyst til kontakt til sin første familie eller sit fødested. Til det siger Anita Berner, at det ikke er nogen god ide at gennemtvinge en kontakt til børnehjem, førsteforældre eller plejeforældre, hvis ideen udløser modstand hos barnet:

»Hvis barnet fungerer, hvis hverdagen fungerer, så »no worries«. Hvis hverdagen fungerer, så er det der, vi er. Dog er det et tema, at adopterede børn ofte tilpasser sig alt for godt og dermed overanstrenger sig dagligt. Her er vores PAS-konsulenter dygtige til at afdække, hvad der er hvad.«

Splittelse

Nogle mennesker kan være bekymrede for, at et barn i en åben adoption kan opleve en splittelse lig den splittelse, skilsmissebørn kan opleve. Men der er væsentlige forskelle, siger Anita Berner:

»Efter en skilsmisse vil barnet typisk have tilknytning til begge forældre og dermed begge hjem. I en adoptivfamilie er der typisk tilknytning til det ene sted og kendskab til det andet. Succes i en åben adoption afhænger af, om barnet har kendskab til førstefamilien, eller om det stadig har en reel tilknytning til førstefamilien.«

Med andre ord, hvis barnet har en sund tilknytning til adoptivfamilien og kendskab til sin førstefamilie, har det nemmere ved at håndtere kontakten, end hvis det stadig er tilknyttet førstefamilien og dermed ikke helt knyttet til adoptivfamilien.

Men hvis barnet har en tryk tilknytning til sin adoptivfamilie, og førstefamilien fuldt ud accepterer adoptionen, så er der ikke stor fare for splittelse ved en åben adoption og ej heller ved kontakt et par gange om året, hvis det er muligt.

Anita Berner minder om, at tilknytning er gensidig. Barnet kan ikke være knyttet til adoptivforældrene, hvis de ikke er knyttet til barnet.

Hvis der ikke er en god tilknytning til adoptivfamilien, er der fare for, at barnet kan komme til at føle sig splittet mellem de to familier – barnet har ikke en klar fornemmelse af, hvor det hører hjemme, og kontakten kan virke stressende og

splittende. Ligeledes er det af afgørende betydning, at førstefamilien fuldt ud har accepteret adoptionen.

Anita Berner fortæller om en adopteret pige, der ikke ville have julegaver, fordi hendes søster i fødelandet ikke fik nogen. Pigen var følelsesmæssigt knyttet til sin søster i fødelandet og kunne ikke finde ro til at glæde sig over sine gaver. I de situationer er det forældrenes opgave at tale med barnet om de svære ting. De kunne fx spørge, hvad søsteren i førstefamilien ville synes om, at pigen fik gaver. Forældrene kunne videre spørge: »Hvad tror du, din søster ville ønske for dig? At du lader gaverne stå, eller at du tager imod dem og er glad?«

Barnets bedste

I en åben adoption er det op til alle de involverede voksne at passe på barnet, slår Anita Berner fast:

»Hvis alle parter har »rent mel« i posen og accepterer adoptionen, så er udgangspunktet for åben adoption til stede. Men hvis nogen af parterne har grumset mel i posen, kan det splitte barnet.«

Grumset mel i posen kan være, at den ene af parterne tænker på egne behov, ikke barnets. Det kan være, at adoptivfamilien spekulerer på, om barnet foretrækker førstefamilien. Det kan også være, at førstefamilien spekulerer på, om de kan få barnet tilbage. I begge situationer tænker de voksne på egne behov, ikke barnets. Og uanset, at det kan være forståeligt, at de gør det, kan det mudre den åbne adoption, fordi adoptionen ikke er fuldt ud accepteret.

Det sker af og til, at kontakten til førstefamilien fører til en henvendelse om økonomisk hjælp. Det kan sætte adoptivfamilien i et dilemma, og Anita Berner anbefaler, at adoptivfamilien forbereder sig på situationen. De skal hele tiden spørge sig selv: »hvad nu hvis?«. Hvad nu hvis der kommer et brev fra førstefamilien? Hvad nu hvis der er søskende i fødelandet, som trænger til medicin eller mad? Vil vi sende penge eller andet for at hjælpe?

»Det er umuligt at svare ja eller nej til de spørgsmål. Svaret må være, at det er vigtigt, at adoptivfamilien ved, hvordan de vil reagere, og hvordan de vil tale med deres barn om det. Det bedste er, at I som adoptivforældre forbereder jer og gennemtænker mulige scenarier. Overvejer, om I i så fald er interesseret i at støtte familien i fødelandet, hvordan I vil forberede barnet på det, og hvordan en støtte i så fald skal være.«

Når åbenhed er umulig

Der findes hittebørn og børn, hvis førstefamilier ikke kan spores, og så er en åben adoption umulig. Anita Berner siger:

»Alle børn har ret til at kende deres ophav. Det vil sige, at det fra et udviklingspsykologisk perspektiv er en ret at kende sit biologiske ophav. Men det er ikke sikkert, at den ret er barnets virkelighed. Hvis det ikke kan lade sig gøre, må vi anerkende, at den ret er blevet krænket, og så må du som forælder tale med barnet ud fra den situation. Du kan hjælpe ved at tage fat i ting, der fortæller en følelsesmæssig historie i mangel på reel viden om den faktuelle historie. Det handler om at hjælpe barnet med at komme videre med at danne mening. Eksempelvis kan du starte med at sige 'det må have været så utroligt svært for din første mor at skulle give dig væk ...'«

Anita Berner forklarer videre, at adoptivforældrene kan iagttage barnet og sige noget i retning af: »Jeg tror, din mor var særlig dygtig til ... præcis som du,« eller »Måske var din mor også virkelig glad for ... ligesom dig.«

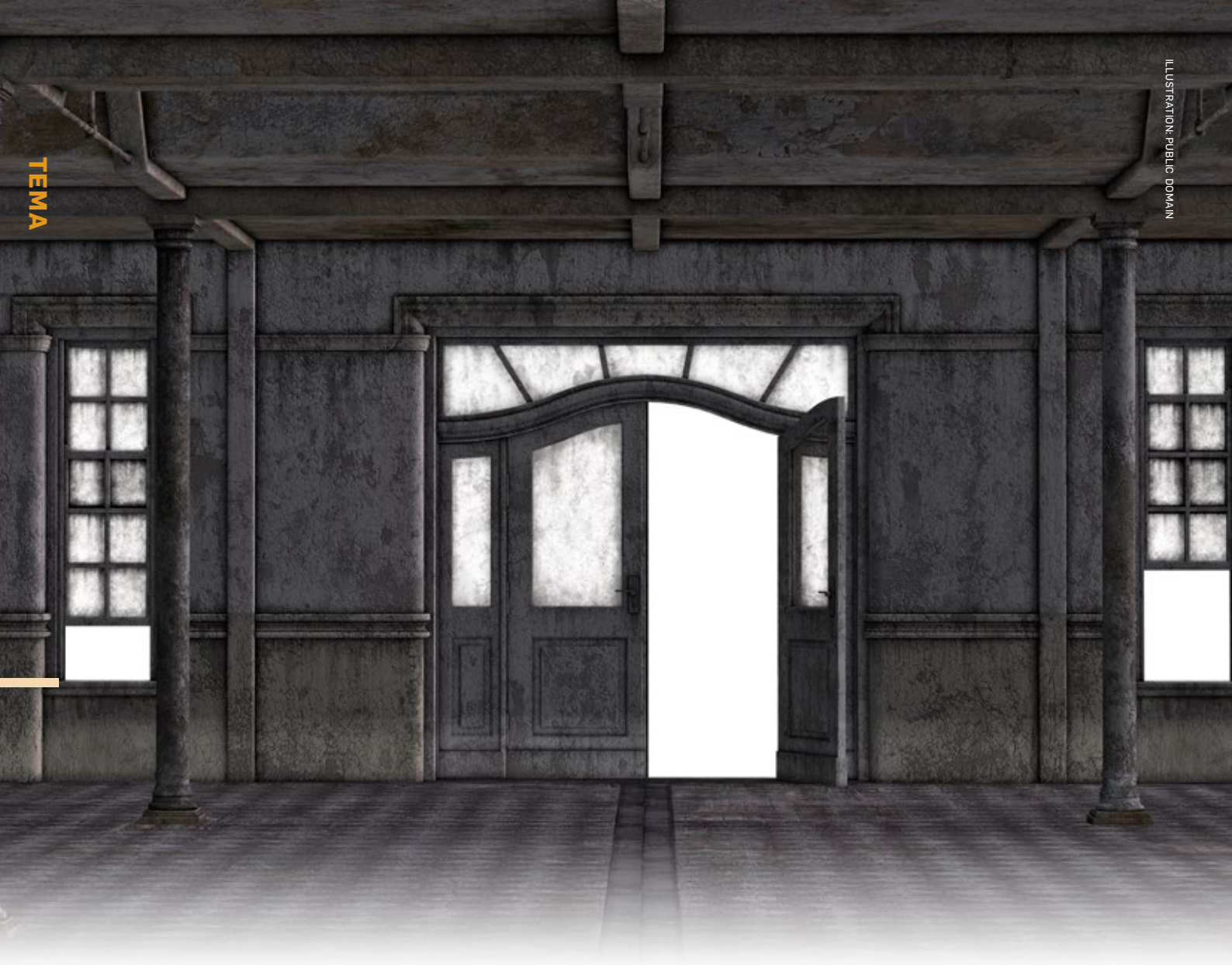
I nogle tilfælde etableres der kontakt til den første familie, som så afviser det adopterede barn. Anita Berner har følgende råd:

»Hvis den første familie ikke vil have kontakt, kan du ty til at fortælle barnet om eksempelvis de kulturelle rammer for at støtte barnet i sin videre udvikling derfra. Det handler om at fortælle barnet, at afvisning ikke er, fordi barnet er et dårligt barn. Og så kan du sige til dit barn, at du ikke i din vildeste fantasi kan forestille dig, at den første mor nogensinde glemmer eller holder op med at tænke på barnet.« ■

Anita Berner

Psykolog Anita Berner er ansat af Ankestyrelsen som faglig leder af PAS-rådgivningen og de adoptionsforberedende kurser. Hun er sikker på, at vi kommer til at se mange flere åbne adoptioner i fremtiden.

Jura, praktik og åbne adoptioner

Der er ganske få erfaringer med åbne internationale adoptioner i Danmark. Så hvis man ønsker at gøre en adoption åben, er der ikke megen praksis at skæve til. Dog findes der en vis mængde jura og anbefalinger på området.

AF ANNA BRIDGWATER

Traditionelt har de fleste adoptioner i Danmark som udgangspunkt været anonyme eller i hvert fald uden kontakt: Adoptanter kendte kun sjældent den biologiske families identitet og vice versa. Men de seneste år er åbne adoptioner blevet mere almindelige. Alene internettets udbredelse gør det i dag lettere for parterne at finde hinanden og åbne de døre, der tidligere har været lukkede.

Alle adoptioner er stadig som udgangspunkt det, der hedder »stærke adoptioner«. Det betyder, at et barn ved adoption bliver et fuldgældigt medlem af den nye familie og får de samme rettigheder og pligter som et biologisk barn, og de juridiske bånd mellem adoptivbarnet og dets oprindelige forældre opheves.

Men en stærk adoption forhindrer ikke kontakt mellem parterne, og både socialministeriet, Ankestyrelsen og den formidlende organisation DIA er begyndt at kigge på, hvordan adoptioner kan tilføres mere åbenhed. Åbenhed er en bred betegnelse, som kan dække alt fra kendskab til barnets egen historie, adgang til informationer, indflydelse på valget af adoptivfamilie, kontakt mellem den adopterede, adoptivfamilie og førstefamilie samt udveksling og opbevaring af oplysninger.

Hvad siger juraen?

Haagerkonventionen siger om internationale adoptioner, at det som udgangspunkt er overladt til national ret at fastlægge, om en adoption betyder, at de juridiske bånd mellem barnet og dets oprindelige familie skæres over, som de gør i Danmark. Desuden står der i Haagerkonventionen, at myndighederne i afgiverlandet skal sørge for at opbevare de oplysninger, de har om barnets oprindelse, og at barnet har adgang til oplysningerne. Det betyder, at afgiverlandets institutioner forpligter sig til at opbevare oplysninger om den adopteredes oprindelse, så hver enkelt kan finde svar om sin egen baggrund – hvis altså landet har tilsluttet sig Haagerkonventionen.

Jeanette Larsen, jurist hos DIA, siger, at der intet er i dansk lovgivning, der forhindrer åbenheden i adoptioner:

»Der er ikke meget regulering mht. åbenheden, men det afhænger af,

hvilke oplysninger vi har fra afgiverlandet. Det, vi skal til at arbejde med nu, er, hvad rammerne skal være for åbne adoptioner, hvis vi arbejder for dem. Det er ikke sikkert, at det er gavnligt for alle. Det skal være ud fra barnets behov og forudsætter en eller anden form for regulering.«

Jeanette Larsen forklarer, at der som udgangspunkt ikke må være en kontakt mellem den biologiske familie og adoptanterne, i hvert fald indtil adoptionen er gennemført:

»Mens adoptionen pågår, må der ikke være personlig eller økonomisk kontakt til den biologiske familie. Det er et grundlæggende princip, og det står i artikel 29 i Haagerkonventionen, at man ikke må ikke lægge pres på den biologiske familie. Derfor må der ikke være forbindelse mellem adoptivforældre og de biologiske forældre under processen. Det skal ske gennem DIA og de andre landes myndigheder. Det er for at sikre de biologiske forældres retsstilling. Man skal ikke kunne yde påvirkning.«

Retten til egen historie

Selvom en adoption er anonym, har en adopteret ifølge FN's verdenskonvention om menneskerettigheder fra 1948 ret til sin egen historie, sådan at forstå at den adopterede kan henvende sig til den formidlende organisation og få aktindsigt i sin egen sag. Men det er ikke altid en ret, som i praksis kan lade gøre, hvis barnet er hittebarn, eller hvis afgiverlandets adoptionsmyndigheder eller førstefamilien har afgivet urigtige oplysninger.

Jeanette Larsen siger, at DIA hjælper i det omfang, det er muligt, hvis en adoptivfamilie eller en adopteret ønsker at gøre en adoption åben.

»Der er intet til hinder for, at adoptanter eller adopterede efterfølgende kontakter den første familie eller den institution, barnet er adopteret fra. Vi råder folk til at være opmærksomme på, hvilket land der er tale om. Nogle steder er PAS (post adoption services) organiseret, som fx i Colombia og Sydkorea. Vi henstiller også til, at man skal træde varsomt, hvis nu den biologiske mor ikke har fortalt sin omgangskreds om det barn, hun har bortadopteret. Men vi kan godt formidle kontakt til

eventuelle kontaktpersoner i afgiverlandene, og det gør vi.«

Det er meget forskelligt, hvor mange oplysninger DIA har om de adopterede:

»Det afhænger af landenes åbenhed. Vi videregiver de oplysninger, vi får fra de lande, vi adopterer fra, og det er meget forskelligt, hvad vi får. Som udgangspunkt kan vi i adoptionssager fra Østeuropa ikke se navnene; de er overstregede. Men fra andre lande får vi navne på den biologiske familie. Det skaber ikke i sig selv en åben adoption, men der er en åbenhed.«

Nogle adopterede og adoptivfamilier vil gerne hjælpe førstefamilien økonomisk eller på anden måde efter adoptionen, og det er der intet, der forbyder, forklarer Jeanette Larsen:

»Når adoptionen er gennemført, må det spørgsmål afhænge af afgiverlandet. Ingen kan forhindre nogen i at hjælpe andre økonomisk, men det rejser selvfølgelig en række etiske spørgsmål, som det er vigtigt at være opmærksom på. Men vi hos DIA kan ikke bistå. Vi har nogle fadderskaber, hvor familier kan vælge at støtte et barn i et bestemt land med et fast månedligt beløb, men på andre børnehjem end dem, vi adopterer fra.«

Frivillige og ufrivillige adoptioner

Hvis adoptionen er sket uden førstefamiliens samtykke, har de oprindelige forældre og et bortadopteret barn ret til kontakt, har den Europæiske Menneskerettighedsdomstol bestemt.

Men samme domstol har ikke taget stilling til, om førstefamilie og et bortadopteret barn har ret til kontakt, hvis der er gennemført en international fremmedadoption med samtykke fra de oprindelige forældre. Loven kan tolkes, som at den bortadopterede og førstefamilien har ret til kontakt, medmindre afbrydelsen af familielivet er sket til barnets bedste. Der specificeres ikke i loven, hvornår afbrydelse af familielivet er det bedste for barnet, men man kan forestille sig, at der tænkes på fx misbrug, vold eller omsorgssvigt. Førsteforældre, der har givet et informeret samtykke til bortadoption af et barn, har kun ret til kontakt med barnet i særlige situationer, fx hvis forældrene er blevet presset til at give samtykket,

eller hvor de ikke har forstået konsekvenserne af samtykket.

I praksis opererer man i Danmark med, at der er givet samtykke til bortadoption ved internationale adoptioner, og at en adoptivfamilie og den adopterede gerne må forsøge at finde den biologiske familie. Indtil den adopterede fylder 18, har adoptivforældrene forældremyndigheden og ret til at bestemme, om deres adoptivbarn skal have kontakt med dets første familie, også selvom barnet inden adoptionen har haft et familieliv med dem. Derimod må den første familie ikke opsøge adoptivfamilien direkte.

Fra DIA uddyber Jeannette Larsen:

»Førstefamilien har som udgangspunkt ingen rettigheder, når man har gennemført en adoption, da barnet efter adoptionen har den samme retsstilling som et biologisk barn af familien. Det er den eneste slags adoptioner, man anerkender efter dansk ret. Hvis den biologiske familie kontakter os, og barnet er under 18, så kontakter vi adoptivforældrene om henvendelsen for at høre, om de ønsker kontakt. Ellers beholder vi henvendelsen. Det kunne også være bedsteforældre, der ønsker at høre, hvordan det går med et bortadopteret barnebarn. Den biologiske familie har ingen krav andet end opfølgingsrapporter. Vi har ikke nogen mulighed for at gennemtvinge en opfølgingsrapport, men siden 1. januar 2016 har vi fået mulighed for at indberette sagen til Ankestyrelsen, hvis en familie ikke vil udfærdige opfølgingsrapporter. Men det er i sidste ende kun en moralsk forpligtelse.«

Andre veje til åbenhed

En ændring af forældreansvarsloven i forbindelse med Barnets Reform i 2009 kan betyde en ændring i adgangen til kontakt mellem det adopterede barn og den biologiske slægt efter en adoption, også i internationale adoptioner. Det væsentlige er, at forældreansvarsloven handler om barnets tarv, ikke om at give biologiske forældre eller adoptivforældre rettigheder.

Det er den biologiske familie, der skal søge om samværet efter forældreansvarsloven, men der skal en konkret vurdering til for at fastslå, om det er

vigtigt for barnet at bevare relationen til den oprindelige slægt. Det behov skal sammenholdes med barnets behov for en stabil og sammenhængende hverdag. Ankestyrelsen har endnu ikke taget stilling til en sag om international adoption, hvor der er ansøgt om samvær efter en adoption, så der er ingen praksis på området.

Endelig er der mulighed for, at åbenheden opstår naturligt, fordi adoptivfamilien og den biologiske familie kender hinanden og aftaler adoptionen. En så-

dan adoption ville stadig kaldes fremmedadoption, fordi der hverken er tale om stedbarns- eller familieadoption, men anonymiteten er ikke-eksisterende, og dermed er adoptionen åben fra starten. ■

Kilder

DIA og Helhedsanalyse af det danske adoptionssystem – adoptivfamiliens forhold, udgivet af: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, September 2014.

OPSLAGSTAVLEN

Anders Yebelayneh, født i Etiopien og 11 år gammel.

Ingrid er født i Mumbai, Indien, og er 5 år. Her er hun på ferie i Paris.

Magnus Obase fra Nigeria er 4 år. Her sammen med sine to søstre, Ida og Anna.

Du må ikke være bekymret

Isabella Brandt fra Hedensted har skrevet dette digt om adoption og om sin første mor. Digtet handler om, at hun har accepteret, at hun aldrig kommer til at møde sin etiopiske mor, men at hun inderligt håber, at moderen ikke bekymrer sig om Isabella og hendes tvillingsøster, for de har det godt.

Don't worry

*When I was young I didn't
want to see you
Didn't want to stand in front of you
With tears in eyes
No words and no lies
No sound just air of emptiness
Afraid of being scared
Scared of facing the reality – The truth*

*An empty paper
No name no blame
Just hope through the telescope
You created me but never
will I stand in front of you
Never will I see you
Never will I touch you
Never will I hear your voice
And that was not my choice*

*Don't know if you are alive
Don't know if you are starving
If you are hurt
If you are smiling
If you miss me
If you think about me
Unaware but I swear
I pray sometimes at night*

*For you to be alright
It makes me sad
Sometimes mad
That you can't see me happy
Filled with joy
But don't worry about me
Because I'm free
I'm free of hunger
Free from fear
Only love and peace will cheer*

*I will face the future
Knowing that your choice
made me proud
That your choice made me unbowed
And I'll be strong all day long*

*You left me for a reason
That I should grow up
And be on top
And with you on my mind
I will never fall behind*

*I miss you, that's right
You will be in my heart
And you will be my light
To shine bright
And heal the part of my bleeding heart
And I know that it is alright
To be apart in this life*

ISABELLA BETSAT BRANDT, DEN 9. FEBRUAR 2016

»Jeg hedder Isabella Brandt, er 20 år, bor i Hedensted og går i 3.g på Rosborg Gymnasium i Vejle. For 20 år siden kom jeg sammen med min tvillingsøster til Danmark. Vi er adopteret fra Etiopien i Afrika og kom til Danmark, da vi var seks måneder gamle. Vi blev født på et svensk-etiopisk hospital i byen Addis Ababa. Vi var sammen med vores biologiske mor i seks dage på hospitalet, og

derefter opgav hun et falsk navn og en falsk adresse til hospitalet og forlod os. Vi har altid snakket åbent om det at være adopteret, og vi har de mest fantastiske adoptivforældre, man kunne ønske sig.

Jeg valgte at skrive digtet på engelsk, da jeg følte, at det var den måde, jeg bedst kunne beskrive mine følelser på, og hvordan jeg har det. Det var den bedste måde at udtrykke mig på. Jeg har fået hjælp til at få sendt digtet til Etiopien via en kontaktperson i Etiopien. Måske vil kontaktpersonen gøre det

muligt for nogle af AC Børnehjælps tidligere transitbørnehjem i Etiopien at få digtet. Derudover bliver digtet opbevaret i vores journal. På den måde vil vores biologiske mor få det udleveret, hvis hun skulle komme og spørge efter os. Derfor er det en fordel, at digtet er på engelsk, men det er ikke grunden til, at det er skrevet på engelsk.

Som sagt gav vores biologiske mor hospitalet falsk navn samt falsk adresse. Derfor er det umuligt at finde hende. Vi har ikke nogen oplysninger at gå ud fra. Vores adoptivforældre har, fra da vi var helt små, fortalt os, at de ikke tror, det er muligt at opsøge vores biologiske mor. De har ikke pakket noget ind og har altid været ærlige over for os. Jeg har accepteret, at jeg aldrig kommer til at møde min biologiske mor, fordi det ikke er realistisk. Jeg har altid vidst fra lille af, at det ikke er muligt, så jeg har bare accepteret det. Jeg tænker faktisk heller ikke så meget på det mere, som jeg måske gjorde på et tidspunkt, da jeg var mindre. Jeg er glad for mit liv her i Danmark, for at jeg er adopteret og så endda af de bedste forældre, man kunne ønske sig.«

Adoption i Frankrig

Frankrig kender både nationale og internationale adoptioner på samme måde, som vi gør i Danmark, og ligesom i Danmark er antallet af adoptioner faldende.

AF JOURNALIST KARIN MØRCH

I Frankrig føres en familiepolitik, der lægger vægt på, at børn skal bevare kontakten med deres biologiske forældre. Franske børn, der mistrives hos de biologiske forældre, kan komme i pleje hos plejefamilier, men myndighederne sørger for at støtte forældrene i at bevare kontakten til deres børn. Næsten alle bevarer kontakten til deres børn, der er sat i pleje.

I Frankrig blev antallet af franske børn, som blev bortadopteret, opgjort til 700 i 2014. Til sammenligning bor der 67 mio. mennesker i Frankrig, så det ville svare til, at der var omkring 60 nationale adoptioner årligt i Danmark, hvor der i 2014 var 14 og i 2015 blot seks nationale adoptioner.

Børns biologiske rettigheder

Det er altså ikke målet, at franske børn, der er placeret hos plejefamilier, skal bortadopteret, og det er kun i yderst få tilfælde, at myndighederne beslutter, at franske børn ikke skal bevare kontakten til deres biologiske forældre. Det sker kun, hvis der ikke findes familiemedlemmer, der kan tage sig af barnet, dvs. børn, der er forældreløse eller forladte, og som derfor er afhængige af statens værge.

Plejefamilier er under statens opsyn i form af statens lokale repræsentant, præfekten, i hvert af Frankrigs 95 departementer (uden oversøiske departementer og territorier). Franske børn bliver sat i pleje i det departement, hvor de er født.

En kvinde kan stadig føde anonymt, dvs. uden at opgive sit navn, men det diskuteres mere og mere, om det fortsat skal være tilladt, da mange er af den holdning, at børn skal have ret til at kunne efterspore deres biologiske aner, hvis de ønsker det, når de er fyldt 18 år og er blevet myndige. I Frankrig har sæddonorer stadig lov til at donere

deres sæd anonymt, men også dette diskuteres, og der er en livlig debat om, hvorvidt børn skal have lov til at efterspore deres biologiske herkomst.

I 1997 ratificerede Frankrig Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og samarbejde om internationale adoptioner. Haagerkonventionen skal blandt andet sikre adopteredes ret til at opsøge og finde deres biologiske familie, hvis de ønsker det.

Desuden skal konventionen sikre, at internationale adoptioner finder sted til barnets bedste og med respekt for de grundlæggende rettigheder. Det er også vigtigt, at modtagerlande af adoptivbørn samarbejder med de stater, der bortadopterer børnene for at sikre, at garantierne overholdes, blandt andet for at hindre børnebortførelser og handel med børn.

Faldende adoptionsantal

I 2015 adopterede franskmænd i alt 815 børn fra udlandet. Børnene kom fra Asien, Afrika, Sydamerika og Oceanien samt Australien, New Zealand og Ny Guinea. Flest adopterede børn kom fra Vietnam (108), som er en tidligere fransk koloni, og hvor mange taler fransk. Dernæst Colombia (75), Elfenbenskysten (62) (også en tidligere fransk koloni), Rusland (51) samt Haiti (endnu en fransk koloni) og Kina, som begge afgav 48 børn til adoption i Frankrig.

Antallet af transnationale adoptioner i Frankrig faldt med 254 i 2015 fra et antal på 1069 året før. Hvorfor antallet af adoptioner falder, er der ikke en entydig forklaring på.

»Adoptionsantallet i Frankrig har været faldende i flere år. Jeg tror, det er tilfældet i en lang række lande,« siger Frédérique Le Foch fra EFA, Enfance & Familles d'Adoption, der er en national sammenslutning af lokale adoptionsforeninger i 93 af Frankrigs 95 departementer.

Le Foch nævner store forandringer på adoptionsområdet:

»For det første ratificerer flere og flere lande Haagerkonventionen. For det andet forbedres økonomien i de lande, der ellers har bortadopteret børn, og det betyder, at de beholder børnene med henblik på at bortadoptere dem nationalt. For det tredje bortadopteret flere ældre børn og børn, der er handicappede, eller som lider af en fysisk eller psykisk sygdom,« siger Frédérique Le Foch, der redigerer EFA's blad, som udkommer i alle Frankrigs departementer.

Private og statslige aktører

Det er staten, der som adoptionsmyndighed har det overordnede tilsyn. Som i Danmark skal personer, der ønsker at blive godkendt som adoptivforældre, igennem samtaler og besøg i hjemmet, før en eventuel godkendelse som adoptant kan komme på tale.

I Frankrig foregår adoptioner i et samarbejde mellem staten og private aktører, som der findes 32 af. Desuden er der det statslige Agence Française de l'Adoption med hovedsæde i Paris. De private aktører, som samarbejder med staten, er spredt ud over hele Frankrig og er alle organiseret i OAA (Organismes Autorisée pour l'Adoption), en paraplyorganisation, der kontrolleres af den franske stat. Mange af de private organisationer udøver også humanitær bistand og hjælper lokalt i donorlandene.

»Der er færre og færre franskmænd, der adopterer uden at gå igennem de statslige og private aktører. Det er meget få, som rejser ud alene for at hente børn. Det er måske endnu en grund til, at antallet af adoptioner falder,« siger Frédérique Le Foch.

I Frankrig er det muligt at adoptere som enlig, og siden 2013 har det også været muligt for homoseksuelle

Filmen 'Les Chevaliers Blancs' (De Hvide Riddere) er en fiktiv fortælling om Frankrigs største adoptionsskandale fra 2007, hvor en gruppe fra en humanitær organisation blev dømt for at smugle over 100 børn ud af Tchad.

at adoptere. Det blev gennemført med en samlet lov, som blev vedtaget i maj 2013, der indbefatter retten til ægteskab for alle, dvs. også homoseksuelle, samt retten til at adoptere som homoseksuel.

Kæmpeskandale i Frankrig

Haagerkonventionen, som Danmark også har tiltrådt, blev blandt andet skabt med henblik på at undgå handel med børn. Det var netop handel med børn fra det centralafrikanske land, Tchad, der resulterede i en af de største skandaler om adoption i Frankrig.

NGO-organisationen L'Arche de Zoés (Zoés Ark) erklærede mål var at hjælpe forældreløse børn og udøve humanitær bistand. Men i oktober 2007 blev grundlæggeren af Zoés Ark, Éric Brétau, anholdt i Tchad sammen med sin kæreste og fire andre medarbejdere og frivillige,

da de ville forlade landet illegalt med over 100 børn, som det var organisationens plan at bortadoptere til familier i Frankrig og andre europæiske lande.

Gruppen hævdede, at børnene var forældreløse børn fra Dafur, som skulle til plejefamilier i Frankrig. Men de fleste af børnene viste sig at være fra Tchad og have mindst en levende forælder eller værge.

I december 2007 blev Zoés Arks medarbejdere hjemsendt til Frankrig, hvor de to hovedpersoner, Éric Brétau og hans veninde, Émilie Lelouch, i januar 2008 blev idømt otte års fængsel for handel med børn. Kort efter blev de dog løsladt, da Tchads præsident benådede dem. Siden fortsatte det retsmæssige efterspil. I 2013 idømte Paris' domstol Éric Brétau og Émilie Lelouch to års fængsel hver, foruden at de hver

skulle betale 50.000 euro, omkring 375.000 kroner, i bøde.

Filmen 'Les Chevaliers Blancs' (De Hvide Riddere), der for nyligt havde premiere i Frankrig, er inspireret af sagen om Zoés Ark, der i årevis skabte medieomtale og forsider i fransk presse.

I filmen skildres en gruppe NGO'er som en blanding af amatører og idealister, der bag humanitetens maske agerer som neokolonialister og derved gør mere skade end gavn i det krigsplagede, afrikanske land. Lederen, der i filmen spilles af den kendte franske skuespiller, Vincent Lindon, er en karismatisk mand, der groft manipulerer med sine ansatte og frivillige læger og hjælpere. Hvad der er op og ned i sagen, og om folkene bag Zoés Ark i virkeligheden var naive idealister, er svært at afgøre. Instruktøren Joachim Lafosse har udtalt, at det ikke er en fiktionsfilms opgave at agere retssal at eller være sandhedsvidne, men frem for alt at skildre personlige dilemmaer.

»EFA vidnede i sagen, så jeg vil helst ikke udtale mig om den, for det er en meget kompleks sag,« siger Frédérique Le Foch fra EFA.

Hun mindes ikke, at der har været nogen skandaler i Frankrig af den type, vi har oplevet i Danmark med sagerne om fx Amy og Masho, hvor journalister har afdækket gennemførte adoptioner, som måske ikke er foregået med frivilligt samtykke fra førstefamilien, og hvor adoptionen ikke nødvendigvis er sket med barnets tarv for øje.

»Vi har hørt om lignende sager i blandt andet USA, men i Frankrig har vi indtil videre ikke oplevet den type sager,« siger Frédérique Le Foch.

På trods af Zoés Ark er der ikke nogen stærk adoptionskritisk bevægelse i Frankrig.

»Måske findes der personer, der individuelt er imod adoption som sådan, men jeg har aldrig hørt om en adoptionskritisk bevægelse,« siger Frédérique Le Foch fra EFA, der også rådgiver adoptanter og adopterede. Mange holder kontakten med EFA gennem hele deres opvækst og liv. EFA, der har eksisteret siden 1953, arrangerer desuden foredrag og seminarer om problematikker og den nyeste viden inden for adoption. ■

Sproget skab

Hvilke værdier og holdninger ligger der i det sprog, vi bruger, når vi taler om adoption? I to interviews sættes fokus på de ord, vi bruger om adoption og familier, og på, hvad sprogvalget siger om os som mennesker. Journalist Pia Olsen har talt med to kvinder, der har adoption helt inde på livet, og som har taget stilling til, hvilke ord de selv foretrækker.

Lyt til dem, det handler om

Fra koreabarn til adoptivbarn til Liselotte Hae-Jin Birkmose. Der er sket noget med sproget inden for adoptionsområdet, siden Liselotte var barn. Og udviklingen vil fortsætte. Derfor skal vi lytte til de berørte, når vi vælger vores ord.

AF PIA OLSEN/CITAT

»Koreabarn«. Sådan var Liselotte Hae-Jin Birkmose beskrevet i sin adoptionsjournal. I dag er Liselotte 46 år gammel, og der er heldigvis sket en udvikling siden dengang, hvor hun gik under betegnelsen »koreabarn«.

»Det kan jo næsten ikke blive mere upersonligt og distancerende end at blive kaldt »koreabarn«. Det lyder næsten som en hunderace. Men det var også en anden tid, en tid hvor adoption i den grad foregik på forældrenes præmisser,« forklarer Liselotte Hae-Jin Birkmose.

Adoptivbarn vs. adopteret

I dag er der kommet mere fokus på de adopterede, og der er en større bevidsthed om, hvilke dilemmaer adoption rummer.

Korea Klubben er den danske forening for koreanske adopterede. Foreningen fejrede 25 års jubilæum i 2015.

»Jeg har været aktiv i Korea Klubben siden 1997, og det har gjort, at jeg har fulgt med i udviklingen. I starten, da vi henvendte os som voksne på politisk plan om sager, der havde med adoption at gøre, blev vi kaldt »adoptivbørn«. Det var meget nedladende at kalde en gruppe voksne mennesker »adoptivbørn«. Og det var helt klart også den holdning, der lå bag, at man kaldte os »adoptivbørn«. Det var et signal om, at man fra politisk side ikke tog os særlig alvorligt. Det gør man i højere grad i dag, og nu er adoptivbørn skiftet ud med adopterede,« siger Liselotte Hae-Jin Birkmose og understreger, at det – især når det er autoriteter som medier og politikere, der udtaler sig – er vigtigt, at de bruger de korrekte og ikke værdiladede ord. Og at den præcision desværre fortsat ikke er helt på plads.

Lyt og lær

Liselottes Hae-Jin Birkmose har ikke helt faste holdninger til de udtryk, der benyttes, når vi taler om adoption, men hendes grundholdning er, at vi skal være åbne.

er rammerne

FOTO: STEEN MØLLER RASMUSSEN

Liselotte Hae-Jin Birkmose arbejder til daglig på et kunstgalleri og er desuden formand for IKAA, det internationale netværk for koreanske adopterede.

»Værdier og normer i et samfund er i konstant forandring, og det afspejles naturligvis i de ord, vi vælger at beskrive verden med. Derfor er min grundholdning, at vi skal lytte til dem, det handler om. Hvis en gruppe mennesker siger, det er vigtigt at bruge visse ord i stedet for andre, så skal vi lytte. Og vi skal anerkende, at det er vigtigt for de mennesker. Og samtidig er det også vigtigt, at

vi reflekterer over den måde, vi bruger sproget og ordene på. Det handler helt enkelt om, at de mennesker, det drejer sig om, skal kunne genkende sig selv i de ord, der beskriver dem og deres verden,« siger Liselotte Hae-Jin Birkmose, der tydeligt husker en tid, hvor man som adopteret fra Sydkorea kunne have svært ved at tale om det, man oplevede.

Forandring fryder

Racisme og forskelsbehandling på grund af et anderledes udseende var ikke noget, man talte meget om i forbindelse med internationalt adopterede, da Liselotte Hae-Jin Birkmose var barn.

»Før i tiden forsøgte man at være farveblind, og det var tabu at tale om diskrimination på grund af vores udseende. Vi havde ikke noget sprog til at sætte ord på den erfaring. Noget af det, der gjorde stort indtryk på mig, var, da vi i Korea Klubben mødte de amerikanske adopterede, der talte åbent om racisme og diskrimination. Og vi kunne jo genkende de situationer, som de talte om, men herhjemme var der så stor berøringsangst i forhold til diskrimination med udgangspunkt i et anderledes udseende, at vi havde svært ved at italesætte det. Der er i dag langt større fokus på betydningen af det racialiserede, selvom det stadig kan være svært at tale om, fordi vi er adopterede,« fortæller Liselotte Hae-Jin Birkmose.

»Begrebet biologisk familie skræller alt, hvad der handler om kultur og historie, væk.«

Samfundet forandrer sig, og det gør værdier og holdninger til adoption også.

»Da jeg var barn, var holdningen, at vi var præcis som danske børn. Man ignorerede fuldstændigt, at vi kom fra et andet land. Det blev gjort i en god mening. Det er jo en del af den skandinaviske model, at man udviser forskellene. Men ved at ignorere forskelligheden fratog man os også en del af vores identitet. I dag er der kommet en anden bevidsthed inden for adoptionsområdet, og det kan man blandt andet se i sproget,« forklarer Liselotte.

Den oprindelige familie

Som voksen har Liselotte fået kontakt med sin koreanske familie, som hun også kalder for sin oprindelige familie.

»Jeg kalder det min koreanske familie. Og den familie, jeg har i Danmark, er bare min familie. Hvis jeg skal forklare det for udenforstående, vil jeg kalde min koreanske familie for min oprindelige familie. Jeg bruger i dag sjældent udtrykket min »biologiske familie«. Hvis man bruger udtrykket »biologisk familie«, er jeg næsten reduceret til et biologisk produkt. Begrebet biologisk familie skræller alt, hvad der handler om kultur og historie, væk. Og jeg er jo ikke bare et biologisk produkt fra Korea. Jeg har bånd til Korea, en historie, og jeg har familie og forfædre i Sydkorea. Og mine børn har bånd til Korea. Og alt det kan betegnelsen »biologisk familie« slet ikke rumme,« forklarer Liselotte Hae-Jin Birkmose, som også mener, at anerkendelse af den betydning, som det oprindelige land har for adopterede, er kommet hånd i hånd med erkendelsen af, at et bånd til det oprindelige land og den oprindelige familie ikke skader relationen til den danske familie.

Mor x to

»Jeg kunne ikke finde på at kalde min danske mor for min adoptivmor. Hun er bare min mor. Og det vil hun altid være. Det har ikke forandret sig,« siger Liselotte Hae-Jin Birkmose.

»Jeg er vokset op hos min danske mor og har en fælles historie med hende. Det er et andet fællesskab, end jeg har med min koreanske mor, et fællesskab, der også er værdifuldt for mig. Man kan ikke sige, at $1+1=2$; det er snarere, at $1+1$ giver en større helhed,« forklarer Liselotte Hae-Jin Birkmose, der fortsat kan opleve at blive spurgt, om hun har mødt sin »rigtige« mor eller er »ked af« at være blevet adopteret.

»Det første spørgsmål afspejler nogle meget faste ideer om, hvad en mor er. Det andet er jo helt utroligt reducerende. Kan man virkelig gøre sit livsgrundlag op i, om man er »glad for« eller »ked af« at være blevet adopteret?« slutter Liselotte Hae-Jin Birkmose. ■

Ordforklaring

I dag siger mange »transnational adoption« i stedet for international adoption. Ordvalget handler om, at »trans« betyder at bevæge sig fra et sted til et andet, og mange havde brug for at lægge vægt på, hvad det er, der foregår i adoptionsprocessen.

»Racialiseret« er et andet ord, der ofte dukker op i adoptionssammenhænge. Racialisering er, når at et socialt fænomen, et menneske eller en handling bliver forstået eller set fra et racemæssigt perspektiv. Dermed reduceres det omtalte til kun at handle om race.

Kald mig mor, bare mor!

Når man er mor til to piger, der er sat i verden af to andre mødre, så møder man mange spørgsmål og meninger. Derfor er det vigtigt for Monica Lorenzo Pugholm at vise, hvor det sproglige skab skal stå i hendes eget liv.

AF PIA OLSEN/CITAT

»Jeg er mor. Ikke adoptivmor eller noget som helst andet, der refererer til, at mine børn en gang er født af andre mødre.« Sådan siger Monica Lorenzo Pugholm, som ud over at være mor til to piger på fem og otte år også er antropolog og forfatter til bogen »Barnløshed, adoption og et kulørt familieliv – fra din mave til min favn«.

For Monica er ordet »mor« nok, når hun skal beskrive sin relation til sine døtre, også selvom hun sagtens kan se spørgsmålene lyse i folks øjne, når hun kommer med sine to mørke døtre.

»Ordet »mor« er helt nøgent og samtidig en sprogligt præcis og enkel beskrivelse af den relation, der er mellem mig og børnene. Jeg er deres mor. Ordet beskriver den nærhed og væsentlighed, der er i relationen. Ordet »mor« siger det hele,« forklarer Monica Lorenzo Pugholm.

»Når jeg bare siger »mor«, er det fordi, jeg aldrig vil kunne lade en analytisk distance være mellem mig og mine børn.«

Det er relationen i familien, der er vigtig for Monica.

»Jeg er optaget af den stemning, som mine børn vokser op i, og sproget er med til at skabe stemningen. Mine børn skal vokse op i nære fællesskaber. Hvis jeg brugte ord som adoptant, adoptivmor, adoptivfamilie og andre af den slags udtryk, ville det for mig sende et distancerende signal, og der skal ikke være nogen distance mellem mig og mine børn eller i vores familieskab,« siger Monica Lorenzo Pugholm. Men hendes moderskab udelukker ikke førstemoderens:

»Hvis et af børnene en dag skulle møde den kvinde, som har givet livet til dem, ville jeg kun forvente, at hun sagde »mit barn« og kaldte sig selv »mor«. Når vi taler om adoption og bortadoption, er der juridiske relationer. Men dem skal vi ikke lade indsnævre retten til at kalde os selv og hinanden mødre. Kærligheden skal ikke lade sig indsnævre af ord.«

Monica Lorenzo Pugholm

Monica Lorenzo Pugholm er mor til to adopterede piger, forfatter og antropolog.

Børnene har deres egen historie

I nogle sammenhænge kan Monica dog vælge selv at fortælle, hvordan hun har fået sine børn, og når folk spørger direkte, vil hun også gerne forklare.

»Mine døtre har en anden hudfarve end mig, og derfor er der helt naturligt, at folk spørger, og der kan også være sammenhænge, hvor jeg selv vælger at forklare, at mine børn har fået livet af to andre mødre. Men når jeg gør det, er jeg meget opmærksom på, hvordan jeg gør det. Den historie, som jeg fortæller, vil mine døtre høre. Mine døtre må selvfølgelig gerne lade sig inspirere af det, jeg fortæller, når de selv skal formulere deres historie, men der skal også være plads til, at de formulerer den med deres egne ord. Jeg skal ikke overtage deres historie,« forklarer Monica Lorenzo Pugholm og uddyber:

»Jeg skal fortælle min historie, som mor til dem, og jeg vil også gerne hjælpe dem, så de kan finde deres måde at fortælle deres historie på,

hvis de en dag, når de bliver ældre, har lyst til det. Men jeg synes ikke, det er mig, der skal sidde og fortælle deres historie til andre. Mine piger har en historie, som de selv kan fortælle. Jeg synes, det er en grundlæggende menneskeret at få lov til selv at fortælle sin egen historie. Og det er selvfølgelig også en rettighed for børn,« siger Monica.

»Familie er noget, man skaber.«

Født i den offentlige sfære

Hvis man har fået børn på en anden måde end den, hvor en mor og en far selv står for produktionen, skal man forvente mange spørgsmål.

»Jeg oplever, at når man har fået barn ved hjælp af fertilitetsbehandling eller adoption, så føler folk, at det er okay at stille en masse spørgsmål, de slet ikke ville stille, hvis barnet var undfanget hjemme på køkkenbordet eller i dobbeltsengen. Det, synes jeg egentlig, er meget underligt og interessant. Vi er blevet til en familie via et sagsbehandlingssystem i det offentlige rum. Derfor tror folk også, at de har offentlig adgang til min familie,« siger Monica Lorenzo Pugholm, der mener, at det ikke nødvendigvis er relevant at forklare, hvorfor mor og børn ikke ligner hinanden.

»Det er ikke en forklaring, jeg skylder at fortælle, selvom jeg kan se spørgsmålene i folks øjne. Det er heller ikke en hemmelighed. Alle og enhver kan regne den ud. Det er heller ikke et tabu i vores familie, slet ikke.«

»Hvis de en dag skulle møde den kvinde, som har givet livet til dem, ville jeg kun forvente, at hun sagde 'mit barn' og kaldte sig selv 'mor'.«

Ord betyder noget

Som antropolog har Monica Lorenzo Pugholm været ekstra opmærksom på hvilke ord, der indgår i hendes og børnenes fortællinger. Men også på, hvilke ord det officielle Danmark bruger på området.

»Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på, hvordan vi forklarer os, og på hvilke ord vi bruger, for det betyder rigtig meget for vores selvopfattelse og for vores oplevelse af muligheder og begrænsninger her i livet,« siger Monica og kommer med et eksempel:

»Der er en tendens til, at vi rent sprogligt hierarkiserer forældreskab og familieliv i forhold til

hinanden. Vi skal være opmærksomme på, hvordan det påvirker vores børn, når vi med det, vi siger til hinanden, antyder over for vores børn, at nogle familier er mere rigtige end andre. Vores børn udsættes for dette, når de i gadebilledet bliver spurgt 'Er det din rigtige søster?' eller 'Kender du din rigtige familie?'«, siger Monica Lorenzo Pugholm.

Verden venter lige uden for hoveddøren, og det gør spørgsmålene også.

»Spørgsmålene kommer i mødet mellem mennesker. Et godt eksempel er, når min datter kommer hjem og spørger: 'Er Flora og jeg rigtige søskende?' Det er et spørgsmål, hun har fået i skolen, og det giver så anledning til en snak om, hvad søskendskab egentlig er. Jeg har ikke nødvendigvis alle svarene, og det er okay, for på den måde er der plads til, at de selv finder ud af, hvordan det er for dem. At de selv tager stilling til hvad »rigtig« søskende er for dem,« forklarer Monica.

Familie definerer vi selv

Monica vil gerne udslette ideen om, at nogle familier er bedre eller mere rigtige end andre.

»Jeg forsøger at åbne mit sprog, når jeg taler om familie, om relationer generelt og om vores familie. Faktisk bruger jeg helt bevidst ordet familieskab, fordi jeg ønsker at understrege, at familie er noget, man skaber. Og faktisk er det en kæmperessource, vi har som mennesker, at vi selv kan skabe vores familie. Jeg håber, at åbenheden giver mine døtre frihed til at fortælle deres historie, som den er for dem. Og forhåbentlig giver det dem også frihed til at stille alle de spørgsmål, de har lyst til,« siger Monica Lorenzo Pugholm.

»Vi påvirkes i de relationer, vi indgår i, men vi er også selv med til at påvirke i netop disse relationer. Det kan vi afspejle i vores sprog. Derfor bruger jeg ordene moder-skab, familie-skab, søskende-skab. De ord understreger, at der er tale om dynamiske størrelser, og de understreger vores egen evne til at skabe vores relationer. Og det fokus er særligt vigtigt, fordi vi lever i en tid, hvor vi ophøjer kernerfamilien, og hvor det biologiske slægtskab idylliseres til »det rigtige«. Vi får en oplevelse af, at en familietype er mere »rigtig« end en anden. Og det er jo paradoksalt, når vi tænker på, at vi lever i en samtid, hvor stadig flere familier er sammenbragte på kryds og tværs,« siger Monica Lorenzo Pugholm. Hun mener, at når der er en skilsmisseprocent på over 40, at det så måske er på tide, at vi nuancerer vores forestilling om familien.

»I en tid, hvor der er tale om større åbenhed omkring adoption, bør vi være mere nysgerrige omkring, hvordan familieliv praktiseres rundt omkring i verden. Og så skal vi være indstillet på at nuancere vores egen måde at tænke familieliv på,« slutter Monica Lorenzo Pugholm. ■

En stemme – styrke og adoptionserfaringer

Mit livs udfordringer har inspireret mig til at skrive en bog. Det er en udforskning af livet skrevet af mig selv, en adopteret fra Mumbai, som er opvokset i Danmark.

AF RANJANNA MARIIA HVENEGAARD, ADOPTION COACH OG ADOPTION TRANSFORMATION SPECIALIST

Jeg kalder min historie »One Voice – Empowering Life Lessons About Adoption«. Det er mere end blot en historie, jeg deler med omverdenen. Jeg vil skabe opmærksomhed om og give inspiration til adopterede, adoptivforældre og adoptivfamilier, der har udfordringer, for at hjælpe dem med at komme videre.

Jeg har oplevet mange forskellige ting i mit liv, alt fra racisme til at leve med en alkoholiker, der misbrugte mig psykisk, men ikke fysisk. Jeg vidste ikke bedre, men oplevelserne har påvirket mig for livet og i mange år. I 2010 var jeg ude for en bilulykke og så mit liv i deja-vu og tænkte på, om mit liv havde en mening. Jeg tænkte på, hvordan mit liv havde været, og hvordan det var. Jeg følte ikke rigtig, at det, jeg lavede, gav nogen mening, og syntes ikke længere, at jeg havde en passion for det arbejde, jeg lavede i Kastrup Lufthavn som Ground Staff. I 2012 forlod jeg SAS Ground Service for at arbejde mod mit mål, som var at komme til at arbejde for en humanitær organisation. Jeg begyndte at læse for at få flere erfaringer og for at udvide mine jobmuligheder. Mit mål var FN, men energien ville ikke tillade det, og i dag arbejder jeg frivilligt for UNICEF i København.

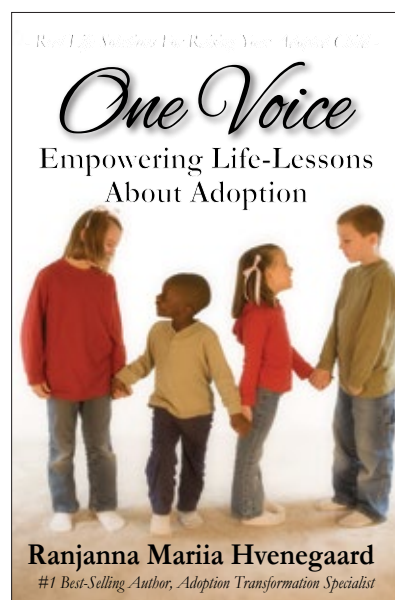
I 2013 blev jeg introduceret til min mentor Tony Robbins, som er en »international motivational speaker and life performance coach«. Jeg deltog i hans

seminar 'Unleash The Power Within' og så en helt anden verden inden for personlig udvikling. Det tiltrak mig rigtig meget, og siden da har jeg færdiggjort to af hans uddannelsesforløb. Denne indadgående livsrejse har været udfordrende, men meget lærerig og befriende, fordi vi alle sammen har en historie, vi fortæller os selv hver dag og lever den med ild og sjæl. Lærer man at bruge sine ressourcer korrekt, finder man en passion for livet, som jeg aldrig har haft, og rejsen har givet mig et »drive«, der gør mig til den, jeg er i dag og vil være fremadrettet.

Ved at dele mine livserfaringer med at genvinde mit eget selvværd på trods af en udfordrende og traumatisk barndom opfordrer jeg andre til at finde kærligheden i sig selv, finde deres egne stemmer, deres livsstil og modet til at opfylde deres skæbner.

Efter at have åbnet en dialog er mit mål at blive en ressource for det globale adoptionssamfund, og jeg ser nu frem til mine næste eventyr og vil fortsætte min humanitære indsats som international adoptionscoach. Jeg har dedikeret mit liv til at hjælpe adopterede og adoptivforældre samt par, som overvejer at adoptere, og inspirere dem til at leve det liv, de virkelig fortjener.

Jeg arbejder som professionel transformationsspecialist, coach og motivator med en brændende lidenskab for personlig udvikling. Siden jeg har fået mit eksamensbevis i coaching fra den prestigefyldte motivationsekspert Mark Anthony og Probana Business School i Danmark, har jeg haft det privilegium at arbejde både i akademiske og humanitære områder i forskellige internationale sammenhænge som: Robbins Research International, Anthony Robbins Foundation, UNICEF, FN-verdenstopmødet om social udvikling og FN's fjerde verdenskonference for kvinder.

Ranjannas e-bog kan købes via
www.onevoiceadoptionbook.com.

Mit håb er, at bogen vil få dig til at græde, grine og blive inspireret.

Jeg slutter af med et par citater fra min bog, som jeg håber, vil inspirere jer læsere til at tænke over livet nu og her, samt en dedikation til adopterede og adoptivforældre. ■

I Choose:

To live by choice; not by chance; to make changes, not excuses; to be motivated, not manipulated; to be useful, not used; to excel, not compete. I choose self-esteem, not self-pity. I choose to listen to my inner voice, not the random option of others – My inner child knows how perfect she is. I hold this child close to my heart and tell her how much I love her.

I was chosen – I was wanted – I was cherished – I grew in their hearts – I was the missing piece – I was loved – I was adopted.

Sygeliggør vi en generation af adopterede?

Adoptivforældre kommer nogle gange til at give adoptionen skylden for alt det, der ikke kører på skinner i deres barns liv. Risikoen er, at adoptivforældre overser barnets individualitet.

AF NINA GATH

I 2007 var jeg på det obligatoriske adoptionsforberedende kursus forud for adoptionen af min datter i 2009. For mig var det et utrolig godt forløb, hvor især den del, der handlede om de psykologiske aspekter og om vigtigheden af at arbejde med tilknytningen mellem barn og forældre, var meget givende. Jeg husker, at mange på kurset gav udtryk for det samme. Det blev tydeligt, at den problematiske start på livet, hvor barnet har mistet kontakt til de biologiske forældre, har tilbragt tid på børnehjem eller i plejefamilie, og derefter igen har oplevet et skift i omsorgspersoner i forbindelse med adoptionen, sætter sig spor. Og derfor er det også klart, at det er uhyre vigtigt, at man som adoptant er forberedt, så man kan møde sit barn på en hensigtsmæssig måde.

Men når det er sagt, så oplever jeg, at der er sket en udvikling i adoptionsdebatten, hvor det adopterede barns start på livet er blevet problematiseret i en sådan grad, at jeg synes, der nærmest er tale om en sygeliggørelse af adopterede børn. På debatfora på internettet og nu især på Facebook kan man ofte se enhver tvivl hos adoptivforældre i forhold til deres barns reaktioner blive tolket som et udtryk for en tilknytningsforstyrrelse, et forladthedstraume eller lignende hos barnet, og straks vælter de velmenende råd ind om at kontakte PAS-psykolog, forskellige terapeuter, anvende diverse terapiformer, alternative kosttilskud osv.

Det kan fx være i tilfældet med børnehavebarnet, der vælter de andre børns klodser, og hvor moren ellers beskriver barnet som velfungerende, men er blevet i tvivl, om det nu er en normal reaktion eller noget adoptionsrelateret, og hvor rådet fra de andre debattører er at »få PAS ind over«, da der nok er nogle skjulte problemer, som skal klarlægges. Det kan også være i en debat om skolestart, hvor det hævdes, at adopterede børn altid bør skoleud-

sættes på grund af deres særlige behov. Eller at adopterede børn per definition skal håndteres som børn med særlige behov (og dermed vel også har behov for særlige foranstaltninger!) Og så videre ...

Glemte nuancer

Jeg er helt med på, at man som adoptant er optaget af, om den reaktion, ens barn har i en given situation, kan være relateret til det forhold, at barnet er adopteret, eller om en bestemt situation, som barnet bliver bragt i, kan have en særlig indvirkning på barnet, fordi det er adopteret. Det kan jeg sagtens genkende. Den opmærksomhed mener jeg også er på sin plads. Og den optagethed sker i den bedste mening.

Men hvor er nuancerne og den sunde fornuft blevet af? Er vi adoptanter ved at udvikle os til en samling »lommepsykologer«, som kun ser »det adopterede barn« og ikke det enkelte individ? Har vi glemt, at hovedparten af adopterede klarer sig godt? Eller er vi blevet så optaget af de ca. 5-20 % (afhængigt af, hvilke undersøgelser man kigger på) af børnene, som får større eller mindre vanskeligheder, så vi slet ikke kan se andet?

Nu kan man hævde, at jeg her henviser til debatter fra især Facebook, og at det ikke er et retvisende billede. Men jeg mener, at det er en tendens, som også er tydelig mere generelt, fx i temaerne for de arrangementer, som lokalforeningerne afholder, i artiklerne i magasinet Adoption & Samfund og ikke mindst i foreningens interessevaretagelse over for beslutningstagere.

Spørgsmålet er, hvorfor vi problematiserer adopterede børn? Jeg tror, der er flere ting på spil. Jeg tror blandt andet, at det handler om, at den bekymrings- og diagnosekultur, som moderne forældre udfolder, selvfølgelig også trives blandt adoptanter. Fagprofessionelle peger ofte

på, at nutidens forældre er mere usikre og har større behov for at blive forsikret om, at deres barns udvikling er normal, end tidligere generationer. Vi får færre børn, og når vi bliver forældre, har mange af os aldrig haft med små børn at gøre før. Det gælder naturligvis også adoptivforældre. Læg så dertil, at vi oveni skal forholde os til et barn med en svær start på livet. Det er en stor mundfuld. Så vi bekymrer os – selvfølgelig gør vi det – og så er vi måske nogle gange lidt for hurtige til at råbe vagt i gevær og gøre almindelige udviklingstræk til adoptionsrelaterede problemer?

Automatreaktion

En anden kilde til fokus på det problemfyldte, mener jeg, også til dels er Adoption & Samfund. Jeg synes, at det er rigtig positivt, at PAS-ordningen er blevet permanent; det er en stor sejr for vores forening, og det kommer forhåbentlig mange til gode. Men kampen for at få politisk fokus på de særlige adoptionsrelaterede problematikker betyder også, at det primært er de problematikker, der kommer i fokus. Det er nok uundgåeligt og kendes også fra andre foreninger, der varetager medlemmers interesser politisk. Men jeg synes allerede nu – med henvisning til de førnævnte debatter, lokalforeningsarrangementer mv. – at PAS-ordningen og PAS-psykologerne fylder utrolig meget i »adoptionsuniverset«.

En fast vending i Facebook-debatterne er »at få PAS ind over«. Nogle vil måske sige, at det også er meningen. Og der er da ingen tvivl om, at det i mange tilfælde er særdeles relevant.

Et professionelt ansvar

Personligt har jeg også brugt PAS-ordningen, og særligt i tiden efter hjemtagelsen var det en stor hjælp. Men jeg kan da godt blive bekymret, hvis det at opsøge en psykolog er »førstevalg«, hvis man som adoptant bliver det mindste i tvivl om sit barns udvikling. Man kan selvfølgelig sige, at man hermed kan tage nogle problemer i opløbet, og at én henvendelse for meget er bedre end én for lidt. Men jeg synes, at der er en fare for, at vi problematiserer og sygeliggør vores børn unødigt, hvis vi ikke forvalter vores adgang til PAS-ordningen fornuftigt. Måske skulle vi i lidt højere grad gå ind og overveje, om det nu altid er relevant at »trække adoptionskortet«?

Endelig tror jeg, at også gruppen af psykologer, terapeuter og behandlere mv. inden for adoptionsområdet spiller en stor rolle i forhold til denne tendens til at problematisere. Ikke fordi de har den hensigt. Men da vi lever i den tidligere nævnte bekymrings- og diagnosekultur, hvor mange forældre efterspørger forklaringer på

snart sagt alt, så bliver de fagprofessionelle også ofte placeret i rollen som orakel, hvor deres ord er lov. Derfor mener jeg, at de fagprofessionelle også har et stort ansvar i forhold til at formidle deres viden på en nuanceret måde og så vidt muligt også lægge ansvaret i hænderne på os forældre, hvor det er relevant. Jeg siger ikke, at det ikke sker – men de professionelle skal være sig dette ansvar bevidst. Især fordi de i større eller mindre omfang lever af vores usikkerhed som forældre til et adopteret barn. Samtidig skal der ikke herske tvivl om, at jeg synes, at det er utrolig vigtigt, at de fagprofessionelle forsker i adoptionsrelaterede problematikker, formidler og deler ud af deres praksiserfaring. Der er bestemt behov for meget mere viden!

Kig på individet

For at vende tilbage til begyndelsen, så er der i de senere år sket meget med forståelsen af adopterede børns særlige livsvilkår og med debatten om dette. Jeg synes, det er positivt, at vi har fået øjnene op for, at det ikke nødvendigvis er enkelt at omplante et sårbart barn fra et børnehjem på den anden side af jorden til en dansk families hverdag – en erkendelse, der vel for alvor blev udbredt med de adoptionsforberedende kurser. Men jeg synes, at det er på tide at stoppe op og se, om den vigtige erkendelse ikke er ved at ende i en overdreven problematisering af det at være adopteret?

Jeg efterlyser derfor en mere nuanceret måde at anskue og debattere adopterede børn på. Og jeg synes også, vi skal huske på, at det i de allerfleste tilfælde går adopterede børn godt, og at vi som kærlige og indfølelse forældre kan gøre en meget stor forskel! ■

Nina Gath

Nina Gath arbejder som konsulent og er mor til en pige på syv adopteret fra Vietnam.

PRIVATFOTO

Hvor er selvransagelsen?

AF DORRIT SAIETZ, JOURNALIST OG FORFATTER TIL BOGEN 'ADOPTIONENS SLAGMARKER'

Gennem tre år har det danske adoptionssystem været kastet ud i sin dybeste krise nogensinde, hvor både etik og økonomi har vist sig at hænge i laser.

Men nu skal der ses fremad, og adoption skal have en ny frisk start. Og med ét er Adoption & Samfund blevet forkæmpere for åbne adoptioner i en brat og overraskende kovending.

For ganske få år siden var foreningens holdning nemlig den stik modsatte.

Da Ombudsmanden i maj 2013 fastslog, at familiebåndet mellem især et større barn og dets biologiske familie er beskyttet af de universelle menneskerettigheder, var reaktionen fra Adoption & Samfunds ledelse langt fra begejstret.

»Skal biologiske mødres behov veje tungere end adoptivbarnets tarv?« spurgte formand Jens Damkjær i sit ugentlige indlæg på foreningens hjemmeside, idet han fandt, at dette var et alvorligt problem.

»Som journalist og forfatter har jeg aldrig modtaget en eneste henvendelse med spørgsmål eller opfordring til at stille op til debat.«

»Hvis biologiske forældre skal kunne kontakte deres bortadopteret børn, når de føler behov for det, vil det blive meget vanskeligt for adoptivforældre at skabe den sunde tilknytning, som er det vigtigste, et barn har brug for. En sådan kontakt vil meget let kunne sætte et adoptivbarn i en situation, hvor det kommer til at føle sig som kasterbold i mellem biologiske forældre og adoptivforældre. Et scenarie vi kun kender alt for godt fra ulykkelige skilsmisser. Det er bestemt ikke at varetage barnets tarv.«

Også da Adoption & Samfund i 2014 afgav hørings svar om emnet til den store 'Helhedsanalyse af det danske adoptionssystem', var holdningen kritisk og forbeholden:

»Der er mange meget vigtige overvejelser at gøre sig i forbindelse med dette spørgsmål. Det

er Adoption & Samfunds opfattelse, at graden af åbenhed i adoption afhænger af de konkrete omstændigheder og af, om det er i barnets tarv. Vi finder det vanskeligt at vurdere, hvem der bedst kan afgøre, hvad der er barnets tarv i spørgsmålet om åbne adoptioner. Det er ikke nødvendigvis alle adoptivbørn, der vil have gavn/glæde af en åben adoption, eller som i det hele taget ønsker det«, lød det blandt andet i svaret.

Det er naturligvis altid tilladt at blive klogere. Men når foreningen ligefrem vender på en tallerken og gør åbne adoptioner til sin 'mærkesag', kommer man til at savne en forklaring. For hvornår og hvorfor har foreningen så pludseligt skiftet holdning? Hvad er det for en erkendelse, der som et lyn fra en blå himmel har slået ned?

Der bliver henvist til forskning, nemlig til SFI-undersøgelsen om 'Adoption som indsats', som peger på, at åbne adoptioner er til gavn for barnet, især for de lidt større børn. Men denne rapport er ikke ny, den kom allerede i 2007 og er kendt stof for Adoption & Samfund, som tit og ofte har henvist til rapportens andre konklusioner om, at adopterede børn klarer sig bedre end børn på børnehjem og i plejefamilier.

Så hvor kommer det nye klarsyn fra? Og hvor langt rækker det? Vil Adoption & Samfund tage den fulde konsekvens af sin nye holdning og arbejde aktivt for en lovændring, som ophæver anonymitet som princip i fremmedadoptioner? Det venter vi spændt på.

Vil Adoption & Samfund arbejde for at sikre adoptivbørns ret til egne oplysninger og adgang til dem, før de fylder 18? En af de anbefalinger, som Helhedsanalysen kom med, var at sætte aldersgrænsen ned til 15 år, men den blev ikke fulgt af politikerne, og jeg mindes ikke at have hørt kritik eller protester fra Adoption & Samfund i den anledning.

Vil Adoption & Samfund oprette en hjælpelinje for adopterede, som søger kontakt med deres biologiske familie? Det er der ikke meget, der tyder på. Foreningen har knivskarpt fokus på sin kerne-medlemsgruppe, som er og bliver adoptivforældrene, ikke de adopterede børn eller voksne.

Vil foreningen gøre noget for de adopterede, som er blevet skilt fra deres biologiske familier

via 'børnehøst' og uetiske danske adoptioner? For eksempel de mange børn fra Etiopien, som enten har vist sig at være 'falske forældreløse' eller 'falske hittebørn', eller som fra starten har haft kendt biologisk familie.

I dag ved alle, at mange af disse familier blev lovet løbende kontakt med deres børn. Det var tilfældet for Amys og Mashos forældre, de to ulykkelige sager, som satte gang i hele laven. Det gælder med stor sandsynlighed for hundredvis af andre børn adopteret fra Etiopien. Ikke en lyd har vi hørt fra Adoption & Samfund om, hvordan man som adoptivfamilie kan og bør agere i en så ulykkelig situation. Foreningen har heller ikke med det mindste pip protesteret mod, at danske adoptivforældre og danske myndigheder gennem seks år har hindret Amy i at besøge sin familie i Etiopien.

Spørgsmålene hober sig op, og de handler også om foreningens rolle i bredere forstand. Gennem alle årene har Adoption & Samfund stået last og brast med bureauerne hver gang, der var en storm der skulle rides af. Det dokumenterer jeg i min bog om 'Adoptionens Slagmarker'.

Da DR TV i 2007 afslørede 'Indiensagen' i dokumentarfilmen 'A Baby Business', og viste, hvordan en far fik franarret sine fire børn til adoption i Danmark, var der ingen støtte fra Adoption & Samfund til at far og børn kunne genetablere kontakt med hinanden. Næh, for det hele var bare »falske tv-rygter«, mente Adoption & Samfund, som rasede mod »det licensfinansierede DR (som) i en skruppelløs jagt efter sensationer har tilsidesat alle retningslinjer for hæderlig journalistisk research«.¹

Er det fordi, de danske adoptivforældre i sagen er medlemmer af foreningen, at den på intet tidspunkt i de forløbne ni år har anfægtet deres beslutning om at afvise enhver kontakt mellem deres fire adoptivbørn og deres biologiske far, bedsteforældre og øvrige slægt?

Da en gruppe adoptanter af børn fra Etiopien allerede i 2007 opdagede DanAdopts uetiske færden i landet og forsøgte at hente hjælp fra deres forening, Adoption & Samfund, mødte de en lukket dør. I stedet hjalp Adoption & Samfund DanAdopt med at lukke munden på dem.²

Hvornår vil Adoption & Samfund påtage sig rollen som kritisk vagthund og etisk whistleblower i adoptionssystemet?

Gennem de tre år, jeg har fulgt det danske adoptionssystems moralske, juridiske og økonomiske nedsmeltning, har jeg gang på gang undret mig over foreningens manglende vilje til at tale om de kolossale problemer, der er dukket frem. I stedet har der hele tiden lydt den samme sang om, at 'det er nogle forfærdelige enkeltsa-

ger, men nu skal vi også huske alle de positive historier'.

Danmarks største adoptionsorganisation har ikke holdt et eneste debattmøde om de etiske problemer, der har rystet hele systemet i dets grundvold. De kritiske adopterede og adoptivforældre, der blander sig i debatten, bliver ignoreret eller talt ned til. Som journalist og forfatter har jeg aldrig modtaget en eneste henvendelse med spørgsmål eller opfordring til at stille op til debat. To gange har Politikens hus inviteret foreningen til debattmøder, men er blevet afvist.

I dag ser jeg et dybt splittet adoptionsmiljø, hvor adoptanter og adopterede står i skarp modsætning til hinanden, og hvor Adoption & Samfunds troværdighed som repræsentant for hele adoptivfamilien kan ligge på et stadigt mindre sted. De pæne ord om 'adoptionsdialogens dag' klinger hult, for der er ingen dialog med kritikerne.

Jeg savner selvransagelse, og jeg savner en anerkendelse af, at Adoption & Samfund som forening har været med til at bevare lukkethed og anonymitet i adoption og har støttet op om adoptionsbureauernes tvivlsomme etiske praksis. Jeg savner en undskyldning til børn og voksne, som ikke er blevet hørt, når de har rejst kritik, og ikke har fået hjælp, når de er kommet i klemme.

Før denne selverkendelse kommer, er det svært at tage snakken om 'åbne adoptioner' for gode varer. ■

1 »Adoptionens Slagmarker« side 190

2 Idem, side 118

Dorrit Saietz

Dorrit Saietz er journalist på Politiken og har skrevet meget om adoption.

Hvor er sagligheden?

AF FORMAND JENS DAMKJÆR OG NÆSTFORMAND MICHAEL PAASKE, ADOPTION & SAMFUND

Dorrit Saietz (DS) efterlyser i sit indlæg selvvransagelse. Adoption & Samfund (A&S) efterlyser derimod saglighed og nuanceret fremstilling. Det er nok kendt for de fleste, at DS ikke har høje tanker om adoption og helst så det helt lukket ned, nationalt og globalt. Den holdning må DS selvfølgelig gerne have.

Vi er blot fuldstændigt og grundlæggende uenige. Vi mener faktisk, at adoption er en rigtig god ting. Adoptioner skal selvfølgelig altid gennemføres på det højeste juridiske, etiske og moralske niveau. Og adoptionen skal altid være til barnets bedste.

Åbenhed i adoption er ikke pludselig blevet en »mærkesag« for A&S, således som DS skriver. Vores formål er, jf. vores formålsbestemmelse, at varetage såvel adopteredes og adoptanters som kommende adopteredes og adoptanters interesser. Det indebærer bl.a. at vi drøfter holdninger til adoption, herunder også åbenhed i adoption. Vores mærkesager er og har i høj grad været Post Adoption Service (PAS), obligatorisk og livsvarigt. Oprettelsen af et Videns- og formidlingscenter for Adoption. Bedre økonomiske muligheder for at adoptere i forhold til fertilitetsbehandling. Ligestilling for adoption, økonomisk og juridisk. Og så videre.

Konkret har vores næste »Adoptionsdialogens dag« temaet åbenhed, erfaring og fremtid. Her vil forskellige oplæg belyse erfaringer med kontakt til den biologiske familie, nyere adoptionsforskning, kulturforståelse, og der vil være en paneldebat. Når vi så taler om åbenhed og grader af åbenhed, er det med det klare udgangspunkt, at det er barnets ret. Det er ud fra barnets tarv, at disse grader af åbenhed skal afgøres. Samtidig er det vigtigt at huske, at der for mange adopterede ikke vil være mulighed for åbenhed, idet viden om den oprindelige slægt ganske enkelt ikke findes, fx ved hittebørn. Det har vi tidligere sagt, og det står vi ved.

Endnu mere konkret vil vi:

- Støtte forslaget om, at alderen for den adopteredes ret til egne oplysninger sættes ned (til 15 år, som foreslået).
- Støtte adopteredes (også børns) ret til åbenhed og kontakt med oprindelsesfamilien, når de ytrer klart og utvetydigt ønske om det, fx fordi de har en erindring om og en tilknytning til denne.
- Arbejde for, at adopterede som en del af PAS kan få bistand til at søge deres rødder, hvis de ønsker det.
- Arbejde for at sikre, at der er hjælp (gerne som en del af PAS) til de adopterede, som har behov for krisepsykolog eller rådgivning, hvis de mod deres vilje må slå sig til tåls med den situation, at det viser sig ikke at være muligt at finde den oprindelige familie. Der skal tilbydes gode livsstrategier for det scenarie også. Og det er jo nok i virkeligheden den vanskeligste situation.

DS har flere kritikpunkter i sit indlæg. DS kritiserer nu A&S for ikke at have hjælpelinjer til adopterede. Det er dog ikke korrekt, at vi ikke har tilbud om hjælp til unge og voksne adopterede. Igennem mange år har unge og voksne adopterede kunne ringe til en adopteret. Adoptionslinjen har eksisteret i mange år og kan findes på vores hjemmeside. Her kan adopterede tale med adopterede.

DS skriver også, at vi kun har knivskarp fokus på adoptivforældrene. Det er heller ikke korrekt. Vort fokus har i høj grad været på de adopterede, jf. vores kamp for livsvarig PAS, netop for at de unge og voksne adopterede kan få råd og vejledning. Vi har støttet oprettelsen af en gruppe for unge adopterede, ASU. Vi har i en længere periode desuden haft formanden for ASU som medlem af vores hovedbestyrelse, ligesom der gennem årene har været repræsentanter for adopterede i hoved-

bestyrelsen. Lokalt foregår der også en række aktiviteter, der har de unge adopterede som målgruppe.

DS efterlyser vores stillingtagen i konkrete adoptionssager. Konkrete adoptionssager, der er gået »galt« er ofte særdeles komplicerede og indeholder langt flere nuancer, end et TV-indslag eller en avisartikel evner at beskrive. Vi må i sådanne sager have tillid til, at relevant sagkundskab kan være kompetent hjælp. Desværre forholder det sig ikke altid sådan, og så går det helt galt. Det tilkommer imidlertid ikke A&S at være dommer i sådanne sager.

DS hævder, at vi ikke støttede en indisk far der ifølge DR's »afsløring« var blevet franarret sine børn. DS burde vide, at den pågældende sag blev undersøgt, og at den daværende minister efter grundige undersøgelser afviste, at der var belæg for en sag.

Lad os en gang for alle slå fast. Det tilkommer ikke A&S at føre tilsyn med danske organisationer og danske myndigheder på adoptionsområdet. Ansvar for det er pålagt Ankestyrelsen og Adoptionsnævnet. Vi er nødt til at have tillid til, at dette tilsyn udføres på en måde, der sikrer, at adoptioner altid gennemføres på højest mulige juridiske, etiske og moralske grundlag.

Endelig kritiserer DS A&S for ikke at ville lytte til kritik. Det er faktisk forkert. Vi har altid lyttet til kritik, og det vil vi fortsætte med. Kritik er velkommen, fordi den forbedrer og nuancerer. Men når kritikken bliver skinger og i en tone, der ikke er respektfuld, ja, så ønsker vi altså ikke at deltage. Vi har belyst vores formål i indledningen. Dette formål er naturligvis styrende for, hvor og hvordan vi stiller op til dialog med kritikere.

Det er vores og Hovedbestyrelsens ønske, at mange flere får øjnene op for, at adoption er en rigtig god ting, når der skabes familier på et forsvarligt grundlag. ■

Empati skaber forældre med indsigt

Når et barn har vanskeligheder, ser man ofte på barnet for at løse problemerne. Men hvad nu hvis det ikke er barnet, men forældrene, der skal forandre sig? Metoden empatisk forældreskab inspirerer forældre til at bruge empati som redskab til at hjælpe deres børn.

AF ANNA BRIDGWATER

Når et barn smider sig på gulvet i raseri eller hærger sit værelse, griber forældre ofte til skældud, hævede stemmer og nogle gange straf. Men de klassiske opdragelsesmetoder virker langt fra altid. Et alternativ kan være at forsøge at forstå og handle ud fra barnets livsvilkår.

På engelsk taler man om »empathic parenting«, som kan oversættes til

empatisk forældreskab, og som er en måde at hjælpe tidligt skadede børn med at håndtere og overvinde deres tidlige skader. Det er udgangspunktet for bogen 'Why can't my child behave? Empathic Parenting Strategies that Work for Adoptive and Foster Families' af Amber Elliot. Nøgleordet er netop empati, og empati handler om at forstå andres følelser og dermed deres moti-

ver, beslutninger, reaktioner, ønsker og adfærd – uden at vurdere og uden at dømme.

Glem dig selv

Det skadede barns hjerne er en hjerne, der er toptunet til at spotte faresignaler, undgå hungersnød, flygte fra en fare eller kæmpe mod en fjende. Det er de reaktioner, det skadede barn

Børn, der udsættes for omsorgssvigt i deres tidlige liv, har brug for dedikerede og empatiske forældre for at lære at håndtere verden og stole på andre mennesker.

har lært at bruge i sin overlevelsesstrategi, og det er det, en empatisk forælder skal forstå. Men vagtsomhed, kampberedthed og flugt vil ofte opleves af voksne som udfordrende opførsel, selvom det blot er overlevelsesstrategier. Barnet har lært at tilpasse sin adfærd til fortidens barske omgivelser, hvor et afslappet, åbent og tillidsfuldt barn ikke ville have klarret sig ret godt.

Den voksne er nødt til at se forbi sine egne negative følelser, når barnet er udfordrende at være sammen med. Det kan godt være, at det sparker dig over skinnebenene, men det handler ikke om dig. Det handler om, at barnet ikke føler sig tryk og reagerer med kamp. Derfor er det værd at huske på, at adfærden hænger sammen med fortiden, ikke sammen med livet i den nye familie – til gengæld er det den nye families opgave at hjælpe barnet.

Udfordrende adfærd

Børn i trygge familier lærer, at når de er kede af det, så bliver de trøstet. Men skadede børn har lært, at der intet sker, når de er kede af det. De lærer ikke, at de negative følelser kan afhjælpes, og at der er en løsning på problemer.

Med tiden skal nye erfaringer gerne fortælle barnet, at verden er et trygt sted, men indtil det sker, kan den negative forventning få barnet til at opføre sig på en måde, som omverdenen ikke synes om. Et skadet barn kan have svært ved at have tillid til

sine nye voksne. De regner ikke med, at voksne interesserer sig for dem og vil trøste dem, hvis de er kede af det. Derfor kan de virke meget selvstændige, og deres adfærd kan være kontrollerende, for kontrol skaber tryghed. Barnet kan også finde på at ødelægge legetøj, tale grimt til voksne eller skabe kaos på sit værelse. På den måde bekræfter det sin egen antagelse om, at verden er et ondt sted. Ligeledes regner barnet med fiasko og afvisning i skolen, blandt venner og derhjemme – det har jo lært, at verden er ubarmhjertig, og det opfører sig på en måde, der skal sikre overlevelse i en barsk verden.

Skam og vrede

Skældud virker ikke. Et barn, der har lært, at det ingen værdi har, tror ikke, at det fortjener kærlighed. Det skammer sig over at være til og er konstant bange for at miste. Når den voksne så skælder barnet ud, kan det slet ikke lære af skideballen. I stedet bekræftes barnet i dets overbevisning om, at det intet er værd. Det bliver bange, fordi det har skadet relationen til den voksne og skammer sig over at være den person, det er.

Alle kan reagere defensivt, når de skammer sig, men skadede børn kan reagere meget defensivt meget hurtigt. De nægter, at det var dem, der gjorde et eller andet, eller de lader, som om det er sjovt at være fræk, lukker helt af eller eksploderer i raseri.

Andre opdragelsesmetoder som time-out eller ignorering kan måske lære et skadet barn at opføre sig på en bestemt måde, men dets skader bliver ikke helet. Det føler sig afvist, det lærer ikke tillid, det lærer ikke at knytte sig til andre, og det udvikler sig ikke følelsesmæssigt.

Forældrene afprøves

Det skadede barns vrede kan være enorm og skræmmende. Måske hjælper det at tænke på det vrede barn som et grædende spædbarn, der kobberrød i ansigtet skrider for at få trøst eller mad.

På en måde er børns vrede en test – holder forældrenes kærlighed til, at barnet råber og smadrer værelset? Men det er en ubevidst test og ikke noget, barnet kan styre.

Det er centralt, at barnet ikke gør skade på sig selv eller andre. Lad det rasende barn rase ud alene, mens man holder sig i nærheden, eller, hvis barnet ikke er blevet for stort, kan man holde barnet i et fast kram, mens man gentager, at man ikke vil lade det skade sig selv, og at man passer på det.

Store børn kan være provokerende: Bande, rulle med øjnene og kalde deres forældre »fede tabere« eller andet. Forældrene skal respektere barnet og udvise empati, men uden at være underdanige. Det er hårdt at være målet for barnets vrede, men det er først og fremmest barnet, der er ofre, ikke forældrene.

Praktiske empathiske strategier

- Deltag i barnets glæder, vrede, sorger osv.
- Aflæs motivationen bag adfærden.
- Skab rutiner. Kig på skraldevogne, spis fredagsslik, læs den samme godnathistorie osv.
- Brug empatisk dialog: »Jeg forstår godt, at du blev vred. Hvad tror du, vi kan gøre, for at du ikke bliver så vred, at du sparker / kalder mig en fed ko?«
- Ræk hånden ud til barnet efter et skænderi.
- Vend ikke ryggen til et vredt barn eller et barn, der fx er frækt. Nogle gange kan det være en hjælp bare at sidde sammen med barnet. Gentag om og om igen, at du bliver hos barnet.
- Lad være med at straffe efter et vredesudbrud, selvom der fx er blevet smadret noget. Straffer man vreden, straffer man barnets angst og smerte. Sig, at det er forkert at smadre ting, men at du forstår, at det er fristende.
- Udtryk forståelse (»Jeg kan godt forstå, at du er vred«) i stedet for at give barnet en etiket, som fortæller det, at det er defekt (»Du er da også så hidsig!«).
- For at forstå, hvorfor barnet reagerer, som det gør, kan man bede barnet tegne sine følelser. En anden mulighed er en gætteleg, hvor barnet skal sige kold-lun-varm til den voksnes gætterier: »Blev du sur, fordi du fik leverpostej?« Kold. »Fordi du skulle svømme?« Varm.
- Afværg situationer, hvor fristelsen til destruktiv adfærd er til stede. Hvis tyveri er et problem, så gem fx kontanter.
- Mindre børn kan ofte distraheres, inden vrede bliver til raseri. Bag en pizza, se en dvd, gå en tur.
- Planlæg aktiviteter til fritiden. Tid, hvor ingen aktiviteter er planlagt, giver plads til utryghed.

Undersøg sammen med barnet, hvad der fik barnet til at reagere så voldsomt, og vær forstående. Hvis man selv er lige ved at miste besindelsen, kan man sige: »Jeg vil ikke have, at du taler sådan til mig, nu går jeg lige, indtil vi kan tale sammen.«

Opmærksomhedssøgen

Et skadet barn kan være meget opmærksomhedskrævende, og det er ofte en overlevelsesstrategi. Hvis et lille barn skal kunne overleve, skal det have opmærksomhed og omsorg.

En bøn om opmærksomhed kan vise sig som konkurrence med søskende, slåskampe, løgne, sladder, konstant spørgelyst, overdreven hjælpsomhed og konfrontationer. Det er alt sammen noget, der bruges for at bringe barnet tæt på den voksne. Løsningen er at give barnet det, det tigger om: Opmærksomhed. På et tidspunkt vil det erfare, at det ikke behøver hive i forældrenes tøj eller råbe for at få opmærksomhed. Allerbedst er det at give opmærksomhed på en naturlig måde, mens man laver noget sammen med barnet.

Omsorg

Et skadet barn har lært, at verden er ustabil, farlig og utilregnelig. Den omsorg, der ligger i den enkle og rutinemæssige hjælp, bekræfter barnet i, at verden er venlig, og at voksne er til at stole på. Hvis barnet vender tilbage til et tidligere udviklingstrin og begynder at tale babysprog eller lignende, er det en bøn om omsorg. Måske skal man hjælpe barnet med at tage tøj på, også når det godt kan selv – omsorgen er vigtigere, end at barnet kan tage strømper på.

Man skal regne med, at et tidligt skadet barn skal have følelsesmæssig støtte, opmærksomhed og stimulering som et barn, der er meget yngre, for uden den nødvendige omsorg som helt lille har barnet ikke udviklet sig alderssvarende. Man kan forestille sig, at man står over for en tumling, når man står over for et skolebarn, der bliver ved med at miste sine ting. Her skal forældrene være ligeglade med, hvad andre mennesker tænker.

Hos småbørn ser man, at det kan tage længere tid for et skadet barn at

holde op med at bruge ble. En grund er, at angst påvirker børns fordøjelse og urinkontrol. En anden grund er, at mange skadede børn bruger dissociation – det betyder, at de fortrænger fysisk ubehag for at overleve en ubehagelig oplevelse, og de mærker ikke, at de skal på toilettet, før det er for sent.

Vær beredt

Samtidig med at skadede børn trives med rutine, kan de selv være helt uforudsigelige. Med tiden lærer forældrene det enkelte barns ømme punkter. Bestemte ansigter, dufte, lyde eller årstider kan vække minder. Det kan være svært at gennemskue for den voksne, hvad barnet reagerer på, men hvis barnet reagerer over for en bestemt legeplads, så må forældrene bare forstå og acceptere det. Man kan jo ikke få legepladsen nedlagt. Men hvis man husker, hvad der skaber problemer, kan man være forberedt.

Omverdenen påvirker også et barn. Hver gang, der sker noget markant og uventet, så er det en god idé at overveje, hvordan dit barn vil reagere. Hvis naboens hund dør, eller hvis barnet skal have briller, er det en god idé at spørge sig selv: »Hvordan påvirker det mit barn?«

Løgne og tyveri

Skadede børn kan udvise adfærd, som er uacceptabel i omverdenens øjne. Måske ødelægger de ting eller stjæler ting eller penge. Men uanset hvad, så er empati vigtig.

Tyveri og løgne er en slags ønsketænkning, hvor barnet prøver at skabe en idealiseret, smertefri tilværelse eller en alternativ virkelighed. Det kan føles som en personlig fornærmelse, hvis fx barnet ødelægger sofaen og derefter lyver om det. Men det er ikke personligt ment. Barnet har gjort noget forkert og er bange for den voksnes vrede, så selvfølgelig lyver det om ulykken.

Nogle gange har løgnene karakter af fantastiske fortællinger: »Min klasSELærer savede sit ben af og blev hentet i luftambulance.« Forældrene ved, at det er løgn, men barnet fortæller den slags historier dels for at få op-

mærksomhed, dels for at give udtryk for det kaos, barnet selv oplever.

Når skadede børn bliver teenagere, har de stadig brug for at mærke, at deres bagland er stabilt. Derfor er det vigtigt, at forældrene ikke bare giver slip på dem. Man kan fx sige: »Jeg forstår godt, at du gerne vil i centret med veninderne, og det er ok. Men så længe, du sover så dårligt / er så ked af det om aftenen / har så svært ved lektierne, så tror jeg, det er en god idé, hvis du kommer hjem kl. 20.« Det er i hvert fald bedre end at råbe »Hvis du ikke holder op med at skabe dig, bliver du hjemme«.

Nogle gange træffer teenagere destruktive valg – alkohol, stoffer, selvskade, tilfældig sex og kriminalitet. Det er skræmmende, men det eneste, man kan gøre, er at gentage: »Vi er familie, og hvis du bliver ved med at XXX, kan det gå helt galt. Jeg elsker dig uanset hvad, men pas på dig selv.«

Ok at være sur

Hvis forældrene alligevel, trods alle gode intentioner om det modsatte, bliver sure på barnet, er det vigtigt at anerkende de negative følelser. Det nytter ikke noget at fortrænge følelserne, for barnet kan mærke dem. Derfor skal den voksne vise, at vreden ikke er farlig for barnet. Samtidig skal den voksne sætte ord på, hvad der sker, så barnet også forstår det. Man kan sige »Jeg er sur lige nu, fordi du sparkede mig. Jeg skal lige have lidt tid, men min surhed går over.« Det er vigtigt at blive på egen boldbane og fortælle, hvordan du har det, i stedet for at fx at fortælle, at barnet har gjort noget forkert.

Det er også en god idé at fortælle barnet, hvis man er i dårligt humør. Hvis et barn lægger op til et skænderi, som man ikke har overskud til, er det ok at sige: »Jeg kan høre, at du er gal, men jeg har ikke energi til at skændes nu, så jeg går lige væk.« Senere kan man sige: »Jeg elsker dig, men jeg vil ikke skændes.«

Til sidst, så er det også vigtigt at fejre succeserne. Et barn, der tidligt har lært, at det ikke har nogen værdi, har et lavt selvværd og brug for at vide, at det er godt nok, som det er. Derfor

skal alle fremskridt fejres. Måske husker barnet sit eget gymnastiktøj eller kommer hjem til aftalt tid. Sig, at det var godt klaret. Omsorg er også at se og rose. ■

Denne artikel er et referat af bogen 'Why can't my child behave? Empathic

Parenting Strategies that Work for Adoptive and Foster Families' af Amber Elliot, 2013. Købes via amazon.com.

Søger du flere praktiske råd til, hvordan du udviser empati over for dit barn, kan du læse 'Spejling og jeg-støtte. En metodeoversigt' af Lars

Rasborg. Det er et lille hæfte, som er knyttet til bogen 'Sunde børns problemer' af samme forfatter og er udkommet på Akademisk Forlag, 2009.

INTERVIEW

Empatisk mor til et tidligt skadet barn

Vi kan ikke løse alle problemer, men empati er den bedste mulighed for at hele et skadet barn. Det fortæller Sally Donovan, adoptivmor til to børn, der blev udsat for tidlig omsorgssvigt, og forfatter til bogen 'No Matter What', som anmeldes på side 8 i dette magasin.

AF ANNA BRIDGWATER

Din bog fokuserer meget på jer som forældre og på jeres indsats. Har vi generelt en tendens til at fokusere på børnene og på, at det er dem, der skal hjælpes?

Siden jeg har lært om empatisk forældreskab, har det slået mig, hvor meget vores børns helingsproces simpelt hen handler om, at vi voksne skaber det bedste miljø for dem mht. til tryghed, og hvor de kan føle sig accepteret. Nogle gange har vi forældre brug for at sætte etiketter på vores børn, men etiketter afhjælper ikke problemerne. Fortidens traumer og tab kan ikke bare fikses.

Empatisk forældreskab er en teknik – føler børn, at det er ægte?

Empatisk eller terapeutisk forældreskab er ikke noget, man bare kan lægge oven i almindeligt forældreskab. Man skal kunne mærke og kende empati, hvis man vil være forældre på en måde, hvor empati er gennemgående. Det er ikke ensbetydende med, at der

ikke kan være tidspunkter, hvor vi er nødt til at »lade som om«, eller hvor vi midlertidigt er løbet tør for empati. Jeg tror, at kontakt, der er motiveret af empati, føles ægte. Det vil være øjeblikke, hvor børnene kan mærke, at du forstår dem, selvom ingen andre gør, og de øjeblikke styrker tilknytning og heling. Men heling handler også om at møde udfordringerne og overraskelserne.

Hvad er den vigtigste kompetence, som forældre til tidligt skadede børn skal lære?

Det er helt sikkert, at man skal blive god til at passe på sig selv. Hver dag.

Har dine børn accepteret, at du bruger tid på dig selv, eller føler de, at det er en afvisning af dem?

Nogle gange bliver de jaloux, når jeg går ud, eller vrede, hvis jeg ikke er tilgængelig 24/7, men det er der også en læring i: Mor går ud, men vender tilbage. Nogle gange tager jeg noget med

hjem til dem, og de bliver altid overrasket over, at jeg tænkte på dem.

Hvilken slags adfærd er efter din erfaring den vanskeligste for forældre at håndtere?

For mange er det voldsom og aggressiv adfærd. Hvis man ikke føler sig tryk i sit eget hjem og er bekymret for, hvornår den næste aggressive episode bryder løs, er det svært at få hverdagen til at fungere.

Vi fokuserer ofte på små børn, og så bekymrer vi os for teenagere, men hvad med 10-12-årige børn?

Der sker meget i vores børns liv i løbet af overgangsårerne og i årene, der kommer efter. Det kan være i form af skoleskift, skift fra indskoling til mellem skolen og begyndelsen på puberteten. Det kan også være det tidspunkt, hvor de begynder at overveje deres plads i verden og bliver opmærksomme på, at de ikke er helt som deres jævn-

aldrende. Deres adfærd kan ofte blive mere »rodet«. Det ene øjeblik er de som små børn, og næste øjeblik er de som teenagere. Det er naturligvis noget, som alle børn gør, men det kan være mere ekstremt hos børn, som har oplevet tab og trauma i deres første år.

Det er et vigtigt tidspunkt at bevare forbindelsen til barnet, uanset om det er gennem kram, når de skal trøstes, eller via sms eller samtaler i bilen. Det er også en god idé ikke at tilskynde dem til at blive voksne for hurtigt. Nogle af vores børn er udviklingsmæssigt bagud i forhold til deres jævnaldrende og skal indhente visse udviklingstrin. Måske har de brug for at lege med legetøj, som ikke vurderes at være alderssvarende. Men det er efter min mening vigtigt, at de får lov til det.

Du har på et tidspunkt nævnt konsekvenser – er skadede børn mindre i stand til at gennemskue konsekvenserne af deres handlinger?

Mange skadede børn kæmper med konceptet. Jeg tror, det er en blanding af en skamfuld reaktion – de vil ikke indrømme, at noget er risikabelt – og behovet for at være i kontrol. Jeg har en idé om, at der også kan være problemer med at kunne gennemskue årsag og sammenhæng, som måske er et resultat af deres tidlige kaotiske tilknytningsoplevelser.

Et eksempel er sociale medier. Chatsider kombineret med et barn med tilknytningsvanskeligheder er opskriften på en katastrofe. En teenagedreng, der har svært ved at få venner, er meget nem at lokke af mennesker, han kommer i kontakt med online; han vil ikke anerkende faren, og han vil meget gerne tro på, at den søde pige på skærmen findes i virkeligheden og er vild med ham.

Dine egne børn oplevede meget ringe omsorg som små inden adoptionen. I hvor høj grad kan kompetente forældre hjælpe børn som dem med at overvinde deres tidligere vanskeligheder?

Empatisk forældreskab kan ikke ordne alt, men jeg er sikker på, at det for mange af vores børn er deres bedste chance for at lære at føle sig elsket og værdsat og for at lære at elske og værdsætte sig selv. ■

Tidligt skadede børn kan få svært ved at knytte relationer til andre mennesker. Empati kan lære dem at få mere tillid.

GRUPPEN AF ENEADOPTANTER

GEA's årlige skovtur i Dyrehaven med hestevognskørsel

Søndag den 12. juni kl. 10.00

Vi mødes ved den Røde Port ved Klampenborg St.

Først kører vi en tur i hestevogn. Turen forventes at tage 20-30 min. Bagefter spiser vi vores medbragte mad. Alle bringer en ret, (fx salat, brød, grøntsager, pålæg), og så er der sammenskudsgilde. Husk drikkevarer, lidt service og et tæppe til at sidde på. Hvis vejret er godt, finder vi et sted i skoven, hvor vi kan slå os ned. Hvis vejret er mindre godt, søger vi ly ved Peter Lieps Hus, hvor der også er en lille legeplads. Erfaringen fra tidligere er, at nogle, især dem med større børn, fortsætter det hyggelige samvær på Bakken.

Tilmelding til Gitta på mail geagitta@gmail.com.

Tilmeldingsfrist er den 6. juni 2016.

Gratis for medlemmer, 50 kr. for ikke-medlemmer, som kan betales på stedet.

Gitta kan træffes på tlf. 40 93 11 03 på selve dagen, hvis der er behov.

LOKALFORENINGEN NORDJYLLAND

Lasergame og pizza

Lørdag den 30. april 2016 kl. 12.30

Action House, Industrivej 1, Løkken

Du er blevet ramt! Tag en ven med og få en sjov eftermiddag med lasergame, skydesimulator, pizzabuffet ad libitum og ½ l sodavand. Arrangementet er for 10 år og opefter samt for egen risiko!

Tilmelding på adoptionnordjylland@gmail.com eller på tlf. 20 74 37 25.

Husk at skrive, hvor mange I kommer og at opgive navn og medlemsnummer.

Tilmeldingsfrist den 25. april 2016. Der sendes en e-mail som bekræftelse på tilmeldingen.

Betaling DKK 100,00 pr. deltager, som betales på netbank, kontonr. 1551 3702086809 eller kontant på dagen.

Vi gør opmærksom på, at Lokalforeningen i Nordjylland ser sig nødsaget til at eftersende regning for deltagerbetaling ved udeblivelse uden afbud, som kan meldes telefonisk samt på e-mail til foreningen inden arrangementets start.

LOKALFORENINGEN KØBENHAVN

Indkaldelse til generalforsamling 2016

Søndag den 4. september kl. 10.30-12.15

Valby Kulturhus, Valgårdsvej 4-8, 5. sal, 2500 Valby

Vi byder på kaffe og croissant.

Dagsorden for generalforsamling i henhold til vedtægterne:

1. Valg af dirigent
2. Valg af 2 stemmetællere
3. Valg af referent
4. Bestyrelsens beretning
5. Forelæggelse og godkendelse af regnskab
6. Indkomne forslag
7. Valg af bestyrelse
8. Valg af delegerede til Landsforeningens generalforsamling
9. Valg af revisor samt suppleant for denne
10. Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal sendes til formand Maria Meena på mariameenaa@gmail.com senest 14 dage inden generalforsamlingen.

Vi vil meget gerne have og har virkelig brug for nye kræfter i bestyrelsen, så tag din mand, kone, ven eller barn med. Mød uforpligtende op eventuelt bare for at snuse til, hvad der foregår i en lokalforening/bestyrelse. Alle er velkomne, også selvom du ikke har erfaring med bestyrelsesarbejde, men måske ønsker at få det. Der er en åben plads foran Kulturhuset, hvor de større børn kan være sammen. De, der deltager i vores årlige generalforsamling, inviteres efterfølgende i Valby Kino: Et barn pr. voksen.

Det er naturligvis gratis at deltage i generalforsamlingen, men da vi har brug for at kende deltagerantal til brug for vores lette traktament og efterfølgende kinotur, bedes man tilmelde sig til Charlotte Sistrup senest torsdag den 1. september på mail: csistrup65@gmail.com, hvor man oplyser antal deltagere (voksen og barn) og jeres navne.

Eventuelle spørgsmål vedrørende generalforsamlingen til Maria Meena på tlf. 61 77 36 20.

LOKALFORENINGEN GUDENAAEN

Foredrag ved PAS-konsulent Gitte Frost om sanseintegration for fagpersonale og adoptanter

Onsdag den 1. juni kl. 19.00

Silkeborg Lærerseminarium

LOKALFORENINGEN GUDENAAEN

Familiedag på Randers Naturcenter med guide

Søndag den 18. september kl. 10.00

LOKALFORENINGEN GUDENAAEN

Generalforsamling med foredrag af Almaz Mengesha

Onsdag den 28. september

Adresse oplyses senere. Der henvises til vores hjemmeside og facebook.

LOKALFORENINGEN SYDØSTJYLLAND

Indkaldelse til generalforsamling 2016

Lørdag den 8. oktober 2016 kl. 10.00

Dagen starter med et spændende foredrag fra kl. 10 til ca. kl. 13. Herefter serveres lidt mad for børn og voksne. Generalforsamlingen forventes afholdt ca. kl. 13.30.

Dagsorden til generalforsamlingen i henhold til vedtægterne:

1. Valg af dirigent
2. Bestyrelsens beretning
3. Forelæggelse og godkendelse af regnskab
4. Indkomne forslag, (skal være formanden i hænde senest den 24. september 2016)
5. Valg af bestyrelse, herunder fastlæggelse af antal medlemmer af bestyrelsen, jf. § 3 stk. 1
6. Valg af delegerede til landsforeningens generalforsamling, jf. §6
7. Valg af revisor samt suppleant for denne
8. Eventuelt

Nærmere information og adresse bliver annonceret på hjemmesiden og sendt ud per mail i september 2016.

LOKALFORENINGEN HOVEDSTADEN

Indkaldelse til generalforsamling 2016

Tirsdag den 27. september 2016 kl. 19.00

Restaurant Kardemomme, Jernbanevej 1, 2800 Lyngby

Dagsorden ifølge vedtægterne

1. Valg af dirigent
2. Valg af 2 stemmetællere
3. Valg af referent
4. Bestyrelsens beretning
5. Forelæggelse og godkendelse af regnskab
6. Valg til bestyrelsen
7. Indkomne forslag (Forslag skal være bestyrelsen i hænde senest den 13. september 2016)
8. Valg af delegerede til landsgeneralforsamlingen 2016.
9. Valg af revisor og suppleant.

Tilmelding på koebenhavnsomegn@adoption.dk inden den 20. september 2016.

LOKALFORENINGEN MIDT-OG VESTSJÆLLAND

Indkaldelse til generalforsamling 2016

Torsdag den 8. september kl. 18.30-19.15

Ringsted Sport Center, Tværalle 8, 4100 Ringsted

Dagsorden til generalforsamlingen iflg. foreningens vedtægter:

1. Valg af dirigent
2. Valg af 2 stemmetællere
3. Valg af referent
4. Bestyrelsens beretning
5. Forelæggelse og godkendelse af regnskab
6. Indkomne forslag
(Eventuelle forslag skal være formanden i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen)
7. Valg af bestyrelse. På valg er: Britt Jørgensen, Susanne Svensson og Vivi Bergen
8. Valg af delegerede til Landsforeningens generalforsamling, der afholdes den 6. november 2016 i Odense
9. Valg af revisor samt suppleant for denne
10. Eventuelt

Efter generalforsamlingen er der foredrag af Almaz Mengesha. Se særskilt annonce!

Det er gratis at deltage, men af hensyn til det praktiske arrangement bedes bindende tilmelding ske til formand Lene Borg per mail: adoption.midtogsvestsj@gmail.com senest den 1. september med oplysning om deltagernavn, medlemsnummer og mobilnummer. Der er sandwich fra kl. 18.00. Medlemmer fra andre lokalforeninger har ikke adgang til selve generalforsamlingen.

LOKALFORENINGEN MIDT-OG VESTSJÆLLAND

Foredrag med Almaz Mengesha, forfatter til bogen 'Hyæner i natten'

Torsdag den 8. september 2016 kl. 19.15

Ringsted Sport Center, Tværalle 8, 4100 Ringsted

Efter generalforsamlingen holder Almaz Mengesha foredrag med udgangspunkt i sin selvbiografi 'Hyæner i natten', som handler om aldrig at tæmme sin indre kriger.

Med billeder og ord tager Almaz os med ud på en tankevækkende, krigerisk og i perioder meget barsk rejse til sit oprindelsesland Etiopien, der har formet hende til den kriger, som hun er i dag.

Under foredraget fortæller hun om sin barndom i et af verdens fattigste lande i Afrika og om opvækstvilkår, der ligger så langt fra det Danmark, som vi kender – og om hvordan hun som dobbelt benamputeret kvinde har opnået succes i både job og sin sport som triatlet.

Almaz fortæller, hvordan hun, i en alder af 40 år satsede på at blive den første danske, dobbelt benamputerede kvinde til at gennemføre en triatlon og vinde titlen som Danmarks mester.

Det er gratis at deltage, men af hensyn til det praktiske arrangement bedes bindende tilmelding ske senest den 1. september til formand Lene Borg: adoption.midtogsvestsj@gmail.com. I mailen skal oplyses deltagernavn/e, mobilnummer og medlemsnummer.

Spørgsmål til arrangementet rettes til formand Lene Borg på mail: adoption.midtogsvestsj@gmail.com eller pr. tlf. 40 60 92 01.

LOKALFORENINGEN MIDT-OG VESTSJÆLLAND

Foredrag med familievejleder Christina Abildgaard

**Boost dit barns selvværd – og lær det at kende imens
– Et godt selvværd er fundamentet for barnets udvikling**

Lørdag den 29. oktober 2016 kl. 13.00-16.00
Ringsted Sport Center, Tværalle 8, 4100 Ringsted

Christina Abildgaard giver deltagerne inspiration til, hvordan vi kommunikerer kærligt med vores barn, imens vi forstår og udvikler det.

- Et barn med et sundt selvværd har nemmere ved at møde hverdagens udfordringer.
- Som adopteret har barnet særlig brug for at lære sine forældre at kende, føle sig tryk og få styrket troen på sig selv.
- Den måde, du er sammen med dit barn på, er afgørende for, hvordan barnet udvikler sig og trives.
- Der er en masse, som du kan gøre som forælder for at styrke dit barns selvværd.
- Til dette visuelle foredrag får du brugbare redskaber til at booste barnets selvværd! Måder at tale på, emner at tale om og konkrete opgaver.
- Derudover kigger vi på forskelle på selvværd og selvtillid, og hvordan vi voksne støtter barnet i at styrke begge begreber.

Familievejleder Christina Abildgaard giver kærlig inspiration til en selvværdsudviklende hverdag med dit barn.

Du kan læse mere om Christina Abildgaard her: martemeoterapeuten.dk.

Tilmelding: Bindende tilmelding skal ske senest den 27. september med oplysning om deltagernavn/e, mobilnummer og medlemsnummer til: adoption.midtogvestsj@gmail.com. Når mailen er modtaget, sender vi en bekræftelse på tilmeldingen, og herefter skal deltagergebyret straks indsættes på vores konto: 0520 438918. Husk navn/e eller medlemsnummer i tekstfeltet.

Kontaktperson: Susanne Svensson på tlf. 28 10 28 13 eller mail: adoption.midtogvestsj@gmail.com

Pris: Medlemmer 150 kr. Ikke-medlemmer 250 kr. Prisen er inkl. kaffe/te, kage, isvand og frugt.

.....

**ADOPTION & SAMFUND ØST
(DE SJÆLLANDSKE LOKALFORENINGER)**

GoMonkey

– Et spændende arrangement for teenagere og deres forældre

Lørdag den 3. september kl. 10.00-16.00
GoMonkey, Vandtårnsvej 55, 2860 Søborg

Dagen vil komme til at indeholde spændende foredrag/workshops for både forældre og unge, og denne del af arrangementet forestås af Kristine Nielsen og Martin Spanner Neubauer, der begge er PAS-konsulenter og ledere af Ankestyrelsens børnegrupper.

Forældrene kommer blandt andet til at høre og tale om:

- Hvordan er det pludselig at få en teenager i huset?
- Hvordan skelner man mellem normal teenageradfærd og adoptionsrelaterede problemer?
- Hvordan støtter jeg bedst min unge teenager?

Emnerne, der tages hul på med de unge (uden at forældrene er til stede) kan være:

- Hvordan er det at vokse op i »min« familie?
- Forholdet til familie og venner
- At sige til og fra
- Tanker om at være adopteret

Men dagen er ikke kun sat af til snak. Om formiddagen vil de unge mennesker blive sendt udenfor sammen med en flok professionelle klatreinstruktører, som vil hjælpe dem med at komme helt til tops i trækrønerne.

Målgruppe: Medlemsfamilier med børn/teenagere i aldersgruppen 12-16 år.

Tilmelding og pris: Arrangementet koster 200 kr. pr. person, og beløbet inkluderer foredrag/workshops, klatreinstruktion (for de unge), formiddagskaffe/te, frokost (sandwich), vand, eftermiddagskaffe/te og kage.

Der er plads til ca. 30 familier, og tilmeldingen sker efter »først til mølle«-princippet, og der skal være minimum 50 personer tilmeldt, for at arrangementet kan gennemføres.

Tilmelding skal ske senest den 15. august 2016 via dette link: <http://eepurl.com/bSnmc9>.

I modtager en mail, som skal bekræftes, hvorefter deltagergebyret straks skal indbetales til vores konto 1551 3719388809. Husk navn eller medlemsnummer i tekstfeltet.

Bemærk: Tilmeldingen er først gældende, når betalingen er modtaget.

Praktiske oplysninger: I vil inden arrangementet få tilsendt mail med yderligere praktiske oplysninger!

Kontaktpersoner: Lene Borg, LF Midt-og Vestsjælland pr. mail: lene.borg@adoption.dk tlf. 40 60 92 01, Maria Meena Andersen, LF København pr. mail: mariaameenaa@gmail.com tlf. 61 67 36 20

PS: Arrangementet er kun for medlemmer af Adoption & Samfund fra de sjællandske lokalforeninger.

.....

Hvem skal have ADOPTIONS- PRISEN 2016?

Adoptionsprisen gives for en ekstraordinær indsats for adopterede eller deres familier. Det kan være en indsats inden for eksempelvis politik, forskning, oplysning, rådgivning eller andet. Der skal være tale om en indsats, der har gjort en positiv forskel for adopterede eller vil kunne komme til at gøre det på længere sigt. Prismodtageren kan være en person, en gruppe eller en organisation – gerne én, der har bidraget til at sætte adoption og adopteredes vilkår på dagsordenen i en bredere sammenhæng.

ADOPTIONSPRISEN ER TIDLIGERE GIVET TIL:

- Læge Grete Teilmann for hendes banebrydende arbejde med tidlig pubertet hos adoptivbørn.
- Psykolog Lars von der Lieth for hans livslange forskning, formidling og rådgivning inden for adoptionsområdet.
- Psykolog Susanne Høeg for hendes mange initiativer og aktiviteter inden for rådgivning af adoptivfamilier.
- Psykolog Niels Peter Rygaard for hans store, uegennyttige arbejde med at uddanne personalet på børnehjem i hele verden i regi af *Projekt Fair Start*.

Adoptionsprisen 2016 vil blive uddelt på landsmødet den 5.-6. november.

Hvis du har et forslag til, hvem der skal have Adoptionsprisen i år, bedes du sende forslaget sammen med en kort motivation til adoptionsprisen@adoption.dk senest den 1. september 2016.

OBS: Adoptionsprisen kan kun gives til medlemmer af Adoption & Samfund, hvis vedkommende har gjort en særlig indsats for adoption ud over arbejdet i foreningen.

Kulturrejse til Korea

Grupperejse uge 41-42 i oktober 2016

Seoul · Jeonju · Hwaeom Tempel
Busan · Gyeongju · Seoraksan · Seoul

Korea Klubben arrangerer kulturrejser henvendt til adopterede og adoptivfamilier.

Rejse infomøder
Vi afholder jævnligt infomøder om rejsen.

I samarbejde med Meari Travel tilbyder Korea Klubben et unikt og familievenligt rejseprogram. Programmet er skræddersyet til en gruppe på 15-20 deltagere med koreansk guide, dansk rejseleder, egen bus og kvalitetsindkvartering.

For tilmelding kontakt:
kulturrejse@koreaklubben.dk

Læs mere om kulturrejsen på:
www.koreaklubben.dk

For yderligere information kontakt: kulturrejse@koreaklubben.dk
www.facebook.com/kulturrejseKorea

KOREA KLUBBEN

Sæt X i kalenderen!

Landsmøde og landsgeneralforsamling 2016
afholdes i år i weekenden den 5. og 6.
november på Dalum Landbrugsskole,
Landbrugsvej 65, 5260 Odense S.
med temaet: »Adoption og kulturmøde«

Landsmødet starter lørdag den 5. november kl. 10.00
og slutter søndag den 6. november kl. 11.00

Efter en kort pause afholdes der Landsgeneralforsamling (med dagsorden ifølge vedtægterne) fra kl. 11.15 - 13.30, hvorefter vi slutter af med et mindre traktament, inden vi siger farvel og tak for denne gang!

HOLD ØJE med hjemmesiden www.adoption.dk, hvor programmet for Landsmødet, indkaldelsen til Landsgeneralforsamlingen samt tilmeldingslinket vil være tilgængelig i slutningen af september måned.

**Landsmøde- og
Landsgeneralforsamlingsudvalget 2016**

Program for Adoptionsdialogens dag

»Åbne adoptioner – Erfaring og fremtid«

Onsdag den 18. maj 2016 kl. 15.00-17.30
Festsalen på Nationalmuseet, Prinsens Palæ,
Hovedindgangen, Ny Vestergade 10, 1471 København K

ÅRETS TEMA

At kunne forbinde fortid, nutid og fremtid i en helstøbt, attraktiv fortælling om sig selv ser vi i Adoption & Samfund som et af de vigtigste elementer for at understøtte adopteredes identitetsdannelse og grundlag for at vokse op som hele mennesker.

Åbenhed i adoptioner kan være forbundet med stor kompleksitet, mange følelser og mange spørgsmål, og det er der-

for vigtigt at behandle dette tema nuanceret, med respekt og med så meget viden som muligt. Fælles åben, nysgerrig og samarbejdsorienteret dialog med den adopteres trivsel i centrum er nogle af nøgleordene – og derfor glæder vi os i Adoption & Samfund os over, at vi igen i år kan samles på Nationalmuseet til Adoptionsdialogens dag.

PROGRAM

Kl. 15.00

Velkomst og præsentation v/**Jens Damkjær, formand for Adoption & Samfund.**

Diego Bønke: Fortæller om de tanker, han gjorde sig i forbindelse med første kontakt med biologisk familie i Colombia. Hvordan fungerer det i dag, og hvad har denne kontakt betydet for Diegos liv?

Monica Lorenzo, antropolog og adoptivmor: Taler om betydningen af kulturförståelse i en debat om åbne adoptioner. Vindene peger mod større åbenhed i adoption. Debatter om betydningen af biologiske bånd kører på fuld fart. Til gengæld er fokus på kulturelle forståelser og praksis af familieliv nærmest ikke eksisterende. Men hvis vi for alvor vil bevæge os mod større åbenhed i adoption, skal vi være klar til at udfordre vores egen vestlige forståelse af familieliv. Hvordan den transnationale adoptivfamilie kommer til at se ud i fremtiden, er endnu uvis. Hvilken rolle biologiske bånd får, er heller ikke til at sige. Men vil vi oprigtigt danne bro til afgiverlandene, bør vi nok forberede os på en nysgerrig rejse mod flere typer familieformer. I fremtiden er vores familieliv måske også et grænsekrydsende transnationalt familieliv, som knytter sig til langt mere end biologiske bånd. En debat om mere åbenhed i adoption fordrer en nysgerrig tilgang til os selv og hinanden – både inden for og på tværs af landegrænser.

Mogens Kristoffersen: Ny forskning på vej – hvad er status på det nyeste forskningsprojekt?

Flemming Bøchmann Andersen, konsulent og adoptivfar, Niels Barkholt, næstformand i Dansk Socialrådgiverforening: Lægger op til en diskussion om, hvilke rettigheder børn, som i Danmark bliver bortadopteret uden samtykke, skal have. I hvor høj grad skal de have ret til:

- En sikker base i deres nye familie?
- Viden om, at adoptionen har fundet sted?
- Kendskab til egen historie?
- Indsigt i, hvem biologisk familie er?
- Mulighed for at holde eller genskabe kontakt med biologisk familie (når der er skabt en sikker tilknytning til den nye familie)?

Med andre ord – hvilken grad af åbenhed i adoptionen skal disse adoptivbørn opleve?

Kl. 16.30

Paneldebat med panel bestående af politikere, fagfolk samt formand i Adoption & Samfund (se paneldeltagere nedenfor).

Kl. 17.30

Afslutning og tak for i dag v/**Jens Damkjær, formand for Adoption & Samfund.**

PANELDELTAGERE

- Trine Torp, Folketingsmedlem for SF, Socialordfører mm
- Trine Bramsen, Folketingsmedlem for Socialdemokratiet, Menneskerettighedsordfører mm
- Susanne Eilersen, Folketingsmedlem for Dansk Folkeparti, Kommunalordfører
- Diego Bønke, voksen adopteret med kontakt til sin første familie
- Monica Lorenzo, Antropolog
- Niels Barkholt, Næstformand Dansk Socialrådgiverforening
- Mogens Christoffersen, SFI
- Jens Damkjær, Formand for Adoption & Samfund
- Robert Jonassen, Direktør DIA

Kommentarer til
programmet sendes til

hoering2016@adoption.dk

Se **adoption.dk**
for tilmelding.

LOKALFORENINGER

Her finder du din lokalforening. Ikke alle har hjemmesider. Er du i tvivl om dit tilhørsforhold, så se under adresser og links på www.adoption.dk.

Lokalforeninger i Region Nordjylland

Nordjylland

Else Jungersen Overbye,
Parallelvej 12, Nørhøne, 9430 Vadum
Web: nordjylland.adoption.dk
Mail: nordjylland@adoption.dk
Tlf: 98 17 17 11

Lokalforeninger i Region Midtjylland

Gudenåen

Mona Østergård,
Sanglærkevej 12, Mønsted, 8800 Viborg
Web: gudenaen.adoption.dk
Mail: gudenaen@adoption.dk
Tlf: 86 64 61 72

Vestjylland

Charlotte Christensen, Ringkøbingvej 1,
7400 Herning
Web: vestjylland.adoption.dk
Mail: vestjylland@adoption.dk
Tlf: 97 21 18 78

Østjylland

Jeanette Lyk, Langballevej 14, 8320 Mårslet
Mail: oestjylland@adoption.dk
Web: oestjylland.adoption.dk
Tlf: 61 28 76 63

Lokalforeninger i Region Syddanmark

Sydvestjylland

Jørn K. Pedersen, Hesselhøj 5, 7100 Vejle
Web: sydvestjylland.adoption.dk
Mail: sydvestjylland@adoption.dk
Tlf: 60 82 04 35

Sydøstjylland

Ulla Grau, Hydeavadvej 28, 6270 Rødekro
Mail: sydoestjylland@adoption.dk
Tlf: 74 69 38 13

Fyn

Lise A. Rønsholt, Herluf Trolles Vej 373,
5220 Odense SØ
Web: fyn.adoption.dk
Mail: fyn@adoption.dk
Tlf: 61 30 38 19

Lokalforeninger i Region Sjælland

Sydsjælland

Pia Thomsen, Faunedalen 12, 4700 Næstved
Mail: sydsjaelland@adoption.dk
Tlf: 31 72 01 02

Midt- og Vestsjælland

Lene Borg, Tveje-Merløse 28, 4300 Holbæk
Web: midtogvestsjaelland-adoption.dk
Mail: midtogvestsjaelland@adoption.dk
Tlf: 59 43 92 01

Lokalforeninger i Region Hovedstaden

København

Formand Janet Majlund
janetmajlund@hotmail.com
Formand Maria Meena Andersen,
mariaemeenaa@gmail.com
Web: koebenhavn.adoption.dk
Mail: koebenhavn@adoption.dk

Hovedstaden

Formand Lene Brydensholt
Virum Stationsvej 200, 2830 Virum
Mail: hovedstaden@adoption.dk
Tlf: 26 60 15 01

Bornholm

Maja Lund Hansen, Almindingsvej 32, 3720 Aakirkeby
Mail: bornholm@adoption.dk
Tlf: 56 97 25 52, mobil: 23 45 77 03

LANDEGRUPPER

Bolivia

Formand: John Røschke
Tlf: 27 24 62 28, jr@r-at.dk
Næstformand: Per Nielsen
Tlf: 40 41 23 90, ppmo@email.dk
Kasserer: Claus Spaakær
Tlf: 21 27 55 85,
spaabaeko@gmail.com

Bulgarien

Anna Maria Poulsen
amfp57@gmail.com
bulgarien.adoption.dk

Burkinagruppen

Rico Bagger-Jørgensen
Tlf: 24 69 95 74
ricobaggerjorgensen@hotmail.com
burkinagruppen.dk

Colombia

Colombiaforeningen er desværre opløst. Der henvises i stedet til flg. facebookgrupper:
'For os der vil adoptere eller har adopteret fra Colombia'
'Facebookgruppen Hola'
'Adopteret fra Colombia'

Danmark

Lau Rasmussen
Tlf: 29 86 55 56
www.danskadoption.dk
(mail via hjemmesiden)

Ecuador

Sanne Hasseris
sanne@helsingevej.dk
www.ecuadorklubben.dk

Etiopien

Jens L. Tranholm Damkjær
Tlf: 86 29 20 28
jensld@mail.dk
www.etiopien-foreningen.dk

Guatemala

Anni Bech Nielsen
Tlf: 47 52 77 76

Hviderusland

Anette Paetau
Tlf: 57 61 42 15
www.hvideruslandklubben.dk

Indien

Svend Erik Holm
Tlf: 64 47 38 35, sve@holm.mail.dk
www.123hjemmeside.dk/indiengruppen

Kaliningrad/Moskva

Helle Pedersen
Tlf: 97 17 31 01

Kina

Søren Lodberg
Tlf: 60 74 12 50
formand@kinaforeningen.dk
www.kinaforeningen.dk

Landegruppe for Sydkorea

Kim Duus Lausten
bumletre@gmail.com
info@landegruppe-sydkorea.dk
www.landegruppe-sydkorea.dk

Nepal

Hanne og Hans Doktor
Tlf: 23 47 09 41
hanne.veis@adr.dk

Nigeria

Karina Kjær
kake@cowi.dk
www.nigeriaadoption.dk

Peru

Stine og Bjørn Rude Voldborg
Tlf: 48 25 05 95

Rumænien

Lars Birk Sørensen
Tlf: 86 41 51 13
larsbirk@skylinemail.dk
www.rumania.adoption.dk

Sri Lanka (Dansk Sri Lanka Forening)

Henrik Sloth
Tlf: 28 73 50 51
fryds@os.dk
danskisrilankaforening@gmail.com
www.danskisrilankaforening.dk

Sydafrika

Hanne Forsbæk
Tlf: 58 35 00 54
landegrupesydafrika@gmail.com
www.landegrupesydafrika.dk

Thailand

Mette Juul Andersen
Tlf: 21 60 19 56
vangeddet32@hotmail.com

Tjekkiet

Anne-Lise Balle
Tlf: 29 40 91 95
tjekkiet@adoption.dk
tjekkiet.adoption.dk

Vietnam

Peter Skjøt
Tlf: 36 30 05 28
formand@vietnamadoption.dk
www.vietnamadoption.dk

Interessegrupper

Bal Vikas Venner, Indien

Lone Raahauge
Tlf: 21 66 23 93
michael-lone@hotmail.com
www.balvikasvenner.dk
info@balvikasvenner.dk

Welfare Home for Children

Michael Cornelius Hansen
Tlf: 56 82 00 10

Børnehjemmet Palna

Mette Thomsen
Tlf: 38 28 50 25

Colombia – Fanas venner

Ulla Gehlert
Tlf: 66 15 10 98
sugehlert@yahoo.dk

Eneadoptanter (GEA)

Gitta Wörtwein
Tlf: 40 93 11 03
geagitta@gmail.com
Maria Thomasson
Tlf: 26 25 20 22
mariath9@gmail.com

Gruppen af adoptivforældre

til børn med handicap
Bernadette Marsh
bernadettmarsh@gmail.com

Redaktør:

Anna Bridgwater
blad@adoption.dk

21 43 08 11

Sekretariat:

Adoption & Samfund.
Sekretariatet, Teglvej 4
6780 Skærbæk

Redaktionsmedlemmer:

Heidi Senderovitz
Anne-Louise Linnemann Bech
Anne Marie Andresen
Lykke L. Pedersen

Korrektur:

Anne Marie Andresen
Heidi Senderovitz
Lykke L. Pedersen

Grafisk produktion:

Eks-Skolens Trykkeri ApS
Oplag: 35 35 72 76
3.500 stk.

Medlemsadministration:

Jacob Walsøe 70 22 57 75
MVS Administration ApS
Gl. Byvej 2, Sejet, 8700 Horsens
medlemsadm@adoption.dk

Adresseændring, udmeldelse m.v. bedes meddelt
medlemsadministrator på e-mail.

Abonnement kr. 425,-
Medlemskab inkl. magasin kr. 425,-
Annoncepris Kr. 10,- pr. spaltecentimeter.

Magasinet modtager altid gerne artikelforslag,
personlige beretninger og billeder. Hvis du ønsker
fotografens navn nævnt, skal det anføres. Husk at
oplyse om navn, adresse, motiv, oprindelsesland
og tidspunkt. Magasinet (inklusive billederne)
lægges altid efterfølgende på www.adoption.dk.

Artikler i magasinet udtrykker forfatterens syns-
punkter og ikke redaktionens eller foreningens.
Redaktionen forbeholder sig ret til redigering af
indkomne artikler. Redaktionen er ikke forpligtet
til at bringe alt indsendt materiale.

Eksterne bidragsydere i dette nummer:

Nina Gath, Pia Olsen/Citat, Karin Mørch,
Ranjanna Mariia Hvenegaard, Isabella Brandt,
Dorrit Saetz, Marie Louise Sauerberg

Næste deadline er den 16. september 2016.
Udgivelsesdato den 28. oktober 2016.

Du kan melde dig ind i Adoption & Samfund på
www.adoption.dk.

HOVEDBESTYRELSE

Formand:

Jens Damkjær
Vestre Fasanvej 53
8410 Rønde
jens.damkjaer@adoption.dk
40 83 41 93

Næstformand:

Claus Bo Hansen
Pilevang 21
4690 Haslev
claus.bo.hansen@adoption.dk
40 34 27 54

Næstformand:

Michael Paaske
Klanghøj 47
8670 Låsby
michael.paaske@adoption.dk
65 96 05 21 (priv.) / 29 48 53 06 (mob.)

Formand A&S Ungdom:

Christina Netrika Olsen
asu@adoption.dk
42 41 38 88

Sekretær (valgt uden for HB):

Carl Erik Agerholm
Teglvej 4, Frifelt
6780 Skærbæk
carlerik@fam-agerholm.com
74 75 73 65

Kasserer (valgt uden for HB):

Ellen Larsen
Glenstrup Søvej 15
8990 Fårup
kasserer@adoption.dk
29 86 26 32

Bestyrelsesmedlemmer:

Marianne Østergaard
Vesterbrogade 191, 4.
1800 Frederiksberg C
marianne.oestergaard@adoption.dk
33 22 95 53

Lene Borg
Tveje-Merløse 2B
4300 Holbæk
lene.borg@adoption.dk
40 60 92 01

Lilian Vigtoft-Jessen
Nørregade 32
6670 Holsted
lilian.vigtoft-jessen@adoption.dk
24 20 51 01

Sanne Vindahl Nyvang
Skovladden 9
2840 Holte
sanne.vindahl.nyvang@adoption.dk
28 57 00 19

Tina Maria Petersen
Herregårdsparken 81
8700 Horsens
tina.maria.petersen@adoption.dk
27 67 67 11

Didde Mohr Morberg
Kløvervænget 24b st 2
5000 Odense
didde.mohr.morberg@adoption.dk
51 16 06 30

René Cromefeldt-Bie
Grønnedalen 14B, st. th.
7100 Vejle
60 88 78 80

Torben Ammitzbøll
Vinkelvej 97B
8800 Viborg
41 60 77 17

Suppleanter:

Jørn K. Pedersen
Hesselhøj 5
7100 Vejle
joern.k.pedersen@adoption.dk
60 82 04 35

Jannik Boel
Fennebakken 267
8800 Vibor
jannik.boel@adoption.dk
29 84 84 78

Sine Knorr Sørensen
Kroghsvej 18 st.
8600 Silkeborg
2621 0981

GODKENDELSESPROCES? SAGSBEHANDLER? BEHANDLINGSTID? ANKEMULIGHEDER?
HJEMREJSE? SKOLESTART? RACISME? TILKNYTNING? FØRSTEFAMILIE? FØDELAND? SØSKENDE?

Har du brug for ET GODT RÅD OM ADOPTION?

Uanset, om du skal til at adoptere, har adopteret, er adopteret eller fagperson eller på anden måde har adoption ind på livet, så er der hjælp at hente, hvis du har spørgsmål om adoption. Adoption & Samfunds rådgivning er gratis og anonym, hvis du ønsker det, og det er ikke nødvendigt at være medlem af foreningen.

SAGSRÅDGIVERE

Hvis du vil vide noget om sagsbehandlingen ved en adoption.

Sagsrådgiverne er professionelle fagpersoner med årelang erfaring i problemstillinger knyttet til at søge om godkendelse til adoption. De kan svare på generelle spørgsmål om adoptionsprocessen lige fra de første overvejelser og til adoptionsbevillingen er givet. Det er også sagsrådgiverne, du skal tale med, hvis du vil vide, hvordan du anker en afgørelse.

FAGLIGE RÅDGIVERE OG TEMARÅDGIVERE

Hjælp til hverdagens udfordringer.

Erfarne rådgivere kan vejlede dig, inden du adopterer, efter hjemtagelse af barnet og hele vejen gennem barnets opvækst, hvis du møder problemer i forbindelse med institution, skole eller familie, eller hvis du har brug for en psykolog eller råd fra en læge. Ligeledes er du som ung og voksen adopteret også velkommen til at henvende dig direkte til en rådgiver.

De faglige rådgivere er fagpersoner inden for en række områder: Lærere, pædagoger, sundhedsplejersker, læger og psykologer med flere. De kan rådgive om institutionsliv, vejen til faglig støtte i skolen eller institutionen, familiedynamik samt børns fysiske og psykiske udvikling.

Temarådgiverne er alle adoptivforældre med personlige erfaringer inden for forskellige emner samt erfaringer fra deres arbejde i foreningen. De har desuden en relevant faglig baggrund for at kunne rådgive. Temarådgiverne er gode at tale med, når en adoption giver udfordringer. Det kan være emner som eneadoption, samarbejde med institution og skole, bekymring ved at have en teenager i hjemmet eller adoption af større børn.

ADOPTIONSLINJEN

Hvis du har brug for indsigt fra voksne adopterede.

Adoptionslinjen er en anonym rådgivning, hvor to erfarne voksne adopterede, begge med relevante uddannelser, er klar til at vende de spørgsmål, du måske har om at være adopteret – uanset, om du selv er adopteret, eller om du gerne vil vide noget om at være adopteret i Danmark. Adoptionslinjen kan give indsigt i spørgsmål som racisme, rejsen til fødelandet, identitet eller kontakt til den biologiske familie.

KOM I KONTAKT MED EN RÅDGIVER

Find alle de relevante kontaktdetaljer på:

adoption.dk/fa-rad-og-hjaelp.

Ring til foreningen Adoption & Samfund på 65 92 00 18.

Send en mail til radgiv@adoption.dk.

EKSTERNE RÅDGIVERE

Der er også hjælp at hente uden for Adoption & Samfund, hvis du har udfordringer, der handler om adoption

Post Adoptions Service (PAS)

PAS er et offentligt rådgivningstilbud til adoptanter og adopterede.

Siden 1. januar 2016 har alle adopterede uanset alder fået mulighed for at modtage op til 20 timers rådgivning – uanset tidligere forbrug. Bemærk, at det nu også er muligt at få rådgivning, selvom du er over 18 år. For dette tilbud er der en egenbetaling, som er væsentligt reduceret i ft. normaltaksten for sådanne samtaler. Husk også børnegrupperne, som er gratis. Målet med børnegrupperne er at styrke børnenes identitet. PAS tilbyder også gratis undervisning til professionelle. Tilbuddene varetages af Ankestyrelsen, se mere på ast.dk.

Enkelte kommuner i landet har særlige adoptionsrådgivninger:

- Hillerød Familiebehandling
- Hvidovre Kommune
- Næstved

Private rådgivere

Hvis du eller dit barn har brug for længerevarende behandling, en bisidder til et møde eller anden hjælp, som ikke dækkes af Adoption & Samfunds anonyme gratisrådgivning, er der en række fagpersoner med særlig indsigt i adoptionsområdet. Du skal regne med betale for denne hjælp. Find en liste over kompetente rådgivere via adoption.dk/fa-rad-og-hjaelp/radgiverne.

ADOPTION & SAMFUND VIL GERNE KUNNE SENDE ET ELEKTRONISK NYHEDSBREV UD TIL ALLE MEDLEMMER MED OPLYSNINGER OM ARRANGEMENTER.

DERFOR ER DET VIGTIGT, AT VI HAR DIN E-MAILADRESSE. SKRIV OG OPLYS DIN E-MAILADRESSE OG DIT MEDLEMSNUMMER TIL

medlemsadm@adoption.dk

HVIS DU VIL OPDATERES OM AKTIVITETER I DIN FORENING.

